Diss. Rostock
1912.
H. Wernicke

De geminationis figurae in orationibus Latinis usu.

Dissertatio inauguralis

quam amplissimo philosophorum ordini in academia litterarum Rostochiensi ad summos in philosophia honores rite impetrandos tradidit

Hans Wernicke

Berolinensis.

Rostochii

Typis H. Winterbergii

MCMXII.

De dissertatione probanda ad ordinem philosophorum rettulit
Rudolfus Helm, prof. publ. ordin.

Examen rigorosum habitum est die XXIX. mens. Jul. anni MCMXI

Ut verbum quoddam in eodem enuntiato geminetur, compluribus quidem ex causis[1] fieri potest, praecipue autem ea de causa, ut ipsi verbo vis maior attribuatur[2] animique eorum qui audiunt tamquam diutius in hoc uno versari cogantur. Quod cum in omnium gentium cotidiano sermone inveniamus, ne Romani quidem, qua erant alacritate et vigore, hoc naturali artificio uti neglexerunt, cuius usus exempla et precationes[3] praebent et acclamationes senatus,[4] quibus non raro eadem verba quadragies aut quinquagies repetita esse refertur.

Nec mirum artem rhetoricam hoc artificio potitam esse et cum, quales verborum iterationes essent quidque efficerent, disputaret, geminationem figurarum numero inseruisse. Ac nos quidem hac dissertatione quaeremus, quemadmodum et quam crebro singuli oratores geminatione usi sint, quot genera huius figurae discernantur, denique, utrum orationes, quo magis rhetorico ornatu perpolitae sint, eo maiorem illius figurae frequentiam ostendant necne.

Atque priusquam ad rem ipsam accedamus, quid antiqui rhetores de geminatione docuerint, examinemus, ut quo nomine figura appellanda sit et quae sit ipsa, intellegamus.

---

[1]) Differt certe geminatio, qualis est Petronii c. 37,3: „modo, modo", quam Friedlaenderus vertit: „ganz vor Kurzem", quae tamquam in elativi locum substituitur, ab ea, quam nos disseremus, rhetorica. Cf. Guil. Wundt, Völkerpsychologie I 1, (1900) pag. 582 sqq. et Car. Brugmann, Kurze vergleichende Grammatik der indogerm. Sprachen, (1904), pag. 286 sq.

[2]) Cf. Wackernagel, Poetik, Rhetorik und Stilistik [2] (1888) pag. 564: „Die Wiederholung der gleichen Wörter hält diesen Fortschritt inne und erhöht dadurch die sinnliche Anschaulichkeit."

[3]) Cf. Appel, de Romanorum precationibus (Religionsgeschichtl. Versuche und Vorarbeit. VII 2) pag. 145.

[4]) Cf. O. Hirschfeld, Berl. Sitz.-Ber. 1905 pag. 936 sqq.

Pars I.

Quae antiqui rhetores de geminationis figura docuerint, explicatur.[1]

Primum verba ad orationem ornandam geminari posse commemoratum invenimus in Aristotelis arte rhetorica (pag. 1413b 17 sq.; test. III). Sed tantum abest, ut figurae, quae ad repetitionem verborum pertineant, discernantur, ut hoc solum legamus, si quis verba dissolute ponat et saepius idem repetat, id in scribendo recte vituperari, probari in dicendo. Qua in re Aristotelem non ad geminationis figuram unam, sed omnino ad verborum vel sententiarum repetitionem qualemcumque spectavisse apertum est. Exemplum autem Homericum (Il. II 671 sqq.), quod paulo infra legimus, geminationem praebet.[2]

Post Aristotelis aetatem nunc quidem illum rhetorem demum de geminatione egisse videmus, quem figurarum disciplinae inventorem fuisse constat,[3] Gorgiam dico minorem, magistrum illum Ciceronis filii. Nam in libris rhetoricis ad Alexandrum scriptis, qui nunc Anaximeni Lampsaceno tribuuntur, nihil de geminatione legimus et, quid Theophrastus in libro περὶ λέξεως qui inscribitur dixerit, dubium est.[4] Earum autem rerum, quas Gorgias quattuor libris, περὶ σχημάτων quibus egit, tractavit, nobis multae exstant in Rutilii Lupi opusculo. Unde Gorgiam figuram, quam tractamus, epanalepsin nominavisse cognoscimus (Rutil. Lup. I 11 pag. 8,1 Halm; test. XX). Figuram fieri legimus et cum unum vocabulum et cum complura iterantur. Exemplis Rutilius Lupus utitur in epanalepsi tractanda locis, quos ex orationibus Pytheae et Hegesiae hausit.

---

[1]) Cf. Joh. Ernesti, lex. techn. graec. rhet. (Lips 1795) s. v. ἀναδίπλωσις, ἐπανάληψις, ἐπίζευξις παλιλλογία. — lex. techn. lat. rhet. (Lips 1797) s. v. conduplicatio, geminatio, iteratio, replicatio.

[2]) Quae Aristoteles de figuris egit, accuratius pertractata invenies cum aliis locis tum in Guil. Barzati diss. phil. Gott. 1904: „de figurarum disciplina atque auctoribus."

[3]) Cf. R. Volkmann, die Rhetorik der Griechen und Römer.[2] pag. 457.

[4]) Aug. Mayer (Theophrasti περὶ λέξεως libri fragmenta, Lips. 1910, pag. 197 sqq.) auctorem ad Her., Ciceronem, Demetrium Theophrasti figurarum doctrinae sectatores fuisse putat.

Gorgiam autem in hac re Hermogenes (II 433, 15 Spengel. test. V.) secutus videtur esse, quia eodem nomine geminationem epanalepsin vocavit. Neque vero figuram definivit, sed eam notam esse arbitratus tres rationes discrevit, quibus ea et in poëmatis et in orationibus fieri posset, quas rationes ad vim geminationis pertinere perspicuum est. Priore autem parte Hermogenes poetas tractavit. Geminationem enim adhiberi posse ait, ut aliqua res accuratius illustraretur (ἐπὶ πράγματος διδασκαλίᾳ), qualis figura apud Homerum legeretur (Od. I 22/3):

ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τῆλοθ' ἐόντας, Αἰθίοπας.

deinde, ut aliqui homo laudaretur aut vituperaretur (ἐπὶ προσώπου συστάσει ἢ διαβολῇ). Exempla autem affert et eadem illa Homeri verba, quae Aristoteles attulit (Il. II 671 sqq.), quibus Nireus et tres naves adduxisse et filius Aglaïae Charopisque esse et pulcherrimus vir Troiam venisse nomine ter posito dicitur, et versum Homericum (Il. V 31)

Ἆρες, Ἄρες, βροτολοιγέ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.

Tertiam denique geminationis rationem fieri posse Hermogenes dixit, ut ἦθος confirmaretur (ἐπὶ ἤθους βεβαιώσει). Hoc modo fortitudinem confirmari geminatione in versibus Homericis (Il. XX 371 sq.).

Τῷ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.

qua in re non tam diversas geminationis formas, quam quae efficiat eum discernere apparet. Altera autem huius loci parte exempla solutae orationis legimus, Xenophontis, Demosthenis, Herodoti, quorum nonnulla anaphorae figuram praebent, velut Xenoph. comm. 1,1 et Herod. I 45.

Omnibus autem locis non geminatione ipsa, sed ceteris verbis, quae additae sunt, res illustrantur, homines laudantur sive vituperantur, ἦθος confirmatur. Nam geminatio adhibetur, ut ea fiant, non ipsa efficit.

A Gorgia minore et Hermogene dissentit in nomine geminationis Caecilius rhetor Calactinus, cum palillogiam eam vocet testibus Tiberio III 71,5 (Caecil. Calactin. fragm. 61 ed. Ofenloch, (Lips. 1907.) test III) τὴν μέντοι ἐπανάληψιν παλιλλογίαν Κεκίλιος (κἀκεῖνος liber, Καικίλιος Boissonnade, Κεκίλιος Ofenloch) ὀνομάζει οἷον (Dem. XXV 58) „μιαρόν, μιαρὸν τὸ θηρίον" et Alexandro Numenio III 29,5 eodem Demosthenis exemplo allato (fragm. 61 a.

test. I a) τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ μὲν Κεκίλιος (Καρκῖνος libri, Καικίλιος Normannus, Κεκίλιος Ofenloch) παλιλλογίαν καλεῖ.

Atque quae Tiberius pag. 70,27—71,16 de geminatione dixit ex duobus fontibus confluxisse perspicuum est. Nam ipse figuram epanalepsin nominavit hac in re, ut Blassius coniecit, Apsinem rhetorem secutus;[1] discrepantem autem Caecilii sententiam et unum eius exemplum interposuit (μιαρόν, μιαρὸν τὸ θηρίον). Postremo dixit oratores hac figura in exordio tantummodo enuntiatorum uti, Homerum autem in clausula quoque versuum; nam legi apud eum (Il. XX 371 sq.)

τῷ δ'ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μενὸς δ'αἴθωνι σιδήρῳ.

Alexandri autem operis loco, quem supra attuli, tria nomina geminationis legimus neque ullum nomen ceteris antepositum est. Nam ne titulus quidem, qui ut postea adscriberetur fieri potuit, unum nomen exhibet. Legimus autem apud Alexandrum Caecilium figuram palillogiam, alios anadiplosin, alios epanalepsin nominavisse. Tum duo exempla invenimus alterum quidem, quod idem apud Tiberium legimus (Dem. XXV 58 μιαρόν, μιαρὸν θηρίον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι), quod ex Caecilii libro petitum videtur, alterum vero, quod sententiae, non verborum figuram praebet. Etiam altero Alexandri operis loco, sententiarum in figuris, quod maxime est mirandum, de geminatione nonnulla legimus (III 19,32; test. Ib), ubi auctor eam epanalepsin nominavit et, cum accurate discerneret, sive complura verba sive unum aut nullo vocabulo intercedente aut aliis interpositis iterari posse exposuit. Postremo illa geminationis species affertur, cum ultimum prioris versus vocabulum sequentis primum sit, cuius speciei exemplum est locus Sophocleus (El. 1163 sq.)

ὦ φίλταθ' ὥς μ' ἀπώλεσας,
ἀπώλεσας δῆτ', ὦ κασίγνητον κάρα.

Quae disputationis pars incipit ab his verbis: τοῦτο δέ τινες ἰδίως ἀναδίπλωσιν λέγουσιν . . . Hunc Alexandri locum cum illo quem supra attuli, non congruere nemo neget. Quod hanc disputationem in figuris sententiarum invenimus, hac re ea confirmari videntur, quae B. Steusloff de hac discrepantia dixit:[2] „videmus igitur rerum

[1]) Blass, Die griechische Beredsamkeit von Alexander bis auf Augustus 1865, pag. 175 adn. 5.

[2]) Bernh. Steusloff, quibus de causis Alexandri Numenii liber . . . putandus sit spurius, diss. Vratisl. 1861, pag. 41.

integritatem tantopere esse laesam, ut non sit mirum, si omnino eam posse sanari diffidamus". Nam id figurarum opus, quod Alexandri Num. nomine exstat, genuini operis epitome est. Sed quomodo duo geminationis loci inter se coniungendi sint, disserere longum est, cum brevi in conspectu antiquorum rhetorum sententias, quoad ad geminationis figuram pertineant, quaeramus. Tamen non incredibile mihi videtur esse verba illa, quae priore loco legimus (pag. 19 sq.), quibus de geminatione accuratius agitur, in epitomam a rhetore aliquo aetate posteriore inserta esse, quae vero posteriore epitomae loco posita videmus (pag. 29), sola in opere integro fuisse. Itaque ea tantum verba, quibus Caecilii nomen ipsum commemoratum est, ad Caecilii doctrinam referenda esse puto.

Sed praeterea Quintiliani locum (IX 3, 44) Cas. a Morawski[1] ex Caecilio sumptum esse probare studuit et Ofenloch in Caecilii fragmenta recepit (fragm. 61 b). Morawski quaestionem orsus est ab ea re, quod in Quintiliani libro IX 3, 44 verba invenimus eorum similia, quae apud Alexandrum (pag. 20,27) et Tiberium (pag. 71,11) legimus eis locis, quibus illa geminationis species tractatur, qua ultima versus vox initio proximi versus iteratur:

Quint. IX 3,44 quo quidem schemate utuntur poetae saepius.

Alex. p. 20, 27 δοκεῖ δὲ ποιητικώτερον εἶναι.

Tiber. p. 71,11 οἱ μὲν οὖν πολιτικοὶ κατ᾽ ἀρχὰς χρῶνται ταῖς ἀναλήψεσι καὶ τῇ παλιλλογίᾳ, Ὅμηρος δὲ καὶ ἐπὶ τέλει ἐχρήσατο.

Quibus ex verbis Morawski Caecilium concludit iam hanc geminationis speciem a ceteris figurae speciebus distinxisse et Quintiliani verba („quo quidem schemate . .") ex Caecilio petita esse. His autem verbis finem disputationis facit (pag. 56): „haec vero Tiberius et sine dubio etiam Alexander ex Caecilii libro hauserunt." Mea quidem sententia haec probari non possunt. Primum enim Tiberii testimonium a ceteris separandum videtur, quia Tiberii verba ex duobus auctoribus mixta supra intelleximus itaque utri verba, quae tractamus, attribuenda sint, dubium est. Nam Tiberius his verbis utitur: „. . ταῖς ἀναλήψεσι καὶ τῇ παλιλλογίᾳ . .". Deinde Tiberius non modo non inter poetas et oratores discernit, quod Quintilianus fecit, sed ne id quidem dicit Homerum hoc gemina-

[1]) Casim. a Morawski, quaestiones Quintilianeae, diss. Berol. 1874, pag. 55 sq.

tionis genere saepius usum esse ceteris. Denique Tiberii verba ad quaestionem, quam tractamus, propterea non pertinent, quia Tiberius illam geminationis speciem a ceteris non segregat, sed hoc unum dicit vocabula ab Homero etiam in clausulis versuum iterari, in exordiis sententiarum ab oratoribus. Quintiliani autem verba, si accuratius examinamus, sunt haec: „prioris enim sententiae verbum ultimum ac sequentis primum frequenter est idem, quo quidem schemate utuntur poetae saepius: „Pierides, vos haec facietis maxima Gallo, Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas“ sed ne oratores quidem raro: „hic tamen vivit: vivit? immo vero etiam in senatum venit.“[1] Vnde apparet verba „sed ne oratores quidem raro“ nullo modo a prioribus („quo quidem schemate . .“) separanda, quod Morawski et Ofenloch fecerunt, sed arte cum eis conectenda esse. Et ad epitomam, quae Alexandri nomine exstat, si spectamus, dubium est, utrum totus ille locus, quo verba, quae tractamus, leguntur, (pag. 19,32—20,28) Alexandri ipsius sit et ad Caecilii libros, περὶ σχημάτων qui inscribuntur, respiciat necne. Atque etiamsi hoc verum esse probamus, tamen Alexander de hac geminationis specie dixit: τοῦτο δέ τινες ἰδίως ἀναδίπλωσιν λέγουσιν . . . Pronomen autem τινές ad Caecilium referendum esse ne verisimile quidem est, quia eum figuram palillogiam nominavisse supra intelleximus.

Itaque abnegandam esse puto Morawskii et Ofenlochii sententiam, qua docuerunt integros illos locos Quintiliani, Alexandri, Tiberii esse vindicandos Caecilio Calactino.

Nec magis probandum mihi videtur, quod nuper W. Barczat (l. c. pag. 39) demonstrare studuit, auctorem libelli περὶ ἑρμηνείας, qui Demetrii Phalerei nomine traditur, in §§ 263—271 ex Caecilii doctrina hausisse. Testimonia affert cum alia tum, quod nomen et vis singularum figurarum, quas apud Demetrium pers. invenimus, cum doctrina a Caecilii sectatoribus tradita congruat. Demetrius autem pers. tribus locis de geminatione egit (cf. test. IV) et omnibus locis figuram anadiplosin nominavit. Itaque quae Barczat dixit, probari non possunt, quod ipse quoque videtur intellexisse; nam in adn. 3 legimus: „Caecilii nomen anadiploseos: παλιλλογία (Tib. Sp. III 71,5 = Ep.

[1]) Similia verba etiam Aquila Romanus (pag. 32,6 Halm) scripsit: „Ἀναδίπλωσις, reduplicatio, rarum apud oratores figurae genus, frequentius apud poetas.“

Alex. III 29,5) nusquam acceptum est; ipsum quoque anadiploseos nomen protulisse verisimile videtur, quod a posterioribus alteri antepositum est." Neque tamen ullo modo exiguis ex reliquiis, quae ex Caecilii geminationis figurae doctrina supersunt, Caecilium nomen anadiploseos adhibuisse probari poterit. Sed haec de Caecilio. Me satis probavisse puto nos nisi nomen palillogiae et unum eius exemplum nihil evidenter ad Caecilium referre posse.

Sed praeter nomina epanalepseos et palillogiae, quae adhuc protulimus, etiam tertium, ut modo diximus, invenitur, nomen anadiploseos. Demetrium pers. geminationem ita nominavisse supra vidimus. Tribus libelli locis (§ 66 pag. 19,5; § 140 pag. 33,6; § 267 pag. 55,4 Radermacher; test. IV.) hanc figuram tractavit et multa recte disseruit, quae ad vim pertinent, cum Herodoti et Sapphus et Demosthenis locos afferret. Nam eam plurimis locis ad vim verborum augendam multum valere dixit, Sappho autem hac figura etiam idcirco uti, ut leporem efficeret, velut in illis verbis:

„παρθενία, παρθενία, ποῖ με λιποῦσα ἀποίχῃ;"
„οὐκ ἔτι ἥξω πρός σε, οὐκ ἔτι ἥξω."

Sed quia viri docti dissentiunt, quando liber περὶ ἑρμηνείας qui inscribitur, compositus sit, ex illo non magnum fructum capiemus quaerentes, quando hoc geminationis nomen inventum sit. Quam ad rem cognoscendam alia via ingredienda est.

Auctor enim librorum rhetoricorum, qui ad Herennium scripti sunt, certe figuram, de qua agimus, conduplicationem nominavit (IV 28,38. test. XI), cum scriberet: „conduplicatio est cum ratione amplificationis aut commiserationis eiusdem unius aut plurium verborum iteratio." Auctorem autem imprimis orationes generis iudicialis in animo habuisse ex his verbis apparet: „vehementer auditorem commovet eiusdem redintegratio verbi et vulnus maius efficit in contrario causae, quasi aliquod telum saepius perveniat in eandem corporis partem." Ex tribus autem exemplis, quae attulit, unum non geminationis figuram exhibere infra intellegemus: „nunc audes etiam venire in horum conspectum, proditor patriae? proditor, inquam, patriae, venire audes in horum conspectum?" Conduplicationis autem voce scriptorem vocabulum Graecum anadiploseos in sermonem Latinum transtulisse verisimillimum puto. Cuius scriptoris auctor etsi ceteris in rebus Hermagoras

clarissimus ille rhetor, videtur fuisse, tamen figurarum in disciplina esse non potest. Nam illum totam hanc disciplinam neglexisse mihi certe videtur probatum esse.[1] Unde autem auctor ad Her. figurarum disciplinam hauserit, nescimus;[2] tamen iam ante primum a. Chr. n. saeculum rhetorem quendam Graecum figuram anadiplosin nominasse ex hoc loco apparet.

Iam M. Tullius Cicero duobus locis figurarum nomina breviter enumeravit; altero autem loco (de orat. III 57, 206. test. XIV) figuram, quam tractamus, geminationem vocavit, altero (orator 39, 135) hoc tantum dixit: „cum duplicantur iteranturque verba." In libris autem de inventione quibus agitur ceterisque Ciceronis scriptis rhetoricis nusquam geminationis figuram commemoratam videmus. Illis quoque duobus locis, quos attuli, brevi conspectu Cicero singulas figuras complexus est itaque hanc figuram definire neglegens haec verba sola scripsit: „nam et geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias." Cicero igitur geminationis vocem pro artis vocabulo videtur adhibuisse et quamquam eum praeter Quintilianum et nonnullos posteriorum temporum rhetores (Donatum, Baedam, auctorem carm. de fig.) nemo hac in re secutus est, tamen nos eodem geminationis nomine ad hanc figuram significandam utimur. Ciceronem autem eandem anadiploseos vocem Graecam, quam a. a. Her., ita in suum sermonem transtulisse incredibile non est.

Quarto denique geminationis figurae nomine Herodianus (pag. 99,22 Spengel; test. VI) usus est, scilicet nomine epizeuxeos, quod quando inventum sit, nescimus. Speciem autem unam geminationis eodem nomine vocaverunt Donatus, Charisius, Diomedes. Herodianus vero illo loco, quem diximus, nos nomina geminantes accusationem magis perspicuam reddere posse dixit testimoniumque attulit illud Demosthenis (in Ctesiph. 133) „Θῆβαι

[1]) Thiele, Hermagoras 1893, p. 140 sqq. — Cf. Volkmann, l. c. p. 457. — Barczat l. c. p. 26 sqq.

[2]) A. a. Her. et Ciceronem, quaecumque de figuris disputaverint, ex Hermagorae scriptis hausisse falso dixit Joh. Mueller, de figuris quaestiones criticae, diss. Gryph. 1880. — Barczat utrumque ad Rhodium quendam auctorem respicere putat sive Athenaeum sive Apollonium Molonem (l. c. pag. 28 sqq.). — Aug. Mayer (l. c. pag. X, XXIV, 197) Ciceronem, auct. a. Her., Demetrium Theophrasti figurarum disciplinam sectatos esse demonstrare studet.

δέ, Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, μεθ' ἡμέραν ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνηρπάσθη.

Atque posterioribus temporibus rhetores et grammatici otio et opera abutuntur, ut discrepantias inter geminationis species inveniant et omnibus partibus diversa nomina quaerant.

Cuius doctrinae prima vestigia apud Quintilianum (IX 3,28 sq., 44; test. XVIII) videmus, qui geminationem accuratius illustravit. Primum quidem de ea specie verba facit, qua singula vocabula statim iterantur, quod fieri possit vel amplificandi vel miserandi gratia. Alteram enim vocem rem indicare, alteram affirmare auctor recte docet. Nonnullis autem locis eam figuram per ironiam adhiberi, ut res aliqua elevetur. Qua ab specie auctor eam videtur separasse, qua verba aliis verbis interpositis geminantur, quam vehementiorem illa priore figurae specie esse contendit. Hoc loco voce repetitionis usus est, tamen non ad certam rem, sed ad omnem verborum redintegrationem significandam. Deinde postquam multas alias verborum figuras enumeravit, postremo nullo nomine adhibito ea geminationis species tractatur, qua ultima versus vox primo proximi versus loco repetitur (IX 1,44). Quam figuram saepe apud poetas, sed ne apud oratores quidem raro legi auctor ait. Exemplum autem affert Ciceronis verba (in Cat. I 1,2): „hic tamen vivit: vivit? immo vero in senatum venit.“, quae utrum geminationis figuram praebeant necne, infra disputandum erit. Sed ordinem certum earum figurarum, quae in geminatione propria numerandae sunt, tantopere deesse videmus, ut totum hunc locum tamquam compluribus ex fontibus confluxisse suspicandum sit. Nomina vero ipsa geminationis partium, quae postea ceteros apud rhetores et grammaticos multa invenimus, Quintiliano nondum nota videntur fuisse.[1]

At rhetores aetate Quintiliano posteriores tres geminationis species, nonnulli Latini etiam quattuor discreverunt. Quos rhetores, Herodianum dico, Apsinem,[2] Phoebammonem, Tiberium, Zonaeum, Graecos Aquilae Romani et Rufiniani pers. auctores, alios, omnes

[1]) Nomen epanalepseos Quintilianus VIII 3,51 sensu tautologiae, quod maxime est mirandum, adhibuit.

[2]) Apsinis rhetoris περὶ σχημάτων libri nobis iam non exstant. In arte autem rhetorica (I 406,11 Spengel) de omnibus verborum redintegrationibus dixit „πάθος ποιοῦσι καὶ οἱ διαπλασιασμοί, Θῆβαι δὲ Θῆβαι.“

ex Alexandri opere aut eius epitoma hausisse viri docti putant.[3] Tamen quoad geminationis figuram respiciamus, tantum abest, ut idem docuerint, ut omnes fere rhetores et in nominibus et in speciebus huius figurae inter se discrepent. Nonnullis autem locis cognoscere possumus, quem quisque rhetor secutus sit. Nam Zonaeum, anonymum περὶ σχημάτων, Rufinianum pers. ad eundem auctorem respicere, Aquilam Romanum a Martiano Capella, Charisium a Diomede, Donatum ab Isidoro, Claudio Sacerdote, Baeda in geminatione tractanda adhibitos esse videmus.

Ac primum quidem Aquila Romanus (pag. 31,12 Halm. test. X) et Martianus Capella (pag. 178,17 Eyssenhardt = pag. 481,10 Halm. test. XVI), qui cum illo cum saepius tum hoc loco congruit, palillogiam i. e. iterationem eam figuram vocant, quae fit, cum vox sive statim sive aliis verbis interpositis geminatur. Aquila autem hoc loco ait hanc repetitionem non diversa significare, sed eius, quod significetur, vim augere neque ad exornandam orationem, sed ad accendendam valere. Aquila igitur eodem modo atque auctor ad Her. cum ad cetera genera tum ad genus iudiciale geminationem rettulisse fortasse videtur. Deinde auctor Aristotelis verba commemorat, quae ipse supra (pag. 4) attuli. Epanalepsin autem i. e repetitionem Aquila et Martianus vocant figuram, quae fit, cum complura verba sive aliquod membrum periodi eodem modo quo supra, scilicet sive coniunctim sive verbis interpositis, iteratur. Hac quoque specie dictionem vehementiorem fieri putant. Voce anadiploseos i. e. reduplicationis eam geminationis partem complectuntur, quae fit, cum ab eadem voce, quae in exitu versus est, versus proximus incipit. Exemplum afferunt Terentianum (Phorm. II 3,5 sq.): „Negat hanc sibi cognatam Demipho? Hanc Demipho negat esse cognatam?" et Aquila addit hanc figurae speciem raro apud oratores, saepius apud poetas inveniri. Praeterea uterque rhetor prosapodosin i. e. redditionem vocat, cum idem vocabulum et initium et exitum eiusdem membri orationis obtinet. Ex duobus autem exemplis, quae commemorant, alterum est hoc: „tibi, sceleratissime omnium, imputare omnes calamitates suas debet res publica, tibi."

Alii vero rhetores aliter de geminatione docuerunt. Nam nonnulli iisdem figurae nominibus, sed alio sensu utuntur. Zonaeus enim

[3]) Volkmann l. c. pag. 458. — Christ, Gesch. d. griech. Literatur[3] pag. 752. — Pauly-Wissowa R-E I pag. 1457.

(III pag. 164,24; 165,24; test. IX), anonymus quidam, qui περὶ σχημάτων librum composuit (III 181,5; 182,14 Spengel. test. II), Julius Rufinianus pers. (pag. 49,13 Halm; test. XIX) eam figuram, quam Aquila palillogiam nominaverat, anadiplosin vocant, cum eadem vox sive statim sive verbis interpositis iteretur, palillogiam autem, quam Aquila anadiplosin dixerat, cum vox quaedam in clausula membri posita in exordio proximi geminatur. Tertium autem geminationis genus, epanalepsis scilicet, ab utroque rhetore Graeco quasi figura sententiae tractatum est.[1] Julius Rufinianus pers. palillogiae vocem vocabulo regressionis, anadiploseos vocabulo duplicationis in suum sermonem transtulit, epanalepsin autem resumptionem nominavit vel repetitionem „eorundem verborum simul positorum eiusdemque sententiae post multa interiecta cum aliqua periodi conclusione factam." Praeterea quartam geminationis speciem praebet epanadiplosin i. e. inclusionem, eius figurae similem, quam apud Aquilam invenimus, cuius exemplum est (Verg. Aen. III 445) „unum illud tibi, nate dea, proque omnibus unum." Hanc enim figuram nunc quidem soli Latini rhetores et grammatici proferunt. Tamen Graecis quoque eam notam fuisse ex nominibus Graecis prosapodoseos et epanadiploseos apparet, de quibus mox dicam.

Restat ex Graecis, quoniam Tiberium et Alexandrum supra commemoravimus, Phoebammo rhetor (III pag. 46, 15, 29; 56,1 Spengel; test. VIII), qui suis figurarum nominibus usus est, quamquam auctores videtur secutus esse, qui ipsi ad Alexandrum respexerunt. Geminationem enim universam anadiplosin dicit, quae fit, cum unum aut complura vocabula bis vel saepius ponuntur. Anadiploseos autem partem epizeuxin nominavit, quae cum singula sive complura verba statim geminantur, fit (Hom. Il. V 31 Ἆρες, Ἆρες, βροτολοιγέ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα). Tertia figurae, quam tractamus, species epanalepsis est, quam auctor ut Zonaeus et anonymus inter sententiae figuras exposuit. Palillogiae autem vox eaque geminationis species, quae fit, cum membri cuiusdam clausulam et proximi membri initium eadem vox obtinet, Phoebammoni ignota videntur fuisse.

Inter Latinos vero rhetores et grammaticos Charisius (I pag. 281,18 Keil; test. XIII) geminationem nominibus epanalepseos et epizeuxeos significavit. Illa enim figura fit, cum idem

[1]) Etiam Jul. Rufiniani libellus in codice cum Aquilae opere coniunctus voce epanalepseos (§ 31 pag. 46,1 Halm) figuram sententiae tractavit.

vocabulum et in exordio et in exitu eiusdem versus ponitur, haec cum vox statim iteratur. Epizeuxin autem „cum impetu pronuntiationis" fieri Charisius dixit, velut Verg. Aen. IX 427: „me, me, adsum, qui feci, in me convertite ferrum."

Quo ex auctore Diomedes (I pag. 445,25 Keil; test. XV) hausit, etsi alterum cum illo confudit. Neque enim solum, cum eadem vox et in principio et exitu eiusdem versus exstat, sed etiam omnis verborum repetitio ei est epanalepsis. Itaque illud Horatii (carm. II 14,1 sq.). „eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni" in epanalesi numeravit. Epizeuxin autem non satis certo discrimine eam geminationem appellavit, qua vox in eodem versu sine aliqua dilatione cum impetu pronuntiationis iteratur.

Donatus autem (IV pag. 398,1 = comment. Pompei V 302,26 Keil; test. XVII) tres figurae species profert. Primum enim anadiplosin sive congeminationem vocavit, cum versus alicuius vox ultima initio proximi versus iteratur. Deinde anaphoram i. e. „relationem eiusdem verbi per principia versuum plurimorum" tractavit, tum ad epanalepsin processit, quae vocabuli et ineunte et exeunte eodem versu repetitio est. Epizeuxin autem nominavit eam figuram, qua vox quaedam in eodem versu nullo spatio iteratur. Ex Donato ipso videntur hausisse Isidorus,[1] M. Claudius Sacerdos,[2] Baeda Presbyter.[3]

Postremo carmen de figuris, quod vocatur, tractemus (versus 43—5, 67—9, 76—8 pag. 65 sq. Halm; test. XII), in quo nomina quidem eadem esse, quae apud Donatum, versificatorem autem illum, quid inter singulas geminationis species intersit, iam non intellexisse apparet. Nam ex verbis, quae interpretandi causa nominibus anadiploseos, epanalepseos, epizeuxeos addidit, nusquam cognosci potest, quam figurae partem auctor in animo habuerit. Exempla [4] autem bis illam geminationem ostendunt, qua singula aut complura verba aliis interpositis geminantur. Nomine anadiploseos id geminationis genus significari videtur, quod fit, cum exitus versus et initium proximi eadem formantur voce.

[1]) Isidorus, origines I 35,7.

[2]) M. Claudius Sacerdos I § 137—140. analecta gramm., edd. Eichenfeld et Endlicher, Vind. 1837, pag. 35.

[3]) pag. 609,1 Halm.

[4]) Exemplum, quod ad epanalepseos figuram adhibitum videmus „cognitus est nobis, iam cognitus est bene nobis", quodam modo idem esse atque Rutilii Lupi exemplum (pag. 8,5 Halm „cognitum enim est te rem publicam venalem habuisse, cognitum est."), exemplum ad epizeuxin allatum „Thebae autem, Thebae, vicina urbs inclutaque olim." ex Herodiani exemplis (pag. 99,24 Spengel) in Latinum translatum esse Sauppe docuit (epistola critica ad Godofr. Hermannum, 1841, pag. 161, 163).

Pars II.

Quae verae geminationis forma sit explicatur.

Geminationis figura mihi a ceteris figuris, quae ad verborum reduplicationem pertinent, his rebus videtur differre.

I.

Geminatio fit, cum vocabulum quoddam in eadem periodo iteratur, velut XLIV[1] „audite, audite, vos, qui . . ." et CCLXVIII „ „vade," inquit, „ad Italiam, vade vilissimis nunc pedibus coopertus . ." " Quae geminationis figurae condicio ab antiquis rhetoribus et grammaticis non aperte significata est exemplaque nonnulla discrepant; tamen plerique iis quae attulerunt exemplis se hoc idem sensisse docuerunt. Nam hac re geminatio ab anaphora et antistropha distat. Anaphorae enim figura idem vocabulum initio duarum aut complurium periodorum iteratur, ut ait auctor ad Her. IV 13,19: „repetitio est, cum continenter ab uno atque eodem verbo in rebus similibus et diversis principia sumuntur." Anaphora igitur quasi particulae loco usurpatur, qua duae periodi inter se coniunguntur. Quoniam geminationem nusquam nisi in eadem periodo fieri posse contendimus, hanc figuram non exhibent cum alii tum hic locus Ciceronianus (Phil. XIII 5,10) „salvis enim actis Caesaris, quae concordiae causa defendimus, Pompeio sua domus patebit eamque non minoris, quam emit Antonius, redimet, redimet, inquam, Cn. Pompei domum filius.", ubi verbis „redimet, inquam, Cn. Pompei domum filius" nova periodus efficitur. Similiter autem in antistrophae figura res se habet; nam hac idem vocabulum in exitu complurium periodorum iteratur, id quod exponit idem auctor ad Her. IV 13,19: „conversio est, per quam, ut ante, repetimus verbum, sed ad postremum continenter revertimur." Geminationis autem figuram tum solum exstare, cum vox quaedam in eodem verborum ambitu iteratur, si intellexerimus, eos quoque locos non in geminatione numerabimus, quibus

[1]) Singulas geminationes numeris allatas invenies infra in supplemento (pag. *11*).

vox quaedam post periodi exitum interrogationis forma repetitur, velut Cic. Cat. I 1,2 „hic tamen vivit: vivit? immo etiam in senatum venit.“, quo loco Quintilianus (IX 3,44) geminationem notavit.[1] Eos quoque locos alioquin rarissimos neglegemus, quibus tota fere periodus chiasmi forma iteratur, velut in eo geminationis exemplo, quod auct. a. H. IV 28,38 attulit „nunc audes etiam venire in horum conspectum, proditor patriae? proditor, inquam, patriae, venire audes in horum conspectum?“ (Similiter Cic. p. Caec. 17,49.)

II.

Geminatio fit, cum vox eadem forma geminatur, qua antea posita erat. Hac re geminatio ab ea figura differt, quod polyptoton nominamus.[2] Cf. Aquilam Roman. pag. 33,23: „hanc figuram ex eo nominaverunt, quod, cum saepius initium ab eadem parte orationis fiat, illa ipsa pars declinationibus casuum aut generibus aut numeris immutatur.“ Nam hac figura vox quaedam alia forma atque antea sive in eadem periodo sive in compluribus iteratur, velut Cic. pro Quinct. 30,92 „si causa cum causa contenderet nos nostram perfacile quoivis probaturos statuebamus; quod vitae ratio cum ratione vitae decerneret, idcirco nobis etiam magis te iudice opus esse arbitrati sumus.“

At cum eiusdem vocis eadem forma aut idem casus iteratur, geminatio fit. Quare quamquam in hac figura numerabimus, cum in compluribus verbis iterandis unum certe vocabulum non mutatur (velut CCCXLIV „tua te altera patria . . Messana — tua, inquam, Messana;“ CCCLXVI „adiit ad rem publicam tribunus plebis — adiit igitur T. Annius ad causam rei publicae“), tamen alios locos geminationem praebere nobis erit negandum, quia alia fere verba pro eisdem ponuntur, etiamsi vox „inquam“ geminationem videtur significare (velut Cic. Verr. III 11,27 „cum omnibus in aliis vectigalibus — cum in his, inquam, rebus omnibus“; V 7,17

[1]) Similiter res se habet Cic. p. Planc. 21,52; Paneg IV 33 6, saepius, aliter autem eis locis, ubi nos perspicuitatis causa periodum quandam signis finimus, etsi periodus proximis verbis continuatur, velut CXLIII „quid ergo nos convenit gratulari de hoc indulgentiae tuae lustro? lustro, quo, licet [nulla] frugum cessavit ubertas, fecisti tamen, ut omnia largiora videantur fuisse quam fuerint.

[2]) Schmalzius utramque figuram nomine geminationis complecti videtur (Stolz-Schmalz, Lateinische Grammatik[4] pag. 670.

„haec cum maxime . . testificaretur — cum maxime, ut dico, hoc clamaret").[1]

Itaque geminationem esse contendimus, cum vox aliqua eadem forma iteratur.

Sed nihil ad figuram refert, utrum vocabulum statim an aliis verbis intercedentibus conduplicetur; quin etiam, tota periodus finiri et vox prima ultimo loco geminari potest, ut geminationis figuram agnoscamus, velut XXII: „sed non licet me isto tanto bono uti, iudices, non licet."[2]

Restat ut ipsi figurae, quam tractamus, species dividamus; ab omnibus enim rhetoribus Graecis et Latinis discrepans geminationem his tribus modis fieri posse puto, qui multum inter se differunt.[3]

I. Prima geminationis species fit, cum unum aut complura verba sive nullo sive compluribus verbis interiectis duplicantur, quam figuram plurimi rhetores antiqui tractaverunt. Exempla affero XLV: „f u i t, f u i t ista quondam in hac re publica virtus . ." et CVII: „n e s c i s profecto, n e s c i s, Aemiliane, philosophum accusare." Quam geminationis speciem brevitatis causa infra „geminationem simplicem" nominabo. (G. S.)

II. Altera geminationis species fit, cum unum vocabulum iteratur copulis, quae sunt „et, — que, atque" interpositis et cum ad vocabulum iteratum verba adduntur, velut CCLXX: „si debuisset, Sexte, p e t i s s e s e t p e t i s s e s s t a t i m." et CCCIII „fugitivi autem d o m i n u m accusantis e t d o m i n u m a b s e n t e m e t d o m i n u m a m i c i s s i m u m nostrae rei publicae, cum os videbam . ." Quam geminationem infra „geminationem compositam" vocabo. (G. C.)

---

[1]) Hoc modo S t r a u b (de tropis et figuris, quae inveniuntur in orationibus Demosthenis et Ciceronis, progr. Aschaffenb. 1883), qui pag. 114 sq. nonnulla Ciceronis huius figurae exempla attulit, propter vocem „inquam" multos locos in geminatione numeravit, quibus nulla vox geminatur.

[2]) Qua in re W o e l f f l i n i u m (Münch. Sitzungs-Ber. 1882 vol I pag. 425) geminationem finibus nimis angustis coercuisse puto.

[3]) Cf. P. P a r z i n g e r, Beiträge zur Kenntnis der Entwicklung des Ciceronischen Stils, diss. Erl. 1910, pag. 58 sqq., qui geminationis exempla, quae in Ciceronis orationibus inveniuntur, affert; nonnullis tamen locis dissentio.

III. Tertia geminationis species fit, cum post vocem quandam tot tantaeque periodi aut interclusiones inseruntur, ut vocem iterantes periodum ipsam, quam coepimus, recipere videamur. Qua in specie pono tales geminationes: CCCXLI: „iste . . excogitat (dixi iam dudum, non est homo acutior quisquam nec fuit), excogitat, inquam, quem ad modum . . ." et CCCLXXXII „ipse denique Hercules invictus — quoniam haec tibi ut quaedam mendicabula nimis sordent — ipse, inquam, Hercules, lustrator orbis . ." Quam geminationem brevitatis causa „repetitionem" dicam (Rep.).

Pars III.

De geminationis simplicis in orationibus Latinis usu.

§ 1.

Quemadmodum singulis in orationibus geminatio simplex adhibita sit.

Omnium oratorum Romanorum longe plurimae orationes exstant M. Tulli Ciceronis, fere 58. Oratores autem, qui ante Ciceronem erant, C. Gracchum, L. Licinium Crassum, M. Antonium dico, eodemque modo oratores fere aequales, Hortensius, Caesar, M. Brutus, alii scilicet, ingenio et laudi clarissimi illius oratoris cesserunt; nam illorum orationum perpauca exstant.[1] Ei quoque oratores, qui proximis temporibus erant, Ciceronis gloria obscurati sunt, praesertim cum libera re publica soluta eloquentia in declamatorum scholis se abderet. Posterorum ex orationibus nobis exstant Apulei apologia, generis iudicialis oratio una, quae praeter Ciceronis orationes nobis est, et illud XII panegyricorum corpus, quod incipit a Plinii panegyrico Traiano imperatori anno 100 p. Chr. n. dicto et aetate postremam Pacati orationem continet Theodosio habitam.

Accedunt rhetorum declamationes. Aetate antiquissima sunt illa L. Annaei Senecae rhetoris declamationum corpora (oratorum et rhetorum sententiarum divisionum colorum libri X et suasoriarum liber.) Praeterea Quintiliani nomine duo declamationum corpora exstant, quorum alterum 20 declamationes continet, quas maiores nominamus, alterum 145 declamationes complectitur (declamationes minores). Quintiliani autem ipsius neutrum corpus esse volgo putatur.[2] Rhetoris porro cuiusdam Calpurnii Flacci ex declamationibus nonnulla excerpta nobis sunt.[3]

---

[1]) Oratorum Romanorum fragmenta, quae collegit H. Meyer (Turici 1832), geminationes non praebent, item M. Antonii et L. Licinii Crassi oratorum Romanorum fragmenta, quae collegit Maxim. Krueger (diss. Vratisl. 1909). Quae fragmenta in quaestione tractanda praetermittam.

[2]) Declamationes minores ab ipso Quintiliano esse compositas nuper probare studuit Fridericus Leo (Goett. Gel. Nachr. 1912 pag. 109 sqq.)

[3]) Invectivae Sallustii in Ciceronem et Ciceronis in Sallustium scriptae (Sallustius ed. Jordan 1887, pag. 155 sqq.) geminationibus vacant.

Quod ut suppleamus, etiam eas orationes tractabimus, quas rerum scriptores eos homines habere faciunt, de quibus referunt.

Quarum omnium orationum cum geminationum simplicium numerum perlustramus, invenimus in

Ciceronis orationibus	(1535 pag.)[1]	106 G. S.,	unam igitur in	quaternis denis pag.
Apulei apologia	(114 „)	3 „	„ „ „	duodequadragenis „
„ floridis	(43 „)	2 „	„ „ „	vicenis singulis „
panegyricis	(311 „)	36 „	„ „ „	novenis „
Senecae declamat.	(450 „)	9 „	„ „ „	quinquagenis „
declamat. maioribus	(340 „)	83 „	„ „ „	quaternis „
„ minoribus	(440 „)	14 „	„ „ „	tricenis singulis „
Calpurn. Fl. declamat.	(38 „)	41 „	„ „ „	novenis „

In orationibus, quas Sallustius, Valerius Maximus, Livius, scriptores historiae Augustae operibus inseruerunt, singulas G. S., apud Suetonium duas, apud Ammianum Marcellinum quattuor G. S. invenimus.

Primum Ciceronis orationes examinemus.

In eis orationibus, quas iuvenis habuit, raro G. S. legimus; nam orationes pro Roscio Amerino et M. Tullio habitae hac figura vacant, illa, quam pro P. Quinctio habuit, unam, quam pro Roscio comoedo, duas G. S. praebent. Geminationes autem sunt hae: in orat. p. Quinct. hab. 11,37 Cicero adversarium ipsum rei testem esse demonstrat (I): „quis huic rei testis est? idem, qui acerrimus adversarius; in hanc rem te, te, inquam, testem, Naevi, citabo.“ Similibus autem verbis in oratione pro Roscio comoedo hab. usus est (13,37 = II) „et ne forte me hoc frustra pollicitum esse praedices, te, te, inquam, Fanni, ab tuis subselliis contra te testem suscitabo.“ Atque eum simili in re geminationem similibus verbis factam adhibuisse saepius inveniemus. Eadem in oratione imperativus geminatus est (14,43 = III): „nega, nega nunc equiti Romano, homini honesto, iudici tuo credi oportere!“

Ciceronis primae orationes (pro Quinct., Rosc. Amer., Tullio) Asiana quadam dicendi ratione compositae aliis verborum figuris abundant, quod in oratione p. Rosc. Amer. habita Eduardus Norden[2]

[1]) Mihi silentio praetereundum non esse puto non omnium editionum paginas, etsi plerumque Teubnerianarum, longitudine easdem esse. Nam Ciceronis in editione, quam curavit C. F. W. Mueller, oratio totam paginam explet — ed. Oxoniens. paginas non annotavit —, in nonnullis autem ceterorum editionibus, Apulei, panegyricorum, declamationum dico, etiam apparatus criticus in eadem pagina, in qua oratio, receptus est.

[2]) Ed. Norden, die antike Kunstprosa, pag. 225 sqq.

demonstravit. Annis autem a. Chr. n. 79—77 Cicero iter in Graeciam, Asiam, Rhodum insulam fecit et Rhodi se a Molone rhetore ita instructum esse ipse confitetur (Brutus 91, 316), ut non modo exercitatior, sed prope mutatus Romam rediret. Quo postquam revertit, orationem p. Rosc. com. dixit, eam tamen totam Asiani generis. Nam illum cum Hortensio, aemulo suo maximo, illius in genere dicendi decertavisse, tum demum, cum victoria parta esset, Molonis praecepta secutum esse iuvenilemque priorum orationum redundantiam restrinxisse verisimillimum est.[1] Itaque haec oratio p. Rosc. comoed. habita illis orationibus ante iter Graecum habitis annumeranda est. Quae quattuor orationes quoniam raro G. S. praebent, Asianum dicendi genus non idoneum esse putaverim, quo haec figura adhibeatur. Ceteris autem in orationibus eius saepius eam usurpatam videmus, cum neque Asiano neque Attico sed medio quodam dicendi genere uteretur. Quo in sermone ipsius proprio usum geminationis frequentissimum invenimus. Nam in orationibus Attici dicendi generis raro geminationem inveniri ex re ipsa apparet. Hoc enim genus pressum et integrum erat, nullo modo superfluebat aut exsultabat, ut geminationi, quae vocabulum per se supervacaneum addit, nullus esset locus.

Illud igitur medium dicendi genus Cicero per totam fere vitam adhibuit. Atque quamquam ceterae eius orationes parem fere G. S. usum praebent, tamen plurimas geminationes eis in orationibus legimus, quae nimis acres et vehementes sunt, orationes in Cat. I, de har. resp., pro Mil. scilicet, fortasse etiam orat. pro Font. habita. Ceteris ex orationibus aliquot hac figura vacant, cuius rei causam saepe non inveni; nam difficilius est demonstrare, qua de causa paucas sive nullas, quam cur multas geminationes inveniamus. Orationes autem longiores, quae G. S. vacant, sunt hae: in Verr. actio prior, de imp. Cn. Pompei, pro Balbo. Atque actio in Verrem prior cur geminationes non contineat, elucet, quoniam Cicero ostentationem artis oratoriae tanquam demisit, ut brevitate et celeritate reum irretiret dicendi genere temperantiore usus, quoad ad verborum figuras pertineat. Nec magis nos fugere videtur, cur defensio Rabirii et legis Manilianae commendatio huius figurae exemplis vacant. Nam Cicero ipse (orator 29, 101 sq.) tres orationes opponit, cum dicit se in Caeciniana genus dicendi

---

[1]) Cf. Norden l. c. I² supplem. pag. 12.

subtile, in Rabiriana grande, in oratione de imp. Pomp. habita genus medium adhibuisse.[1] Nimirum quia harum orationum dicendi ratio diversa etiam in usu geminationis cognoscitur, in oratione pro Caecina habita (36 pag.) quattuor, in alteris duabus (24 et 13 pag.) nullas G. S. legimus; quare necesse videtur ratiocinari aliquid vulgare ei inhaerere, quod cum grandi sono non consentiat. Fortasse haec eadem causa erat, cur, cum Archiam defenderet, Cicero hac figura abstineret, praesertim cum causa non ita magnam vehementiam orationis exigeret. Accedunt duae de lege agraria (38 et 5 pag.) et duae in Catilinam orationes (11 et 11 pag.), post reditum autem illa, qua Quiritibus gratias egit, qua de provinciis consularibus rettulit, qua Balbum defendit, quinque Philippicae, quae omnes G. S. vacant.

Iam ad singulas eius orationes tractandas transeamus. Divinatio enim in Caecilium habita (20 pag.) unam G. S. praebet eamque eius formae, qua initia duorum eiusdem periodi membrorum eadem voce efficiuntur. Quam G. S. speciem et in Ciceronis et in ceterorum auctorum orationibus saepius legimus. Hoc tamen loco geminatur vox, quo acrius aliud sententiae membrum ei opponatur. Geminatio autem adhibita est eo loco, quo Cicero scelus aliquod narrat, in quo Caecilius Verris socius ipse fuerat (IV.): „grave est hoc crimen in Verrem, grave me agente, te accusante nullum." Posterioris autem in Verrem actionis libri V a Cicerone omni arte rhetorica ornati sunt, ut etiam G. S. magnum numerum inveniamus; nec enim ad geminationis usum quicquam interest, utrum orationes eadem forma, qua habitae, postea in publicum editae sint an magna ex parte, priusquam ederentur, correctae sive omnino nusquam habitae sint, quales actionis posterioris hi libri V; in omnibus certe Cicero G. S., vel illa specie, qua voces continuo geminantur, quae summum vigorem et vehementiam simulare videtur, eadem ratione usus est. Exstant autem in his orationibus (355 pag.) 20 G. S., una igitur in septenis denis pag. Tribus locis duae voces geminatae sunt: I 4,10 = V „non est", quae geminatio Demosthenis ad verba respicit (in Aphob. I 57): οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν; — III 57, 132 = XV „ignorabas haec", quo loco C. F. W. Mueller verba „ignorabas haec" semel ponenda esse putavit, mea quidem sententia cum iniuria;

[1]) De tribus dicendi generibus et his Ciceronis orationibus cf. L. Laurand, études sur le style des discours de Cicéron, Paris 1907, pag. 283 sqq.

— V 59, 154 = XXII „non licet.“ Quater altera species adhibita est, qua vox geminata et initium et clausulam periodi obtinet: I 35, 89 = VII „manent istae litterae Mileti, manent.“ — IV 37, 80 = XIX „potes domesticae laudis amplitudinem, Scipio, tueri, potes;“ — V 45, 119 = XX „multi et graves dolores inventi parentibus et propinquis, multi.“ — V 59, 154 = XXII „sed non licet me isto tanto bono, iudices, uti, non licet.“ Omnis autem generis voces geminatas invenies in his orationibus, et substantiva et adiectiva et pronomina et verba et adverbia. Nec tamen Cicero facere potuit, quin duobus in libris ter eisdem fere verbis uteretur in geminationibus adhibendis I 55, 143 = VIII „dic, dic, quaeso clarius.“ -- III 45, 106 = XII „dic, dic, quaeso clarius, ut populus Romanus . . audiat“. — III 85, 197 = XVII „dic, dic, inquit ille, planius.“ Singulas autem geminationes accuratius perlustrare tanta in copia non licet.

Iam procedamus ad eas orationes generis iudicialis, quas Cicero a Verris causa usque ad annum 58, quo anno in exilium eiectus est, habuit.

Oratio enim pro Fonteio habita (18 fere pag.) 4 G. S. praebet; tamen haec nobis magna ex parte fragmentis solum exstat, quorum nonnulla nostris temporibus huic abnegata et orationi p. Flacco habitae attributa sunt,[1] quibus fragmentis duae geminationes continentur (XXV et XXVI). Ea autem in parte, quae continuo tenore servata est, duas geminationes legimus. Cum recte illas, de quibus dixi, huic orationi annumeramus, saepissime in hac Ciceronem figura, de qua agimus, usum esse apparet, in quaternis enim paginis semel. Ex illis autem 4 G. S. tres eae sunt, quibus voces statim iterentur.

In oratione p. Caecina habita (36 pag.), quam dicendi generis subtilis esse supra diximus (pag. 21), 4 G. S. invenimus. Certe Ciceroni cum Caecinam defenderet, lex quaedam interpretanda, oratio autem non tam gravis et solemnis quam talis componenda erat, ut omnes intellegerent. Itaque hac in oratione interrogationes, facetias, ironias, cotidiani sermonis voces invenimus; quibus a rebus non alienum est, quod bis pronomina geminata legimus. Altero enim loco Cicero interrogatione facta geminatione respondet (5, 14 = XXIX): „is enim Caesenniae fuit Aebutius — nihil alienus

[1]) L. Traube, O Roma nobilis, 1891, cap. 8. — F. Schoell, Mus. Rhen. LI (1896) pag. 392.

— amicus a patre aut a viro traditus? — nihil minus — qui igitur? ille, ille, quem supra deformavi, voluntarius amicus mulieris", altero autem loco suam eam causam, quam adversarius suum in usum converterat, affirmat (29, 83 = XXXII) ,,si ad interdicti sententiam confugis, ... in meis castris praesidiisque versaris; mea, mea est ista defensio, ego hoc vociferor, ego omnes homines deosque testor . ." Reliquis duobus locis Cicero, ut ea quae ad legis interpretationem pertinerent verba quam maxima vi premeret, hanc figuram videtur adhibuisse, quod Caecina ab Aebutio vi deiectus et prohibitus esset, geminatione amplificans. 9, 24 = XXX adversarium confiteri ait se homines coegisse et armavisse eiusque verba affert: ,, ,,ferro," inquit, ,,ferro" (et hoc dixit in iudicio) ,,te reieci atque proterrui." " Vox geminata eis verbis praecipue extollitur, quibus Aebutium id in iudicio dixisse affirmat. 13, 36 = XXXI, ubi Cicero de eadem re dixit: ,,et C. Pisoni domo tectisque suis prohibito, prohibito, inquam, per homines coactos et armatos, eqs."

At in oratione p. Cluentio habita (76 pag.) Cicero raro geminationem adhibuit; nam unam legimus, qua, quod interrogationi factae responsum est, amplificatur (23,62 = XXXIII): ,,num quid aliud in illis iudiciis versatum est praeter hasce insidias Habito ab Oppianico per Fabricios factas? Nihil, nihil, inquam, aliud, iudices, reperietis." Praeter hanc unam nullam G. S. inveni.

Quattuor autem G. S. adhibitae sunt in oratione pro Murena habita (38 pag.), omnes ea in parte, in qua Cicero Catilina vivo et anno exeunte duos consules designatos esse oportere demonstravit; Murena enim consul designatus de ambitu accusatus erat. Omnes autem 4 geminationes eae sunt, quibus continuo voces geminentur. 37,78 = XXXIV: ,,audite, audite consulem, iudices, e. q. s." Catilinam enim cum ea sociorum manu, quam secum eduxisset, se rem publicam oppressurum sperare non posse orator ait (XXXV): ,,intus, intus, inquam, est equus Troianus." Non tam Catilinam, quam eius amicos in urbe relictos esse metuendos; nec enim iam legem improbam quaeri, sed inita esse consilia urbis delendae et civium trucidandorum (§ 80 = XXXVI): ,,atque haec cives, cives, inquam, si eos hoc nomine appellari fas est, de patria sua et cogitant et cogitaverunt." Eandem propter rem Cicero paulo post Catonem appellavit (38,81 = XXXVII): ,,atque ad haec

mala, iudices, quid accedat aliud, non videtis? te, te, apello, Cato: nonne prospicis tempestatem anni tui?" Quibus geminationibus summam animi commotionem simulari et maximam orationis vehementiam effici quis neget?

In oratione pro Sulla habita (33 pag.) bis G. S. adhibitam invenimus. Primum autem hac in oratione Ciceroni demonstrandum erat se Sullam, qui Catilinae socius fuisse arguebatur, defensurum non fuisse, nisi pro certo habendum esset eum innocentem esse; qua in orationis parte (1,1—12,35) unam geminationem legimus (XXXVIII): „suscepi causam, Torquate, suscepi et feci libenter e. q. s." Deinde reus ipse erat defendendus (13,36 — 33,93), ubi alteram geminationem adhibitam invenimus (16,46 = XXXIX): „fero ego te, Torquate, iam dudum, fero et . . revoco e. q. s." Utraque autem in geminatione vox non statim, sed periodo intercedente geminata est, tamen eo consilio, ut proxima periodus voce „et" cum priore coniungeretur.

In oratione autem, quam pro Flacco habuit (41 pag.), quater hanc figuram adhibitam legimus. In exordio enim orationis Cicero, qualis res agatur, commemorat (1,3 = XL): „si umquam res publica consilium, gravitatem, sapientiam iudicum imploravit, hoc, hoc, inquam, tempore implorat." Deinde alteram geminationem summa vehementia prolatam in 30,73 (XLI) legimus: „membra, quae debilitavit lapidibus, fustibus, ferro, manus, quas contudit, digitos, quos confregit, nervos, quos concidit, restituere non potest, filiam, filiam, inquam, aerumnoso patri, Deciane, redde." In § 94 totam rem iudicum esse affirmat geminatione (XLII): „ . . de summa re publica taceo? quam vos universam in hoc iudicio vestris, vestris, inquam, umeris, iudices sustinetis." Quartam geminationem in peroratione legimus (41, 103 = XLIII): „ego te, si quid gravius acciderit, ego te, Flacce, prodidero."

Generis vero demonstrativi in orationibus, quae eiusdem sunt spatii, quod geminatio raro exstat, eo, quod supra diximus, satis explanatur. Ex omnibus solae prima de lege agraria oratio (9 pag.) et prima tertiaque in Catilinam invectivae hac figura instructae sunt. Atque prima (12 pag.) tria, tertia (12 pag.) unum G. S. exemplum praebent. Eae autem geminationes, quas his in orationibus legimus, omnes eius speciei sunt, qua vox continuo nullo vocabulo intercedente geminatur (XLIV „audite audite;" —

XLV „fuit fuit;“ — XLVI „nos nos;“ — XLVII „hic hic;“ — XLVIII „ille ille“ cum anaphora coniuncta), qua re summa dicendi alacritas facta videtur. Prima autem in Catilinaria oratione quae inveniuntur exempla huius figurae, ea omnia in priore parte (§ 1—9) adhibita sunt, ut appareat oratorem summa ira perculsum loqui coepisse, paulatim ad tranquilliorem rationem se revocasse.

Quartum orationum Ciceronis corpusculum eae orationes videntur efficere, quibus ex exsilio reversus suas res exposuit. Nam duabus orationibus et senatui et Quiritibus gratias egit, quod se revocassent, deinde apud haruspices de domo sua et in senatu in Clodium orationes habuit. Postea vero etiam alios homines in causis publicis et privatis defendit. Ea autem oratio, qua Cicero senatui gratias egit (16 pag.), unam geminationem exhibet (IL „potui, potui, patres conscripti, multis auctoribus fortissimis viris me vi armisque defendere . .“). Ea quoque oratio, qua de domo sua egit, non generis iudicialis, sed demonstrativi oratio est. Cicero ipse ad Atticum de hac oratione scripsit (ep. ad. Att. IV 2,2): „acta res est accurate a nobis et, si umquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam si numqam alias fuimus, tum profecto dolor reique magnitudo vim quandam nobis dicendi dedit.“ Itaque huius orationis dicendi ratio gravis et paene solemnis est, geminationes autem duas tantum in 55 pag legimus. 11,27 (L.) „desinant, desinant homines isdem machinis sperare me restitutum posse labefactari, quibus antea stantem perculerunt.“ 47, 124 (LI) „tu, tu, inquam, capite velato, contione advocata, foculo posito bona tui Gabini consecrasti.“ Aliter autem in oratione de har. resp. quae inscribitur res se habet. Nec enim solum Cicero a Clodii impetu se defendit, sed et ipse illum acriter verbis petit. Qua de causa invectiva potius vehementissima quam oratio in senatu habita videtur esse. Hac autem in oratione (27 pag.) 6 G. S. invenimus, omnes pronominibus et adverbiis factas (11,22 = LIII te; 11,22 = LIV tua; 23,49 = LVI illum; — 3,4 = LII tum 18,37 = LV non; 27,60 = LVII vix).

Iam procedamus ad eas orationes, quas Cicero inde usque ad annum 54 habuit. Atque in oratione pro Sestio habita (63 pag.) tres G. S. legimus. Itaque etiam in hac oratione eum caute hanc figuram usurpasse concedendum est. Exempla autem, quae inveni, sunt haec: 20,45 Cicero se ipse defendit, quod non adversariis restitisset, cum illi se urbe expellere studerent: patriae causa se

id omisisse affirmat, ne patria periret, cum unius Ciceronis interitu sacra esse posset (LVIII): „de quo te, te, inquam, patria testor e. q. s.“ Altero loco versus Ennianos commemorat atque postquam hoc versus alicuius initium attulit: „O pater“, ita pergit (LIX): „me, me ille absentem ut patrem deplorandum putabat, quem Q. Catulus, quem multi alii saepe in senatu patrem patriae nominarant.“ Tertia autem huius orationis geminatio in peroratione est (69, 146). Cicero enim se ipsum iniuriis affici dixit, si ei in exsilium eicerentur, qui se revocari iussissent (LX): „si hoc non est satis, quod haec omnia deleta videntur reditu meo, multo mihi, multo, inquam, iudices, praestat in eandem illam recidere fortunam, quam tantam importare meis defensoribus et conservatoribus calamitatem.“

Sestii cum causa coniuncta est interrog. in Vatin. test., quam Cicero postea quasi orationem habitam edidit. Qua in oratione (16 pag.) semel G. S. adhibita est. Geminatio autem illa est, qua duae voces, pronomen et copula, simul iterantur. Cicero enim 2,5 crimina quaedam non a Cornelio, sed a Vatinio commissa esse dicit (LXI) „tua sunt, tua sunt haec omnia; Cornelio eius modi nihil obiectum est.“

In oratione pro Caelio (31 pag.) habita duae G.S. adhibitae sunt. Altero loco (6,14) Cicero demonstravit Caelio crimini dandum non esse, quod in Catilinae amicis fuisset; nam ab illo et ipsum Ciceronem esse deceptum (LXII): „me ipsum, me, inquam, quondam paene ille decepit.“ Altera autem geminatio est haec (LXIII): „vidi enim, vidi et illum hausi dolorem vel acerbissimum in vita, cum Q. Metellus abstraheretur e sinu gremioque patriae . .“

Iam ad Pisonianam orationem progrediamur, quae illius orationis, quae est de har. respons., et vehementia et verborum acerbitate simillima est. Tamen in hac (40 pag.) tres tantum G. S. legimus, unam igitur in ternis denis pag., quod maxime mirandum est. Exempla autem, quae invenimus, non illius vehementioris speciei sunt, qua complures voces intercedunt. Una in geminatione vox ipsa periodi in exitu iterata proximam periodum cum priore videtur coniungere: (LXIV) „consulem ego tum quaerebam, consulem, inquam, non illum quidem, quem e. q. s.“ Ceterae autem geminationes plenae fellis sunt, cum pronomine iterato vel imperativo invehatur orator: 16,37 (LXV) „confer nunc,

Epicure noster, ex hara producte, non ex schola, confer, si audes, absentiam tuam cum mea." et 18,41 (LXVI): „O di immortales! tune etiam atque adeo vos, geminae voragines scopulique rei publicae, vos e. q. s."

Saepius quam in hac in oratione pro Plancio habita geminatio adhibita est, sexies in 41 fere pag., ut septenae unum exemplum praebeant. Plancium lege Licinia de sodaliciis Laterensis quidam accusaverat, qui ipse, cum aedilitatem peteret, repulsam tulerat. Qua de causa Cicero prima huius orationis parte (1,1 bis 15,36) illum consolari studet: nihil turpe esse repulsam tulisse; esse enim liberorum populorum condicionem, ut eligerent, quem vellent (LXVII): „nostrum est autem, nostrum, qui in hac tempestate populi iactemur et fluctibus, ferre modice populi voluntates . ." Qua in oratione Cicero postquam Plancium defendit, ipse pro se dixit; nam Laterensis sua in oratione Ciceronem lacessiverat. Quibus in offensionibus erant cum aliae tum illa, quae ad Ciceronis exsilium pertinebat. Qua ab re 35,86 se defendit: auxilia sibi fuisse, sed armis decertare se noluisse, atque quo acriorem vim adderet his verbis, ea repetivit. (LXIX) „armis fuit, armis, inquam, fuit dimicandum." Praeterea haec verba geminantur: 24,59 „scripsit"; 41,98 „audi"; 42,101 „nemini"; 42,101 „hos".

Orationes, quas Cicero pro Scauro (12 pag.) et Rabirio Postumo (15 pag.) habuit, singulas G. S. praebent; p. Scaur. 24,49 (LXXIII) „te vero, M. Scaure, equidem video, video, inquam, non cogito solum . ."; — p. Rab. 6,13 (LXXIV) „. . vos, vos, inquam, ipsi et senatus frequens restitit."

Miloniana Ciceronis oratio ex omnibus Ciceronis orationibus maximum G. S. numerum exhibet, 14 G. S. in 34 fere pag. Cuius rei causam nescio. An fuit animi concitati et perterriti, quem ipse in exordio satis manifesto prae se tulit? Singulos locos enumerare tanto in numero non licet. Omnia enim fere vocabula, omnes fere geminationis species et formae adhibitae sunt et tam gravia exempla inter eas inveniuntur quam sunt: „confiteretur, confiteretur" (LXXXI) vel „excitate, excitate" (LXXXIV).

Caesarianae orationes pro Marcello, Ligario, rege Deiotaro habitae, quarum in posterioribus simpliciorem rationem dicendi et Atticae propinquam viri docti sibi cognovisse videntur,[1] quod sin-

[1]) Cf. de Wilamowitz, Herm. XII 332 et K. Guttmann de earum quae vocantur Caesarianae orationum Tullianarum dicendi genere, diss. Gryph. 1883.

gulas geminationes praebent, vix mirum. Atque in illius primae § 28 inter vitam, quam Caesar tum in terris degat, eamque, quam posteritatis in memoria victurus sit, discernitur; utraque vivendi ratio antitheseos figura comparatur (LXXXIX): „nec vero haec tua vita ducenda est, quae corpore et spiritu continetur; illa, inquam, illa vita est tua, quae vigebit memoria saeculorum omnium, e. q. s." In Ligarianae autem § 15 hanc geminationem legimus (XC): „ si in hac tanta tua fortuna lenitas tanta non esset, quam tu per te, per te, inquam, optines, e. q. s." In Deiotari denique defensione Cicero deprecationis statum simulat, cum dicit (4, 12 = XCI): „ignosce, ignosce, Caesar, si eius viri auctoritati rex Deiotarus cessit, e. q. s." ita vi addita ei verbo, quod in hac causa summum pondus habet.

Restant orationes Philippicae, quas vocamus, ex quibus I, IV, V, VIII, IX, XI, XIII singulas, XII (11 pag.) duas geminationes exhibet atque, quae longe maxima est, altera scilicet, in 41 pag. 6 G. S. praebet; qua re certe animus excitatus artificiose expressus est, ne lentius inimici opprobriis obsistere videretur; nam orationem ipsam Cicero non habuit, sed scriptam publici iuris fecit. Irae autem adoptatum est, quod pronomen personale repetitur in primae orationis § 32 (XCII): „haec inusta est a te, a te inquam, mortuo Caesari nota ad ignominiam sempiternam." et in altera: 22, 53 (XCV): „tu, tu, inquam, M. Antoni, princeps C. Caesari omnia perturbare cupienti causam belli contra patriam inferendi dedisti." 36, 91 (XCVII) „tu, tu, inquam, illas faces incendisti . ." et in XIII. (20 pag.): „deceptum autem a me Caesarem dicere audes? tu, tu, inquam, illum occidisti Lupercalibus." (19, 41 = CVI) Praeterea in alterius orationis § 37 verbum imperfecti tempore positum geminatur initiumque periodi efficit: „dolebam, dolebam, patres conscripti . .," 17,43 imperativus est iteratus (XCIV): „audite, audite, patres conscripti, et cognoscite rei publicae vulnera." et 34, 87 vox „iam" (XCVI), quam vocem saepius geminari et coniunctim scribi inter omnes constat. Paulo a ceterarum geminationum forma distat illa, quam 44, 112 legimus (XCVIII): „sed praeterita omittamus; hunc unum diem, unum, inquam, hodiernum diem, hoc punctum temporis . . defende." Hoc loco Cicero cum verba geminaret, pro vocibus „hunc diem" „hodiernum diem" collocavit chiasmi forma, quasi ut verba sua apertiora redderet. Quarta autem oratio Philippica perbrevis (5 pag.) hanc geminationem exhibet (1, 3 = IC) „laudo,

laudo vos, Quirites, quod e. q. s." Phil. V 12, 33 Cicero vere bellum esse, quo decertaretur, geminatione affirmat (C): „cum hoc, patres conscripti, bello, bello, inquam, decertandum est idque confestim." Similia denique inter se exempla VIII 7, 22 (CI): deserti, deserti, inquam, sumus, patres conscripti, a principibus." et XII 2, 3 legimus (CIV): „decepti, decepti, inquam, sumus, patres conscripti." Phil. IX 4, 8 illa geminationis species legitur, qua verbis interiectis orator repetit pronomen ante dictum, ne pondere privetur (CII): „vos enim, patres conscripti (grave dictu est, sed dicendum tamen), vos, inquam, Ser. Sulpicium vita privastis." Graviores sunt geminationes, quas Phil. XI 4, 9 (CIII): „alia sunt, alia, inquam, o perditissimi homines . ." et XII 3, 7 legimus (CV): „illi, illi, inquam, urbi fortissime conanti e manibus est ereptus Antonius."

Haec de Ciceronis orationibus.

Ex ceteris generis iudicialis orationibus Latinis nobis una exstat Apulei apologia. Hanc autem orationem ab Apuleio habitam esse constat simplici quadam ac subtili ratione dicendi, quae multis locis ad Ciceronis dictionem respicit.[1] In G. S. autem adhibenda Apuleius Ciceronem non videtur secutus esse. Nam ter tantum in apologiae 114 fere pag. hac figura usus est; et sunt loci similes, quibus ipse hac figura temperavit, quamquam ille in sententia fere eadem eam usurpaverat, ut c. 69 legimus: „recita, quaeso, clarius.", quod ad Ciceronis verba, in quibus geminatio est (Cic. Verr. I 55, 143): „recita — dic, dic, quaeso clarius." respicere Rud. Helm[2] docet.

Sunt autem illa tria exempla non eius formae, qua verba statim geminantur, sed semel (c. 17) adverbium Apuleius inseruit, bis complura vocabula eo modo, ut geminata vox duorum membrorum initia obtineat. Atque in cap. 17 ut Aemiliani opprobrio, quod tres servos secum duxisset, obsisteret, adversario ipsi obtrectavit: „nescis profecto, nescis, Aemiliane, philosophum accusare.", hac in re similem sensum assecutus atque sine geminationis figura

[1]) Cf. Ed. Norden l. c. pag. 603: „In der Apologie schreibt er, abgesehen von einigen gehobenen Partien, einfach und klar, gelegentlich an Cicero erinnernd." et Rudolfum Helm (Apul. flor. praef. pag. XXII sqq.) „dictionis Ciceronianae vestigia manifesta sunt."

[2]) R. Helm l. c. pag. XXVI.

Quint. 15, 5 (pag. 281, 10): „nescis, mihi crede, iuvenis, sceleris, quod detulisti, qualem mihi debeas probationem." Altero autem loco (c. 75) ille de stupro cum Pontiani uxore facto se indignatum simulat, eumque ut ignominia obruat, summa ira exclamat: „cum ipso plerique — nec mentior — cum ipso, inquam, de uxoris noctibus paciscuntur." Non minorem vim geminatio verborum ipsa quam verba inserta, quibus se non mentiri affirmat, habent, quasi scelus tantum et tam inauditum sit, ut verum esse non possit. Tertium denique exemplum c. 109 legimus Apuleius ibi valde iratum in adversarios se praebet: Pudentillae testamentum legant, tum eos intellecturos esse ipsum privignos in hereditate adeunda damno non affecisse, iramque et animi dolorem quo clarius prae se ferret, hoc capite frequenter imperativis usus est: „cedo tu testamentum . ., rumpi tabulas istas iube, Maxime . ., cape istud matris tuae testamentum, accipe, inquam, filiorum optime, et . . . matris lege potius testamentum . ." Capitis autem exitum obtinet geminatio imperativi: „aperi, quaeso, bone puer, aperi testamentum: facilius insaniam matris sic probabis.", quae verba nescio an effecta sint imitatione loci Ciceroniani (Cic. p. Mil. 12, 33 „exhibe, quaeso, Sexte Clodi, exhibe librarium illud.").

Quae praeter apologiam exstant florida (43 pag.), ea cum excerpta sint ex ipsis orationibus,[1] geminationem non saepe nos in eis invenire mirandum non est, praesertim in ea dicendi ratione, quae allitterationes et paronomasias, tricola et tetracola usque syllabarum ad numerum congruentia, antitheseis et homoeoteleuta vel nimis affectavit. Qua a dicendi ratione G. S. aliena est. Duo tamen exempla occurrunt, utrumque c. 16, quo Apuleius de rebus privatis refert, quod ei statua constituta erat. Cuius rei gratias agit eodemque tempore, ut sibi ignoscatur, orat, quod tam sero egerit. Magno autem vigore, summa arte haec oratio composita est. Apuleius enim postquam Philemonis verba narravit, Aemiliano Straboni gratias agere incipit: se laetiorem esse, quam ut verbis, quam gratus sit animo, dicere possit (CX): „nemo me, nemo ex illis tristioribus velit in isto vituperare, quod honorem meum minus mereo quam intellego, e. q. s."; tum ea accurate enumerat, quae Aemilianus ipsi tribuisset, et cum in summa gloria se esse sentiat (CXI): „quid igitur superest", inquit, „ad honoris mei tribunal et

[1]) Cf. R. Helm l. c. pag. XVIII.

columen, ad laudis meae cumulum, immo enimvero, quid superest?" ea scilicet geminationis specie usus, qua vox iterata et primum et ultimum eiusdem periodi vocabulum est. Iterantur autem duae voces.

Iam ad panegyricos Latinos transeamus, quorum primus est ille, quem Plinius Traiano principi dixit.[1] Figuras autem verborum frequenter adhibitas esse videmus itaque in 88 pag. novies G. S. legimus, semel igitur in denis fere pag. Atque pronomen personale „tu" nusquam geminatum est. At substantiva geminata et Plinius et ceteri panegyricorum auctores in deliciis habuerunt; nam in Plinii panegyrico quattuor exstant exempla eaque eius speciei, qua vox repetitur, quo facilius periodus sequens cum priore conectatur. Hoc modo ter pronomen relativum cum substantivo antecedente coniunctum est: c. 65,1 (CXV) „in rostris quoque simili religione ipse te legibus subiecisti, legibus, Caesar, quas nemo principi scripsit." — c. 78, 4 (CXVI) „habe enim rationem verecundiae collegarum tuorum, collegarum, inquam: ita enim et ipse loqueris et nos loqui vis." — c. 82,4 (CXVII) „. . . non minore cum pudore imperii, quod haec . . Romana . . ripa . . quam quod hostium prospectaret, hostium, quibus moris est, e. q. s." — c. 82, 8 (CXVIII) „voluptates sunt enim, voluptates, quibus optime de cuiusque gravitate . . creditur." Ceteris ex geminationibus has commemoro: c. 64,4 (CXIV) Plinius laudat, quod Traianus Caesar et Augustus et pontifex cum consul esset factus, consulis iusiurandum iuraverit. Neminem ante Traianum id fecisse, eum autem, cum consul iusiurandum praeisset, caput suum domumque totam deum irae consecrasse. Plinius id laudibus effert his verbis: „nescio iam, nescio pulchrius sit illud, quod praeeunte nullo an hoc, quod alio praeeunte iurasti." Quo loco praeeundi voci suo more duplicem tribuit sensum et ceteros praecedendi et iusiurandum dictandi. c. 86, 4 Plinius vocem „stetit" geminavit, non tam ut ipsum verbum amplificaret, quam ut standi diuturnitatem significaret (CXIX): „stetit Caesar in illa amicitiae specula, stetit precatusque est abeunti prona maria . ."

Maximum G. S. numerum ex his XII panegyricis Pacati panegyricus (II.) praebet; nam in 44 fere pag. ter decies haec figura legitur. Atque terna exempla inveniuntur duobus capitibus

[1]) De eius sermone cf. Ed. **Norden** l. c. p. 318 sqq.

(12 et 44). Commemoro autem hoc unum (c. 12, 1 = CXXIII): „nam et eras a familia imperatoris alienus et adsciscebaris tertius et cogebaris invitus, invitus, inquam."[1] Nam hoc loco vocem, quae continuo geminata est, in periodi exitu collocatam videmus, quod praeter hunc locum nusquam inveni.

Paulo minorem G. S. numerum quam in hoc in III. panegyrico offendimus, quo Claudius Mamertinus Juliano imperatori gratias egit; cuius orationis in 26 pag. sexies haec figura exstat. Tribus autem locis ea geminatio adhibita est, qua vox statim repetitur (c. 23, 4 = CXXXVI tu; 28,1 = CXXXVII hic ipse (sc. dies); c. 31, 4 = CXXXIX nemo), semel vox iterata initium prioris et proximi membri clausulam obtinet (c. 28, 4 = CXXXVIII „dexteram dedit, illam dexteram . .").

Admodum autem raro hoc artificio Nazarius usus est quarto in panegyrico (31 pag.); nam duas tantummodo G. S. inveni, alteram verbi alicuius (c. 9, 1 = CXL ferebas), alteram pronominis vocativis insertis geminati (c. 36, 2 = CXLI tuos, Constantine maxime, tuos liberos . .).

Altera vero corpusculi huius pars,[2] qua panegyrici Gallici iique plerumque auctoris nomine carentes continentur, ut parvam artem prae se fert, ita minimum habet G. S. numerum. Paneg. enim V duas, VI, VIII, IX, X singulas geminationes continent, qui restant (VII, XI, XII), nullam. Quibus ex geminationibus eas commemoro, quas in paneg. V legimus. Utraque enim substantivis statim geminatis facta est atque ita, ut geminatae voci nova sententia posset adiungi. Puto enim a Baehrensio recte legi (c. 9,6 = CXLII): „ibant per haec ora lacrimae, lacrimae nobis salutares, tibi gloriosae.", quamquam Aurispae tantum codex testis est huius geminationis in ceteris omissae; cuius lectionis argumentum similem locum iure mihi videtur attulisse novissimus editor (c. 13, 4 = CXLIII): „quid ergo nos convenit gratulari de hoc indulgentiae tuae lustro? lustro, quo . . fecisti tamen, ut . ."

Iam procedamus ad declamationes Latinas, ex quibus Quintiliani tantummodo maiores quae vocantur integrae sunt.[3]

---

[1]) Guil. Baehrens (XII paneg. latin. ed. G. Baehrens pag. 99,29): „et cogebaris invitus. Invitus, inquam; audite hoc publici parricidae qui . ." Tamen voces „audite hoc" ad verba praecedentia, non sequentia respiciunt.

[2]) Schanz, Röm. Literaturgesch. III² pag. 146.

[3]) Schanz l. c. II 2² p. 357 et III² p. 163.

Senecae autem liber non orationes continet, sed primum singulas sententias, deinde, qua divisione nonnulli usi essent, tum colores, qui placuerant aut displicuerant. Quare cum geminationis usum quaerimus, mirandum non est nos in divisionibus et coloribus paucas, in sententiis plerasque geminationes legere. Ac ne hic quidem liber, quamquam ipse disiecta tantum membra auctorum praebet, integer servatus est, sed dimidia fere pars controversiarum iniurias temporum non tulit nisi excerpta (libri III, IV, V, VI, VIII), ubi consentaneum est nullas geminationes legi.

In iis autem huius figurae exemplis, quae in Senecae libris integris legimus, verba geminata sunt praeter duos locos, quibus adverbium repetitur. Controversiarum autem libri (385 pag.) exhibent 7. G. S., suasoriarum liber 2 (64 pag.). Forma autem geminationis talis est, ut quattuor locis verba statim geminentur (II 1, 8 = CXLVIII surgite, surgite; VII 1, 4 = CLI fateor, fateor; suas. 2, 4 = nunc, nunc; 2, 17 = CLVI gaudeo, gaudeo), quattuor una vox intercedat, ita tamen, ut vocabulum iteratum periodi et prima et ultima vox sit, periodus autem tribus verbis efficiatur (II 3, 1 = CIL „moriar", inquit, „moriar". cf. CL, CLII, CLIV); uno autem loco vox intercedit, periodus continuatur (IX 4, 17 = CLIII „describe", inquit, „describe tyrannum occisum et cum ingenti gloria ex arce deductum"). Geminationum igitur parvam varietatem, parvum numerum in Senecae rhetoris libris inveniri apparet. Breves autem plerisque locis geminationes sunt. Nam post Ciceronis mortem ratio illa loquendi, quam Cicero per totam fere vitam impugnaverat, superior facta est. Pro magnis periodis, quas Cicero plerumque adhibuerat, brevia et sententiarum plena membra ponebantur. Tales illae periodi sunt, quas Seneca ex aequalium controversiis memoriae prodidit.

At maiores Quintil pers. declamationes maximo G. S. numero ornatae sunt; nam 83 geminationes in 339 fere pag. adhibitae sunt. Omnes autem huius figurae species leguntur et illa, qua verba statim geminantur, et ea, qua alia vocabula intercedunt. Interdum vox duplicata duorum periodi membrorum initia efficit, velut decl. 5, 4 (CLXXIII) „tu mihi nunc, impotentissime iuvenis tu, quaeso, responde . .", nonnullis locis periodus ab eadem voce incipit et in eandem exit, ut decl. 13, 4 (CCXV) „volui, iudices, decedere, volui", uno autem loco vox repetitur, ut ea, quae

summam vim sententiae afferunt, tamquam praeparentur, decl 7,12 (CLXXXVII) „lacerate hos, hos primum patris oculos.“[1] — denique rhetores omni modo operam dederunt, ut deciperent eos, qui declamationes legerent, rhetorico ornatu et splendida dicendi ratione, ne sentirent, quam exilia et ieiuna essent quae legerent. Sunt autem diversae declamationes in usu huius figurae, cum 8 et 9 in vicenis singulis pag. binas praebeant geminationes, aliae autem, ut 10 (17 pag., 11 G. S.) et 11 (10 pag., 8 G. S.) multo maiore huius figurae numero excellant. Ex verbis autem, quae repetuntur, fortasse observandum est „nemo“ bis in eadem 2. declamatione, perfecti alteram singularis personam bis in 17. declam. geminari (CCXXX satiasti; CCXXX Inescisti), in declam. 7 denique inter septem exempla sexies pronomina ad hanc figuram usurpari.

Declamationes autem minores, quas dicimus, ex integris declamationibus excerptae et sine ordine compositae sunt. Nam nonnullas causas iterum tractatas et paene omnibus sermones additos esse videmus, quasi praecepta, quae magister discipulis dedit. Unde accidit, ut raro in figuram, quam tractamus, incidamus, quinquies decies in 440 fere pag., qua in re maxime mirandum est in ea huius corporis parte, quae decl. 244—290 complectitur, (160 pag.) nullam esse G. S., cuius rei causam fortuitam esse puto. Neque enim hae declamationes aut dicendi genere aut argumentis ceteris orationibus steriliores neque longitudine ita impares sunt. Ac multis harum declamationum locis codices vocem iteratam semel positam praebent, velut CCXLIII, ubi codicis Montepess. prior scriptura et codex Monacens. accuratissime scriptus tradiderunt „fecisset hoc astuta mulier“, ceteri autem codices, deteriores scilicet, et Montepessulani corrector verbum geminaverunt. Similiter CCXLIV et CCXLV res se habet. Plerisque autem in geminationibus vox statim geminata est (octies), interdum alia vocabula

---

[1]) R. Reitzenstein (Studien zu Quintilians grösseren Deklamationen, Schriften d. wissensch. Gesellsch. z. Strassburg Bd. 5, 1909, pag. 50 adn. 5) verba ita supplenda esse censuit: „lacerate hos [vultus], hos primum patris oculos . .“, quia voces „hos hos“ non belle positae et vocabula „oculos lacerare“ stulte dicta viderentur. Tamen Rudolfus Helm (Goett. Gel. Anzeig. 1911 pag. 341 et 375) recte docuit neque esse intellegendum, cur voces „hos hos“ male dictae essent, quoniam geminatio saepius inveniretur, et lacerandi vocem etiam ab aliis auctoribus, Apuleio, Juvenale scilicet, eodem modo adhibitam esse.

intercedunt. Ea G. S. species, qua vox iterata et initium et exitum eiusdem periodi efficit, duobus locis adhibita est (CCXLVI et CCL), duobus autem illa, qua cum voce geminata periodus subsequens coniuncta est; utroque vero loco pronomen personale geminationem conficit (CCXLVII „ego occidi, ego, qui . .", CCXLI „tu nos occidisti, tu, qui . ."). In decl. 323 quidem duplicem geminationem cum anaphora coniunctam legimus, qualis aliis locis nusquam invenitur. Neque enim solum substantivum, sed etiam continuo pronomen „ille" geminatum est, quod et ipsum primum anaphorae membrum efficit (CCXLVIII et CCXLIX): „deus, deus ille (testor ipsum et praesentissimi conscientiam numinis), ille adegit, ille iussit, ille in has partes misit."

Calpurnii Flacci rhetoris, qui quando fuerit nescimus, declamationes non conservatas esse supra dixi nisi excerptas, quibus similiter atque in Senecae libris et in declam. min. nonnullae sententiae continentur, quae vel dictionis argutiis vel dignitate maxime placuerant. 4 autem G. S. legimus in harum declamationum 38 fere pag.

Orationes denique, quas rerum gestarum scriptores inseruerunt ad homines describendos, res pingendas, narrandi rationem amplificandam, quia iisdem ornamentis oratoriis infectae sunt, examinemus. Iam apud Herodotum orationes legimus et recte cognovit, quid in historia conscribenda valerent, Thucydides, qui se non orationes vere habitas, sed quae haberi potuissent, proferre confessus est (I 22). Quae verba nostra ea de causa interest deliberare, quia ex eis elucet, quo iure in illis orationibus artificia oratoria exspectemus. Nec minus epistolae ob eandem causam ab historicis allatae tractandae sunt.

Atque qui primus rerum scriptor integer servatus est — nec enim Cornelius Nepos, quamquam hic illic artem oratoriam sequitur,[1] ne in Corneliae quidem epistola (Halm fragm. 28) exemplum geminationis exhibet — C. Julius Caesar, in dicendo Atticum illud genus adhibuit; etiam eis in libris, quos de bello Gallico et de bello civili composuit, simplici quadam et nuda dicendi ratione usus est. Orationes raro commentariis inseruit; una fere arte rhetorica ornata est, Critognati oratio (b. G. VII 77). Geminationis autem figuram neque in hac neque in ceteris ora-

[1]) Cf. Norden I 206 sqq.

tionibus invenimus.[1] Neque ab illa ratione discedunt, qui Caesaris commentarios continuaverunt paucasque orationes receperunt. Hirtius vero, qui uno libro duos narrat belli Gallici annos, dictione brevi scilicet et astricta orationes omnino non attulit.

Sequitur Sallustius, qui et in rebus narrandis Thucydidem videtur secutus esse et in orationibus, quas inseruit, componendis.[2] Sunt autem orationes et epistolae a Sallustio insertae 16,[3] ex quibus una unum geminationis exemplum exhibet oratio (Cat 20), quam Catilina habuit, ut amicos suos adhortaretur.[4] In peroratione enim, ubi monentur brevibus periodis dissolute positis, qua re S. Catilinae animi commotionem praeclare depingit, geminatio adhibita est (CCLIX): „quin expergiscimini? en illa, illa, quam saepe optastis, libertas, praeterea divitiae, decus, gloria in oculis sita sunt."

Nec maior est copia exemplorum apud Titum Livium, si eum plus CCCC orationes historiae suae inseruisse cogites.[5] Cuius sermonem Quintilianus (IX 1, 32 et 101) clarissimum candorem et lacteam ubertatem praebere dixit. Geminationes autem inveni in Livii orationibus septem, quarum una (CCLX) G. S. est. Quod magno in orationum numero et Livii in fuso narrandi genere maxime est mirum. G. autem S. praebet illa oratio (XXX 14,6), qua Scipio Syphace et Sophoniba captis Masinissam iuvenem adhortatus est, ne nimis libidini et voluptatibus se dederet. Monet autem eum quam instantissime, ut sibi crederet, quam periculosae victori libidines essent, his verbis: „non est, non — mihi crede – tantum ab hostibus armatis aetati nostrae periculi, quantum ab circumfusis undique voluptatibus."[6]

---

[1]) De omni Caesaris dictione cf. Norden I 209 sqq., de orationibus autem in b. Gall. comment. insertis Phil. Fabia de oratt. quae sunt in comment. Caes. de bello Gall., Paris 1885.

[2]) Herm. Peter, Die geschichtl. Literatur über die römische Kaiserzeit, Lips. 1897, II 302 sq.

[3]) Schnorr a Carolsfeld, Die Reden und Briefe bei Sallust, Lips. 1888, et C. Gerstenberg Über die Reden bei Sallust, progr. Berol. 1892.

[4]) Gerstenberg (l. c. pag. 24) hanc orationem cum Catilinae ipsius verbis discrepare et tam vitiose a Sallustio insertam esse demonstrat, ut S. hac oratione sermonem exercere studuisse videretur.

[5]) O. Kohl Über Zweck und Bedeutung der Reden des Livius, progr. Barm. 1872.

[6]) Cuius cum geminationis forma cf. illam (Cic. d. har. resp. 18, 37 = LV): „non ignovit — mihi crede — non."

Pompeius Trogus, cuius Philippicorum quae dicuntur 44 libri ab Justino excerpti nobis exstant, orationes directas narrationi inserere noluit (Justin. XXXVIII 3, 11). Quam autem unam orationem Mithridatis ipsis Pompei verbis tradidit Justinus, ea, ut est genere temperato et in figuris adhibendis parco, ita geminationis figura vacat (XXXVIII 4 sqq.).

Ex primi saeculi historicis Velleius Paterculus orationes omnino non habet, Valerius Maximus, quamquam longiores non interposuit, tamen in brevioribus quae affert dictis semel adhibuit geminationem. IV 1, 12 cum hominum moderationem tractat, inimicitias describit, quae inter Scipionem Africanum et Macedonicum erant; tamen Scipionem, cum Africanum interemptum esse audisset, maesto vultu et voce confusa cives conclamasse ait (CCLXI): „concurrite, concurrite," inquit, „cives, moenia nostrae urbis eversa sunt, e. q. s."

Neque Curtius Rufus pluribus verbis tractandus est, cuius rationem orationes inserendi Hermannus Peter[1] mihi recte cum ratione a Livio adhibita videtur comparavisse. Sed quamquam illae non aliter ac totus Rufi sermo arte rhetorica ornatae sunt, tamen G. S. figura vacant. Nunc ad eum virum transeamus, quem clarissimum Romanorum rerum scriptorum fuisse omnes consentiunt, ad Cornelium Tacitum. At verisimile non est in eius orationibus hanc figuram exstare. Nam Taciti narrandi ratio gravitatem quam maximam assequi vult et duobus praecipue rebus praestat, et quod verba inconcinne componere et quod breviter narrare studet. Neque enim ullum vocabulum nimis positum est; quae abesse possunt, absunt. Qua de causa Tacito geminationis figura uti non licuit; nam haec supervacaneum quoddam vocabulum addit, quo accuratius sive homines sive res illustrentur.

Alia ac Taciti Suetonii narrandi ratio. Narrat autem simpliciter et ieiune.[2] Quae ieiunitas etiam in orationibus vel verbis aliorum simpliciter relatis cognoscitur in vitis Caesarum. Geminationes igitur duae, quae ibi exstant, naturam sapiunt Romanorumque vigorem ostendunt, qui certe cotidie voces geminare solebant. Cal. 49 Suetonius narrat Caligulam, cum ex

[1]) H. Peter pag. 306.

[2]) Cf. Norden pag. 387 adn. 1.

Gallia Romam redeuntem senatus per legatos moneret, ut maturaret, clamavisse: (CCLXII) „veniam," inquit, „veniam et hic mecum."; significavit autem gladium. Altero loco (Tit. 5) Titum anno 69 a patre in Iudaea relictum orientis principatum petere visum esse auctor narrat; tum eum subito Romam contendisse et patrem inopinantem his verbis rumorem falsum esse docuisse: „veni", inquit, „pater, veni" (CCLXIII). Observandum est verbum usitatissimum veniendi utroque loco iteratum esse.

Qui proximis temporibus fuerunt rerum scriptores geminatione usi non sunt Florus enim, qui epitomam ex T. Livi opere confecit, parva dicta (ut I 7 vae victis, I 22 parce ferro), sed nullas orationes inseruit. Ampelius autem, Eutropius, Granius Licinianus, cuius librorum parvum fragmentum nobis exstat, orationibus prorsus carent.

Restant praeter Ammianum scriptores historiae Augustae, qui praeter eas orationes, quas hominibus, de quibus narrant, attribuunt, acclamationes breves rettulerunt, quibus posterioribus temporibus sententiarum loco patres se assentiri indicabant.[1] Quas acclamationes, quoniam ex actis publicis scriptorum historiae Augustae operibus insertae sunt, ea forma, qua legimus, in senatu dictas esse nemo neget. Ubi aliquotiens verborum geminatio adhibita est, velut Antonin. 18, 14: „te salvo salvi et securi sumus, vere, vere,[2] modo vere, modo digne, modo vere, modo libere."; 19, 3: „perroga, perroga"; 19, 8 „de parricida refer, refer, perroga"; Maximin. 16, cum consul interroget: „patres conscripti, de Maximinis quid placet?", acclamatur „hostes, hostes" et idem iteratur, cum interrogare pergat, quid de Maximini amicis placeat. Tac. 7 orationi Maecii Falconii Nicomachi acclamatur „omnes, omnes" (sc. idem censemus) idemque simili de causa Prob. 12. Et praeter hos locos acclamatio ipsa, cum etiam atque etiam repetatur,[3] huius figurae originem in naturali quodam studio inesse demonstrat. At non pertinet ad hanc quaestionem, qua quomodo ars oratoria

---

[1]) Cf. Theod. Mommsen, Römisches Staatsrecht 1887, III p. 951, 1019 adn. 3 et O. Hirschfeld, Berl. Sitz.-Ber. 1905 p. 936 sqq.

[2]) Horum verborum geminationem non tam Latinae ipsius linguae quam christianae esse Woelfflin (l. c. pag. 493) docet illa verba „amen amen" demonstrans.

[3]) Hoc modo cum Claudius princeps esset factus, patres quinquies, quadragies, sexagies eadem verba dixisse legimus (Claud. 4).

geminatione usa sit, quaerimus. In orationibus autem, quas scriptores hist. Aug. finxerunt, semel hanc figuram adhibuerunt. Vulcacius enim Gallicanus in Avidii Cassii vita (14, 2) epistolam eius socero scriptam inseruit. Quae arte rhetorica ornata incipit ab ea periodo, in qua geminationem legimus. Ea autem huius figurae species est, qua periodi initium et clausula artificiosius eadem voce formantur: (CCLXIV) „misera res publica, quae istos divitiarum cupidos et divites patitur, misera."

Ammianus Marcellinus denique, qui ut omni in narrandi ratione ita in orationibus conficiendis et inserendis Sallustium et Livium videtur secutus esse,[1] plerumque singulis in libris unam orationem aut epistolam adhibuit, ab undetricesimo autem libro nullam; legimus igitur in libris 14—31, qui soli servati sunt, 14 orationes et epistolas, in quibus tres geminationes exhibentur, quarta in excerptis Valesianis quae vocantur. XV 8, 14 in Constantini oratione ad Julianum imperatorem proclamatum habita (CCLXV): „ad summam i, i, propera sociis omnium votis, e. q. s." — XX 8, 17 in Juliani epistola Constantio principi scripta (CCLXVI): „scio enim, scio, nequid sublatius dicam, e. q. s." Cum hoc utroque loco simplicem G. S. formam legamus, illae duae geminationes, quae restant, specie artificiosore sunt. XXVI 5, 23 in exitu eius orationis, quam Julianus ad milites de bello Persico habuit, hae sunt voces (CCLXVII): „quocirca erigite iam nunc, quaeso, erigite animos vestros, e. q. s." Hoc igitur loco eam speciem legimus, qua duo periodi membra ab eadem incipiant voce; eandem autem speciem praebent exc. Val. 10, 46 „vade", inquit, „ad Italiam, vade vilissimis nunc pedibus coopertus, sed multis cito plurima largiturus."

§ 2.
De geminationis simplicis forma.

I. Ac primum quidem si, quotiens unum, quotiens complura vocabula duplicentur, quaerimus, plerisque in geminationibus unam vocem geminatam invenimus. Raro enim duae voces iterantur (23 ex 268 G. S.), saepe autem tam arte inter se conexae videntur, ut quasi unam vocem efficiant; quod factum est, et cum copulae „est, sunt" cum substantivo, adiectivo, adverbio coniunctae iteratae sunt (ut LXI „tua sunt" et saepius), et cum particula „non" cum

[1]) Cf. H. Peter pag. 305.

verbo una iteratur (velut XXII „non licet" et saepius). Ei quoque loci huic geminandi rationi similes sunt, quibus substantivum aut pronomen una cum adiectivo geminatur (XCVIII unum diem; CXXXVII hic ipse (dies)). Aliis autem locis illa duo vocabula, quae geminantur, cum inter se non cohaereant, periodo fere sola conexa sunt, velut XLIII „ego te"; LXIX „armis fuit (dimicandum)."

II. Deinde quaerendum est, quotiens voces statim iteratas, quotiens vocabula interiecta inveniamus. Dimidiam autem fere omnium G. S. partem illae efficiunt, quibus vocabula statim geminantur (112 ex 268 G S.), quod Apuleius quidem nusquam, Cicero autem saepius fecit (undeseptuagies in 106 G. S.). Atque saepissime pronomina statim iterari solent (quadragies ter ex 83 pronominibus) cum cetera tum personalia et demonstrativa. Iam vero si quaerimus, quo spatio eadem vocabula alterum ab altero segregentur, 72 locis unam vocem insertam invenimus, saepe adverbium aliquod vel particulam (ut: enim, itaque, prorsus), saepe etiam vocativum (velut CL „dura, anime, dura"). Interdum autem vox, quae est „inquit", intercedit, ut oratio sive adversarii sive amici significetur (velut LXXXV „valeant", inquit, „valeant cives mei." Cf. CIL, CC, alias). Plus unam vocem octogies quater intercedere videmus, ex quibus locis multi vocativos exhibent, velut CXCII „moneo te, orbitas, moneo", CCXXII „facinus, severissimi iudices, facinus fit . .". Paucis denique locis plus duo vocabula intercedunt inter voces iteratas.

§ 3.

Quae voces in geminatione simplici iterentur.

Hac de re breviter disputavit Woelfflinius (Münch. Sitz.-Ber. 1882 I 429 sqq.). Sed quia ille vir doctus imprimis poetas ex iisque Plautum et Terentium, rarius oratores tractavit, nonnumquam aliter iudicavit atque nos, qui orationes Latinas perscrutamur.

Voces autem, quae in G. S. geminatae sunt, leguntur hae: 29 substantiva, 9 adiectiva, 83 pronomina, 101 verba, 22 adverbia particulaeque. Praeterea vicies ter plus una vox geminationem efficit. Unde apparet maximum G. S. numerum praebere et verbi et pronominis formas. Saepissime vero ea vocabula geminata sunt, quae praecipue hominem appellant, rem indicant et demonstrant, pronomina dico et demonstrativa et personalia, quae ad alteram

personam pertinent, atque imperativos et singularis et pluralis numeri; praeter has autem verborum formas crebro adhibita sunt et praesentis et perfecti tempora, quae periodi initio posita et geminata rei quam dicimus maiorem fidem dant. Infinitivos autem et futuri exacti formas in G. S. non adhibitas videmus. Atque eodem modo coniunctivum modum et generis passivi formas raras esse in hac figura vix mireris. Ex substantivorum autem casibus nominativum quidem et accusativum saepius, ceteros rarius geminatos invenimus, vocativum autem nusquam, quamquam is casus multis locis geminationes aut subsequitur aut separat. Quod maxime mirandum est, praesertim cum Woelfflinius id in poetarum carminibus saepissime factum esse demonstraverit et ea de causa hunc substantivi casum maxime idoneum esse putaverit, qui geminaretur. Praeterea mihi silentio non praetereundum videtur panegyricorum auctores libenter substantivis in G. S. adhibenda usos esse. Quorum in orationibus decies substantiva geminata sunt in 36 huius generis geminationibus, quae inveniuntur.

§ 4.
De geminationis simplicis vi ac generibus.

A ceteris figuris, quae ad verborum reduplicationem pertineant, geminatio eo videtur differe, quod illic numero et multitudine verborum duplicatorum res amplificatur, hic una aliqua res separatim urgetur.[1] Geminationis autem simplicis illa propria vis est, ut tali iteratione res aliqua gravius et vehementius efferatur; nam haec figura et orationi maiorem vigorem et alacritatem dat, quam si semel positum esset vocabulum, et eodem tempore rem ipsam, quae vocabulo iterato significatur, extollit eiusque vim auget,[2] ut LIV „tua tum, tua, Cn. Lentule,

[1]) Cf. Straub pag. 114.

[1]) Cf. quae Ed. Norden de vocabulis in obsecrationibus geminatis dixit (Vergils Aeneis Buch VI, erkl. v. N., 1903, pag. 136): „Die überall zugrundeliegende Vorstellung ist, dass durch die Wiederholung die Richtigkeit oder Dringlichkeit des Wortes betont werden soll." Wackernagel, Poetik, Rhetorik u. Stilistik,[3] Halle 1888 pag. 564 (Cf. verba, quae supra pag. 3 attuli.) Praeterea de huius figurae vi sive multa sive pauca disseruerunt R. Volkmann, Die Rhetorik der Griechen und Römer,[2] 1874, pag. 397 sqq. Th. Birt, Arch. f. lat. Lexikogr. 11, 1900, pag. 188 et Jugendverse und Heimatpoesie Vergils, Erklärung des Katalepton, 1910 p. 153, Vahlen opusc. acad. II 161 et 277 n. 38, Crusius ad Herond. IV 61 (ed. IV. p. 37), Appel, de Romanorum precationibus (Religionsgesch. Versuche u. Vorarbeit. VII 2) pag. 145 adn. 1, Buchholz, de Horatio hymnographo, diss. Regim. 1912, pag. 19 sqq.

eadem virtus fuit, quae in privato quondam tuo proavo." Tamen interest inter diversas verborum formas; aliud enim est, cum imperativum, aliud, cum perfectum geminas. Illic enim simul et verbi ipsius significationem et adhortationem extollis, hic simul cum vocabulo rem aliquam fuisse figura affirmas. Hoc modo conferas cum alios tum hos locos: (III) „nega, nega, nunc equiti Romano, homini honesto, iudici tuo credi oportere" et (XLV) „fuit, fuit ista quondam in hac re publica virtus."

Vehementissima autem illa G. S. forma est, quae fit, cum verba statim geminantur. Nam aliqua animi commotione sive ira sive aliis rebus commoti videmur, cum aliquod vocabulum statim, quo diutius in eo versemur, geminamus. Paulo autem G. S. vis mutatur, cum singulae voces intericiuntur. Maxime priori illi speciei ea similis est, qua adverbio tantummodo voces iteratae segregantur (velut LIV „tua tum, tua, Cn. Lentule, eadem virtus fuit, e. q. s."). At quo plures voces intercedunt, eo magis vigor et vehementia figurae sedatur et geminatio magis consulto adhibita videtur quam in illa geminatione continuo facta; nam neque ira nec gaudium neque ceterae animi commotiones acriter exprimuntur, sed languidior fit sermo (velut CCLXVIII „vade", inquit, ad „Italiam, vade vilissimis nunc pedibus coopertus, e. q. s.").

Cum complura verba intercedunt inter voces geminatas, multis locis fit, ut eadem vox et initio et in exitu eiusdem periodi ponatur, ut (XIX) „potes domesticae laudis amplitudinem, Scipio, tueri, potes." Interdum etiam periodi aliqua pars, quae sententiam concludit, ab eodem vocabulo incipit et in idem exit, ut (VII) „manent istae litterae Mileti, manent et dum erit illa civitas, manebunt." Quam speciem cum alii saepius adhibuerunt tum Seneca tantopere adamavit, ut ex 9. G. S. quattuor eam praebeant.

Reliquum est, ut eam G. S. speciem commemoremus, qua vox quaedam eo consilio videtur geminata esse, quo facilius proxima periodus cum priore coniungeretur, sive voces geminatae altera alteram continuo excipit (velut CXXVII „ . . aut satisfecit humanitas; humanitas, inquam, quae tam clara in imperatoribus quam rara est"), sive alia verba intercedunt (ut LXVIII „quae scripsit gravis et ingeniosus poeta, scripsit, non ut illos regios pueros . . ,

sed ut nos . . excitaret"). Quam speciem Plinius et ceteri panegyricorum auctores saepius quidem adhibuerunt, Cicero autem rarius, Apuleius nusquam. Atque haec ratio potius neglegentiae cuidam oratoris, qui sententias facile conectere cupit, quam arti debetur.

Pars IV.

De geminationis compositae in orationibus Latinis usu.

§ 1.

Quemadmodum singulis in orationibus geminatio composita adhibita sit.

Consentaneum est huius geminationis frequentiam longe minorem esse quam G. S. Maximum numerum, ut sunt plurimae, Ciceronis orationes (36 in 1535 pag.) praebent; Apuleius autem hanc figuram semel in apologia, nusquam in floridis adhibuit. Panegyrici vero 7 G. C. offerunt, ex iis quinque Plinii, duo Claud. Mamertini pangyricus III.; nam ceteri hac figura vacant. In Senecae controversiis bis G. C. legimus, in suasoriarum libro nusquam. Ex declam. mai corpore una decl. 10 unam praebet G. C., ceterae nullam. At decl. min. frequentiorem huius figurae usum exhibent; nam duodecies figura usurpata est. Ex rerum scriptoribus Livius G. C. videtur aliquantum adamasse, cum quinque apud eum legantur; ex ceteris autem Curtius Rufus et Flavius Vopiscus singulis locis eam adhibuerunt, ceteri, Caesar, Sallustius, Tacitus, Suetonius, Valerius Maximus, Ammianus Marcellinus scilicet, nusquam.

Iam ad singulas orationes transeamus. Sed quia hac in figura non tanti interest scire, quid is qui verba facit, quo loco G. C. adhibuit, senserit, quanti supra in G. S. intererat, breviter, ubi hanc figuram inveniamus et si aliae res graves esse videntur, disseramus.

C i c e r o quidem posteriore aetate G. C. non totiens usus est quotiens priore. Nam illae orationes, quas iuvenis habuit p. Quinctio, Rosciis, Tullio, quattuor exempla praebent, Verrinae autem orationes quindecim, ceterae omnes usque ad exsilium habitae decem. Hac aetate Cicero unam G. C. adhibuisse videtur in tricenis singulis fere paginis (29 G. C. in 902 pag.) Deinde rarius hac figura usus est; nam ceterae orationes usque ad Milonianam in 368 pag. unam G. C. exhibent (de domo 16, 43 = CCXC). Proxima autem aetate maiorem frequentiam in-

venimus; nam oratio p. Mil. habita bis, oratt. Caesarianae quas vocamus ter hanc figuram continent. Ex orationibus autem Philippicis una tertia oratio G. C. exhibet, ceterae nullam.

Atque quas quattuor G. C. prioribus in orationibus esse dixi, iis verba tantummodo iterantur cum iis quae adiecta sunt adverbiis vel adiectivis (CCLXIX „moritur in Gallia Quinctius . . et moritur repentino"; CCLXX „petisses et petisses statim."; CCLXXI „fuerunt et complures fuerunt"; CCLXXII „quia poterat fieri et facile poterat"). Orationes igitur, quas ille pro Roscio Amer. et Roscio com. habuit, G. C. vacant, quam autem pro Quinctio, prima illa quidem nunc omnium eius orationum (31 pag.), ter hanc figuram offert, quam pro Tullio (13 pag.), semel. Tamen hac ex re G. C. magis generis dicendi Asiani quam medii et Attici esse concludere non ausim.

Porro ex Verrinis orationibus divinatio in Caecilium habita et causae actio prior huius figurae haud participes sunt, ceteris autem in 5 libris (355 pag.) 15 G. C. legimus, unam igitur in vicenis quaternis pag. Tamen singuli libri non eundem figurae numerum praebent; nam in libris I et IV (57 et 64 pag.) singulis locis, in libro V (71 pag.) duobus, in II. (70 pag.) tribus locis, in III. vero (93 pag.) octies eam inveni. Cuius rei causam fortuitam esse puto. Commemorandae autem sunt duae tertii libri geminationes prorsus sui similes (CCLXXVIII): „tenetur igitur iam, iudices, et manifesto tenetur avaritia, cupiditas hominis, scelus, e. q. s." et (CCLXXXI) „tenetur igitur aliquando et in rebus cum maximis tum manifestis tenetur, e. q. s."

Ex illis orationibus, quas Cicero usque ad exilium habuit, orationes pro Font., Muren., Flacco, Archia habitae, de lege agrar. tres, in Catil. tres G. C. vacant, in orationibus autem, quas pro Caecina, Cluent., Rabir. perd. reo habuit, singulas huius formae geminationes legimus. Oratio pro Sulla et prima in Catilinam habita bis hanc figuram praebent. In ea vero, qua legem Maniliam commendavit, cum tria exempla sint ut in oratione medii generis dicendi, eae, quas subtilis et grandis generis esse ipse dixit, orationes pro Caec. et Rabir. habitae, eundem huius figurae numerum exhibent (CCLXXXVIII et CCXC), ut genus ipsum ad hanc figuram non multum valere videatur. In eis autem tribus geminationibus, quas in oratione Maniliana legimus, bis adverbium

„ita“, semel pronomen, „is“ voci iteratae attributum est, ut his locis vocabula, quae addita sunt, periodum sequentem inducant (ut CCXCIV „sed de Lucullo dicam alio loco et ita dicam, Quirites, ut neque vera laus ei detracta . . videatur“). Eandem vero speciem praebet CCLXXXVIII, quam in oratione pro Caecina habita legimus, aliter autem atque in his geminationibus CCXC (p. Rab. 8, 23) periodus ipsa participio attributo suppletur: „at fuit vester patruus. Fuerit et fuerit nulla desperatione rerum suarum, nullis domesticis vulneribus coactus.“ Catilinaria autem oratio. idem vivendi verbum altero loco praesenti, altero futuro tempore geminat. 2, 4 (CCXCVI) „vivis et vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam“; 2, 6 (CCXCVII) „quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, vives et vives ita, ut nunc vivis . .“

Ex eis orationibus, quas Cicero cum ex exsilio redisset, habuit, una oratio, qua de domo sua apud pontifices egit, G. C. praebet, eius autem formae, qua copula omittitur. Hanc autem formam apud Ciceronem nisi hoc loco non invenimus. Praeterea vox, quae est „inquam“, interiecta est, ut duae geminationis species, simplex et composita, misceri videantur(16,43 = CCXCVIII: „fueris sane tribunus pl., tam fueris, inquam, lege quam hic ipse P. Servilius . .“

Ex ceteris Ciceronis orationibus Miloniana demum et Ligariana binas praebent G. C., ea autem oratio, qua Cicero regem Deiotarum defendit, unam. Quibus ex geminationibns, eam duplicem hoc loco commemoro (p. Deiot. 1, 3 = CCCIII) „fugitivi autem dominum accusantis et dominum absentem et dominum amicissimum nostrae rei publicae cum os videbam . . “ Philippicarum denique orationum una III. G. C. praebet (CCCIV), ceterae nullam.

Ergo Ciceronem prioribus in orationibus saepius, ceteris praeter Milonianam et Caesarianas orationes rarius vel omnino non hac figura usum esse cognovimus.

Apuleius vero G. C. uno apologiae loco (c. 64 = CCCV „(deus) assiduus mundi sui opifex e. q. s.“), quo loco cum geminatione allitterationis figuram coniunctam esse apparet, nusquam in floridis adhibuit.

At Plinius saepius in panegyrico hac figura usus est, quinquies in 88 fere pag. Interiecta est autem ter copula „et“, semel „que“, semel „sed“; bis adiectivum iteratum invenimus, bis verbum, semel substantivum. Ceteris in panegyricis nusquam nisi

in III. geminationem invenimus. Claud. enim Mamertinus bis eam adhibuit. Utroque autem loco verbum geminatum et adverbium attributum est, altero loco copula omissa: c. 2,5 (CCCXI): „putant aliquid adicere ad splendorem laudum tuarum consulis nomen et recte putant“ et c. 27,3 (CCCXII) „mutavit, plane mutavit.“

Ad Senecam transeamus, qui in controversiarum libris duobus locis, in suasoriarum libro nusquam hanc figuram tradidit. Ea autem geminatio, quam IX 5,3 legimus, quae in § 16 iterum refertur (CCCXIV) „erras et vehementer erras“ ad Ciceronis verba respicit (Verr. V 46, 121 = CCLXXXVII): „errabas, Verres, et vehementer errabas.“

In declamationibus maioribus haec figura devitata est. Nam omnes quamquam maximum G. S. numerum praebent, tamen praeter decl. 10 G. C. figura vacant. In decl. 10 autem semel eam legimus (§ 13 = CCCXV) „fili, indulgentissime adulescens, vidi te nec semel vidi.“. Legimus autem illam figuram in declam. min. corpusculo duodecies (440 pag.) Priorem autem huius corpusculi partem geminationibus paene vacare iam dixi (pag. 35); nam geminationem ordine primam in decl. 259 legimus, alteram in decl. 305, deinde saepius. Uno autem loco verba nulla copula geminata esse videmus (decl. 259 = CCCXVI): „mentita est,“ inquit, „patri de raptu mentita est.“ Decl. 344 duplicem geminationem praebet (CCCXXV) „vivit itaque filius tuus et honeste vivit et iam sine fabula vivit“ (cf. Cic. p. Deiot. 1,3 = CCCIII). In Calpurnii Flacci denique declamationibus semel G. C. exstat (decl. 16 = CCCXXVIII).

Ad postremum de rerum scriptoribus vix est, quod multa verba faciamus. Nam praeter Livium, Curtium Rufum, Flavium Vopiscum nemo eam figuram adhibuit. Livius tamen eam videtur adamasse; nam quinquies ea usus est, cum G. S. uno historiarum loco adhibitam inveniamus. Pleraeque autem geminationes usitatae formae sunt praeter eam, quam XXXIV 31,7 legimus. Hoc enim loco duo vocabula chiasmi figura geminata sunt neque tamen ulla vox his addita est, sed repetuntur, ut proximum enuntiatum, quod a voce „cum“ incipit, cum antecedenti conectatur (CCCXXXII): „nam urbem accepi, . . . non occupavi, et accepi urbem, cum Philippi partium, non in vestra societate esset.“ Praeter Livium autem Curtius Rufus (CCCXXXIV) et Flavius Vopiscus (CCCXXXV) hac figura singulis locis usi sunt.

§ 2.

De copula, quae in geminatione composita adhibeatur.

Plerisque quidem locis, quibus G. C. legimus, voces iteratas alteram cum altera copulis „et, atque, — que, neque, non solum — sed" coniunctas esse invenimus, paucis autem verba repetita voce „sed" inter se opposita videmus, velut CCCV: „assiduus mundi sui opifex, sed enim sine opera opifex." Accedit tertia ratio geminationis compositae, qua vocabula dissolute componere licet (velut CCCXII „mutavit, plane mutavit"). Haec autem forma eo a G. S. videtur differre, quod illic vox sola iteratur et extollitur, hic non solum vocabuli geminati, sed etiam verborum adiectorum vis augetur. Qua forma Cicero semel usus est (CCXCVIII), ceteri quoque oratores raro (Cl. Mamert., Seneca, Calp. Fl., decl. min. auctores singulis locis.)

§ 3.

Quae voces in geminatione composita geminentur.

Huius figurae cum vim observamus, non tam ea vocabula, quae hominem appellant, imperativos scilicet, quam cetera in usum recipi potuisse cognoscimus; nam cum imperativum hac figura geminamus, geminando cum ipsum tum voces appositas extollimus, qua re imperativi vis minuitur (semel imperativum geminatum legimus CCCXIII). Ut imperativi ita pronomina atque adverbia in G. C. efficienda nusquam adhibita sunt; nam ut has ad voces aliae addantur, quae eas suppleant, fieri nequit. Ex verbi autem formis etiam infinitivos, quos in G. S. nusquam legimus, adhibitos esse vix mireris.

Hae autem voces geminatae sunt: 10 substantiva, 6 adiectiva et participia, 49 verba, ex quibus 17 praesentis, 5 imperf., 5 futuri, 13 perfecti, 1 plusquamp. temporis, 7 infinitivi, 1 imperativi sunt. Complura vocabula bis geminata invenimus (CCCXIX et CCCXXXII).

§ 4.

Quae verba voci iterum positae attribuantur.

Substantiva cum ceteris omnibus locis tum hac in figura adiectivis aut pronominibus expleta esse invenimus. Uno autem Apulei loco substantivum vocibus, quae adverbii sensum habent, expletum est, allitterationis, ut videtur, gratia (CCCV).

Adiectiva plerumque adverbiis expleta videmus. Ex participiis, quae bis G. C geminata sunt, alteri vox „totus“ attributa est (CCCVII), alterum verbi natura nondum omissa accusativum regit (CCCI „sed tamen hoc confitentem . .“).

Denique cum ad verba vocabula adduntur, fieri potest, ut aut ipsum verbum aut totam periodum suppleant. Illud factum est, ut homo libenter aut praeclare aliquid fecisse diceretur idque plerisque locis adverbiis, quae modum indicant (velut CCLXXXVII „errabas, Verres, et vehementer errabas“), hoc, cum quo tempore aut quo loco aut qua ratione quid factum sit, additur (velut CCIC „audistis Clodium dixisse . . et audistis vivo Clodio.“).

Neque silentio praetereundum esse puto nonnullis eorum locorum, qui G. C. praebent, vocem eo tantum consilio adiectam esse videri, ut enuntiatum sequens inducat, velut CCLXXXIX „cum igitur de furto quaereretur et eo furto, quod ille e. q. s.“ et CCXCIV „sed de Lucullo dicam alio loco et ita dicam, ut e. q. s.“ Qua periodos coniungendi ratione Cicero libenter videtur usus esse; nam eius orationum sunt duodecim ex illis 13 G. C., quae hanc speciem exhibent; tertia autem decima est decl. min. Duobus in geminationibus (CCCXIX et CCCXXXII) periodus proxima nulla voce antea indicante sequitur, velut CCCXXXII: „urbem accepi, non occupavi, et accepi urbem, cum Philippi partium, non in vestra societate esset.“ Quae geminationes unicae sunt.

Pars V.

De repetitionis in orationibus Latinis usu.

§ 1.

Quemadmodum singulis in orationibus repetitio adhibita sit.

Hac geminationis specie me eam figuram complecti supra dixi, quae fit, cum aliquot vocabula voces iteratas alterum ab altera seperant et nos vocem repetentes non tam hanc ipsam vocem amplificamus quam periodum ipsam recognoscimus. At quia quot vocabula intericienda sint, ut Rep. fiat, dici non potest, fit, ut multis locis G. S. et haec Rep. vix discernantur. Apparet autem huius figurae causam saepe non tam artem quam neglegentiam quandam auctoris esse, qui cum liberius flumen orationis secutus sit, cogitur se tamquam restringere et revocare ad priorem sententiam, ne prorsus effluant habenae.

Atque Ciceronem quidem in eis orationibus, quas iuvenis habuit, nusquam hac geminationis specie usum esse cognoscimus. Etiam Verrinae causae divinatio et actio prior ea vacant, actionis autem posterioris libri, ut excellunt geminationibus (cf. supra pag. 22 et 46), quinquies decies hanc figuram offerunt. Rarius vero in eis orationibus illam legimus, quas postea usque ad exsilium habuit, semel enim in quinquagenis fere senis pag. Ceterae autem Ciceronis orationes maiorem quandam huius figurae frequentiam exhibent; nam cum omnium harum orationum praeter Philippicas paginarum et repetitionum summam facimus, in 441 fere pag. undevicies Rep. adhibitam esse videmus, semel igitur in vicenis ternis pag. Philippicarum autem orationum I, II, VII singulas, ceterae nullas praebent Rep.

Atque ex illis quas Verrinae continent repetitionibus has commemorandas esse puto: CCCXXXVI „Tenedo . . Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus deus habetur, qui urbem illam dicitur condidisse, cuius ex nomine Tenedus nominatur, hunc ipsum, inquam, Tenem . . abstulit.“ Hoc enim loco orator, cum nomen repeteret, ea, quae interea dixit, uno vocabulo „hic“ vide-

tur complexus esse. Qua repetitionis specie Cicero saepius usus est atque libenter tum, cum se aliquid omissurum esse dicit (cf. CCCXXXIX, CCCXXVI, alias). — CCCXLIV „tua te altera patria, quem ad modum dicere solebas, Messana, circumvenit, tua, inquam, Messana, tuorum adiutrix scelerum, libidinum testis", ubi periodus, in qua vox geminata posita est, prius ad finem perducta quam vox iterata est, quod saepius, cum parva sit periodus, quae reliqua est, factum videmus (cf. CCCLXXVI et alias.) — CCCXLV voces chiasmi figura repetuntur („Syracusis in foro — in foro, inquam, Syracusis"), quod Cicero quidem praeter hunc quattuor locis (CCCXXXVI, CCCLVII, CCCLXVIII, CCCLXXVI), ceteri oratores nusquam fecerunt.

Proximi autem temporis in orationibus componendis Cicero Rep. figurae usum coercuit; nam solae eius pro Font., Cluent., Murena, Sulla, Archia, II. Catilin. orationes singulis locis Rep. exhibent. Atque ab usitata huius figurae forma ea paulo discedit, quam p. Font. 5, 11 legimus CCCLI: „insector ultro atque insto accusatori, iudices; insector, inquam, et flagito testes."

Ceteris autem in orationibus, quas ex exsilio Romam reversus habuit, Cicero saepius Rep. figura usus est. Orationes enim, quibus et senatui gratias egit, quod se revocassent, et de domo sua apud pontifices locutus est, singulis locis, ea autem, quam in senatu de harusp. responso habuit, quattuor locis hanc figuram praebent. Quam orationem de har. resp. habitam etiam G. S. magnum numerum continere supra vidimus (pag. 26). Oratio tamen post reditum ad Quirites habita repetitione vacat. Ceterarum huius temporis spatii orationum principatum obtinet, quoad repetitionis figuram observemus, oratio pro Sestio habita, ubi ter eam legimus, alterum locum Pisoniana, in qua bis hanc figuram adhibitam videmus. Ceterae autem orationes aut singulis (oratt. in Vat., d. prov. cons., p. Planc. habitae), aut nullo loco (oratt. p. Cael., Balb., Rab. Post.) repetitionem offerunt.

In Miloniana vero oratione, ut G. S. figura exornatam esse neque G. C. carere supra intelleximus, ita hanc quoque tertiam geminationis speciem tribus locis legimus. Orationes pro Marcello et Deiotaro habitae singulas, oratio pro Ligario habita nullam Rep. praebent. Et ex Philippicis quoque quas vocamus prima, altera, septima tantum singulis locis eam exhibent.

Iam vero Apuleium quamquam in apologia longe alio dicendi genere usum esse atque in floridis constat, tamen utroque in opere hanc repetitionis figuram quasi in deliciis habuit; nam illic (114 pag.) undecies eam legimus, hic (43 pag) sexies. Tamen omnes fere hae repetitiones aliae sunt atque eae, quas in Ciceronis orationibus invenimus. Apuleius enim saepe aliquam rem indicat, deinde multis verbis depingit et describit, postremo vocem antea dictam repetens rem ipsam narrare pergit. Hoc modo fl. 2 (pag. 2, 13 Helm) narratur, quo aquila se erigat, fl. 9 (p. 10, 5 H.) Apulei invisores illustrantur, fl 23 navis bona describitur (p.43,13 H.), quibus tribus locis voces iterum positae ad ea, quae interea sunt dicta, respiciunt (fl. 2 cum igitur eo se aquila sustulit; 9 si qui igitur ex illis lividis . . ; 23 eam navem); idem Apuleius fl. 15 et 17 fecit, etsi pauca interiecit vocabula (fl. 15 (p. 23,1 H.) „verbaque, quae volantia poetae appellant, ea verba detractis pinnis . . premere.“ Cf. fl. 17 (p. 33,20)). In apologia autem eam repetendi rationem his locis legimus: c. 4 (p. 5,19): Zenonem illum — eum quoque Zenonem; c. 17 (p. 21,2) Manio Curio — ei igitur Manio Curio; c. 29 (p. 34, 14) si nihil remanet suspicionis — si in his nulla suspicio est; c. 38 (p. 43, 20) nomina — ea tamen nomina; c. 44 (p. 51,18) Thallus solus — is Thallus solus; c. 53 (p. 60, 20) quod libertus assiduus — quod is libertus; c. 58 (p. 66, 10) Quintianum istum — hunc igitur Quintianum; c. 83 (p. 92, 3) nonne cum — nonne tunc; c. 89 (p. 99, 6) cum vero quadraginta — ea quadraginta; quae repetendi ratio maxime idonea fuisse videtur, quae in Apulei longo et loquacissimo dicendi genere adhiberetur, atque hunc usum inde ortum esse, quod auctor praesertim in nominibus eos qui audirent quasi retinere studeret, quo accuratius ea memoriae infigerentur, Rudolfus Helm docuit,[1] qui etiam similia exempla congessit, quae ad hanc quaestionem non pertinent. Sunt tamen loci, quibus neglegentiam quandam dicendi causam fuisse iudices, cur voces, ne verbis interiectis obruantur, a scriptore repetantur. Aliae autem sunt duae repetitiones; ap. 22 (p. 26, 19) „ipse denique Hercules invictus — quoniam haec tibi ut quaedam mendicabula nimis sordent —, ipse, inquam, Hercules, e. q. s.“; ap. 93 (p. 103, 13) „suasi uxori meae, cuius, ut isti

[1]) R. Helm, quaestion. Apuleian., Philol. suppl. IX 1904, p. 518 sqq.

aiunt, iam universas opes transvoraram, suasi, inquam, ac denique persuasi, e. q. s."

Ex panegyricis Plinii panegyricus, qui geminationum et simplicis et compositae magnum praebet numerum, repetitionis figura vacat. Ceterorum autem Cl. Mamertini panegyrici (X et XI) singulis, incerti auctoris pan. XII et Nazarii pan. IV binis praebent locis hanc figuram. Illa autem Rep., quam XII 4,3 legimus (CCCCI), ad eam formam respicit, quam Cicero saepius adhibuit, qua is qui verba facit se aliquid omissurum esse dicit, id enumerat, postremo breviter complectitur: „ut enim omittam illa, quae non decet comparari, quod erat ille Maximiani suppositus, tu Constantii Pii filius, ille despectissimae parvitatis . . ., ut haec, inquam, omittam, te, Constantine, paterna pietas sequebatur . . ."

Controversiae, quas Seneca rhetor memoriae prodidit, unam Rep. praebent, I 6, 3 (CCCCIII), quo tamen loco pauca intercedunt verba, qua ex causa hunc locum etiam G. S. annumerare licet: „pater meus, socer tuus — hoc enim te iam pridem vocabat — socer, inquam, tibi tuus e. q. s."

Neque in declamationibus aut maioribus aut minoribus nisi in maiorum decl. 3b quattuor Rep. legimus, eius autem formae, qua singula vocabula aliis verbis intercedentibus repetuntur. Hoc modo repetitam videmus vocem „nunc" (CCCCIV), „patiatur" (CCCCV), „miles" (CCCCVI), „viderit" (CCCCVII).

Ex rerum scriptoribus unus Livius in orationibus operi insertis Rep. usus est. Eam autem formam adhibuit, qua voces iterum positae ea, quae interea dicta sunt, pronomine, quod est „hic", complecti videantur (CCCCVIII) „si quis vobis humillimus homo de vestra plebe, quam . . ., si quis ex his e. q. s."

§ 2.

Quae voces in repetitione geminentur.

Cum quae voces repetitione geminentur quaerimus, rarius unam vocem, saepius complures aut periodi partem geminatam invenimus. Ubi unum vocabulum repetitum legimus, interdum verbum (octies), interdum autem pronomen aut particula, quae coniungendi vim habet (velut CCCL „quid", CCCLXX „cum"), rarius substantivum aut adiectivum. Unam autem vocem repetitam invenimus in eis 4 Rep., quas decl. mai. decl. 3b praebet. At ceteri

auctores utraque ratione et hac et illa, qua complures voces geminantur, pariter usi sunt. Complura autem vocabula cum ad repetitionem efficiendam adhibita sunt, aut arte secum conexa videntur (velut CCCLXI „ludos eos“) aut nisi periodi vinculis inter se non cohaerent (ut CCCLIX „excitatus aliquando Cn. Pompei“).

§ 3.

Quae voces vocabula iterata alterum ab altero segregent.

Ea vocabula, quae inter voces iteratas inseruntur, discernere licet in ea, quae cum voce iterata cohaereant, et in ea, quae eius quidem, qui verba facit, ipsius sententiam et verba contineant, cum re autem quae narratur minus cohaereant. Hoc vero factum est, cum indignationis aut doloris verba inserimus (velut CCCLXXVII „hanc tu, P. Dolabella (magno loquor cum dolore), hanc tu, inquam, e. q. s.“), cum nos aliquid omissuros dicimus (velut CCCXLVIII „tu cum esses praetor renuntiatus quoquo modo (mitto enim et praetereo, quid tum sit actum), sed cum esses renuntiatus, e. q. s.“). Plerisque tamen repetitionis locis is qui verba facit rem aliquam aut hominem, postquam nomen attulit, accurate depingit et describit et aliquot post verba ad rem ipsam, unde erat egressus, redit, cum illam vocem geminat (velut CCCCVII „viderit igitur ante mortem, quam vel effugere vel differre sibi laborat infelicissimus parricida, viderit ipse poenam“). Interdum autem verba quae intercedunt pronomine „hic“ vel „is“ colligi supra vidimus. Quam repetendi rationem Apuleius saepe adhibuit et tantopere videtur amasse, ut tribus locis nominum quorundam nominativum aut accusativum poneret, multis verbis homines depingeret, postremo ab eiusdem nominis alio casu rem ipsam narrare inciperet; qui loci quamvis similes nullo modo repetitionis figurae annumerandi sunt. (fl. 6 (pag. 6,3 Helm) Indi — eorum igitur Indorum; 15 (p. 21, 21) Bracmanos — eorum igitur Bracmanorum; 18 (p. 36, 3) Protagora — eum Protagoram aiunt.)

Ex iis, quae congessimus, geminationem praecipue cotidiani sermonis fuisse videtur apparere. Unde factum est, ut poetae, qui hominum orationem qualis fuerit imitantur, eam multo frequentius adhiberent quam dictionis solutae auctores. Certe etiam apud Petronium in verbis, quae homines faciunt, saepius invenitur (cf. indic. Heraei add. V edit. Buecheleri, Berl. 1912, pag. 139). Orationes autem si excutimus, hanc figuram non tantum valuisse cognoscimus, quantum ex rhetorum doctrina arbitrareris, quamquam Cicero ipse geminationem luminibus orationis annumerans eam interdum vim, leporem alias habere dixit (de orat. III 54, 206). Nam a dicendi genere sublimi, quo exardescere solet orator rhetorico ornatu, haec figura omnino fere abest.

Supplementum.

Antiquorum rhetorum et grammaticorum de geminationis figura testimonia.

Ia.

Alexander Numen. II β. III 29, 3 Spengel.

Περὶ ἀναδιπλώσεως ἢ παλιλλογίας ἢ ἐπαναλήψεως.

Τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ μὲν Καικίλιος παλιλλογίαν καλεῖ, ἔνιοι δὲ ἀναδίπλωσιν, οἱ δὲ ἐπανάληψιν. φαίνεται δὲ ὅτε μὲν ῥῆμα ἐπαλλήλως ἐντιθέντων ἡμῶν, ὡς ἔχει τὸ τοιοῦτον „μιαρὸν μιαρὸν θηρίον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.“ καὶ πάλιν ὡς Ξενοφῶν „ὠγκωμένῳ ἐπὶ γένει, πεφυσημένῳ δ' ἐπὶ πλούτῳ, διατεθρυμμένῳ δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων.“

Ib.

Alexander Numen. I ιγ. III 19, 32 Spengel.

Ἐπανάληψίς ἐστιν, ὅταν κατὰ πλείους φωνὰς ἐπαναλαμβάνωμεν, ὡς ἔχει τὸ τοιοῦτον „ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε.“ καὶ τὸ Ὁμηρικόν

τῷ δ' ἐγὼ ἄντιος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε.

ταῦτα μὲν οὖν ἐπανείληπται μηδενὸς μεταξὺ τιθεμένου μορίου· ἔστι δὲ ὅτε ἐπαναλέγεται μὲν τὰ ὀνόματα, οὐκ εὐθὺς δὲ, ἀλλὰ μέσα τινὰ παρεμβάλλεται, καθάπερ ἔχει τὸ τοιοῦτον „ἦν ποτε, ἦν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν τῇ τῶν πολλῶν ψυχῇ.“ κἀκεῖνο „οὐ γὰρ ὑφ' αὑτῷ ποιήσασθαι τὴν πόλιν βούλεται Φίλιππος, οὔ.“ καὶ τὸ Αἰσχίνου „καλὸν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλὸν ἡ τῶν δημοσίων πραγμάτων φυλακή.“ καὶ τὸ Ὁμηρικόν

ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τῆλοθ' ἐόντας, Αἰθίοπας.

πολλάκις δὲ ταῦτα καὶ πλεονάκις ἀναλαμβάνεται, ὡς καὶ Δημοσθένης „καίτοι φιλίαν τε καὶ ξενίαν αὐτὴν ὀνομάζει, καὶ νῦν εἶπέ που λέγων ὁ τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων ἐμοί· ἐγώ σοι ξενίαν Ἀλεξάνδρου; πόθεν λαβόντι;“ φανερὸν δὴ, ποσάκις τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀνείληπται. τοῦτο δέ τινες ἰδίως ἀναδίπλωσιν λέγουσιν, ὅταν τὸ δεύτερον λεγόμενον ἄρχηται ἀπὸ τῆς τοῦ προηγουμένου τελευτῆς, ὡς Σοφοκλῆς

. . . . ὦ φίλταθ' ὥς μ' ἀπώλεσας,
ἀπώλεσας δῆτ', ὦ κασίγνητον κάρα.

ὡς καὶ νῦν ἐν τῷ χρησμῷ „Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω, δώσω τοι Τεγεήν." δοκεῖ δὲ ποιητικώτερον εἶναι.

II.

Anonymus περὶ σχημάτων κγ'. III 181, 5. Spengel.

Ἐπανάληψις δέ ἐστιν ἀνάληψις προειρημένου τινός, μεταξυλογίας ἐμβεβλημένης, ἵνα τὴν διὰ μεσολαβησάντων λόγων ἐγγενομένην λήθην λύσῃ καὶ πρὸς μνήμην ἀγάγῃ τοῦ πρότερον εἰρημένου, οἷον· „ἐπειδὴ . . . ." (sequitur exemplum Gregorii Nazianzeni).

(III 182, 15). Παλιλλογία ἐστὶ λέξις ἢ φράσις τοῦ μὲν προηγουμένου κώλου κατάληψις, ἡ αὐτὴ δὲ τοῦ ἑπομένου γενομένη ἀρχή, οἷον τό· „πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός, καὶ πάλιν μυστήριον, μυστήριον οὐκ ἀπατηλόν, οὐδὲ ἄκοσμον." τὸ γὰρ μυστήριον κατάληψις ὂν τοῦ προτέρου κώλου, ἀρχὴ τοῦ δευτέρου ἐγένετο, καὶ δευτερολογίαν ἐποίησεν ἤτοι παλιλλογίαν.

Ἀναδίπλωσις δέ ἐστι λέξεως τῆς αὐτῆς ἅμα ἐπάλληλος προφορά, οἷον „Κύριε, Κύριε, μὴ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ." εἰ γίνεται ὁ αὐτὸς τύπος καὶ μεταξὺ ἐμβεβλημένης λέξεως, οἷον „οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν." τὸ γὰρ ταῦτα μεσολαβοῦν οὐ καταλύει τὸ σχῆμα.

III.

Aristoteles, ars rhet. III 12; pag. 1413 b 17.

Διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφῃρημένης τῆς ὑποκρίσεως οὐ ποιοῦντα τὸ αὑτῶν ἔργον φαίνεται εὐήθη, οἷον τά τε ἀσύνδετα καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν ἐν τῇ γραφικῇ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζεται, ἐν δὲ ἀγωνιστικῇ οὔ, καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται· ἔστι γὰρ ὑποκριτικά. ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ λέγοντας, ὅ περ ὥσπερ ὁδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι· οὗτός ἐστιν ὁ κλέψας ὑμῶν, οὗτός ἐστιν ὁ ἐξαπατήσας, οὗτος ὁ τὸ ἔσχατον προδοῦναι ἐπιχειρήσας. οἷον καὶ Φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς ἐποίει ἔν τε τῇ Ἀναξανδρίδου γεροντομανίᾳ, ὅτε λέγοι Ῥαδάμανθυς καὶ Παλαμήδης, καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Εὐσεβῶν τὸ ἐγώ· ἐὰν γάρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ ὑποκρίνηται, γίγνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων. καὶ τὰ ἀσύνδετα ὡσαύτως· ἦλθον, ἀπήντησα, ἐδεόμην· ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι καὶ μὴ ὡς ἓν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἤθει καὶ τόνῳ εἰπεῖν. ἔτι ἔχει ἴδιον ἀσύνδετα· ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ἓ ποιεῖ τὰ πολλά, ὥστε ἐὰν ἐξαιρεθῇ, δῆλον ὅτι τοὐναντίον ἔσται τὸ ἓν πολλά. ἔχει οὖν αὔξησιν· ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα· πολλὰ δοκεῖ· ὑπερεῖδεν ὅσ εἶπον. τοῦτο δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ

Νιρεὺς αὖ Σύμηθεν,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης,
Νιρεὺς ὃς κάλλιστος.

περὶ οὗ γὰρ πολλὰ λέγεται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι. εἰ οὖν καὶ πολλάκις καὶ πολλὰ δοκεῖ, ὥστε ηὔξησεν ἅπαξ μνησθεὶς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνήμην πεποίηκεν, οὐδαμοῦ ὕστερον αὐτοῦ λόγον ποιησάμενος.

IV.

Demetrius περὶ ἑρμηνείας § 66 pag. 19, 5. Radermacher.

Καὶ ἀναδίπλωσις δέ που εἰργάσατο μέγεθος, ὡς Ἡρόδοτος δράκοντες δέ που, φησίν, ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος· δὶς ῥηθὲν τὸ μέγεθος ὄγκον τινὰ τῇ ἑρμηνείᾳ παρέσχεν.

§ 140 pag. 33, 6. αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι καὶ πλεῖσται παρὰ Σαπφοῖ, οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως, ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησί „παρθενία, παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ;“, ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι „οὐκ ἔτι ἥξω πρός σε, οὐκ ἔτι ἥξω.“ πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καίτοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι· ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται ἐπιχαρίτως.

§ 267 pag. 55, 4. τὰ δὲ τῆς λέξεως σχήματα ποικιλώτερον ἐκλέγοντά ἐστι δεινότερον ποιεῖν τὸν λόγον, ἔκ τε τῆς ἀναδιπλώσεως, ὡς „Θῆβαι δέ, Θῆβαι πόλις ἀστυγείτων, ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται.“ διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ.

V.

Hermogenes περὶ μεθόδου δεινότητος cap. 9. II 433, 14. Spengel.

Περὶ ἐπαναλήψεως. ἐπανάληψις γίνεται κατὰ τρόπους τρεῖς· ἐπὶ πράγματος διδασκαλίᾳ, ἐπὶ προσώπου συστάσει ἢ διαβολῇ, ἐπὶ ἤθους βεβαιώσει. ἐπὶ πράγματος διδασκαλίᾳ, ὡς παρ' Ὁμήρου: „Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας, Αἰθίοπας.“ ἐπανέλαβε τὸ ὄνομα, ἵνα δείξῃ δύο γένη Αἰθιόπων. ἐπὶ προσώπου συστάσει:

Νιρεὺς αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐίσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόποιό τ' ἄνακτος,
Νιρεύς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν.

ἐπανέλαβεν, ἵνα κοσμήσῃ τὸ πρόσωπον. ἐπὶ διαβολῇ δέ:

Ἆρες, Ἄρες, βροτολοιγέ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.

ἐπανέλαβεν, ἵνα τὸ πρόσωπον διαβάλλῃ. Ἐπὶ ἤθους δὲ βεβαιώσει:

Τῷ δ' ἐγὼ ἄντιος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.

ἐπανέλαβεν, ἵνα τὸ ἀνδρεῖον βεβαιώσῃ.

Παρὰ δὲ τοῖς πεζοῖς ἐπὶ μὲν πράγματος διδασκαλίᾳ Ξενοφῶν ἐν Ἀπομνημονεύμασιν: ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. Καὶ Δημοσθένης ἐν Φιλιππικοῖς: „πάντες ὅσοι πώποτε ἐκπεπλεύκασι παρ' ὑμῶν στρατηγοί . . χρήματα λαμβάνουσι, λαμβάνουσι δὲ οἱ μὲν πλείονας ἔχοντες ναῦς πλείονα." Ἐπὶ δὲ προσώπου συστάσει, ὡς Ξενοφῶν πολλάκις Κῦρον ἐπαναλαμβάνων. Ἐπὶ δὲ διαβολῇ, ὡς ὁ Δημοσθένης: „Ἀλλ' Ἀνδροτίων ἡμῖν πομπείων ἐπισκευαστής, Ἀνδροτίων, ὦ γῆ καὶ θεοί." καὶ ἀλλαχοῦ: „Ὑμεῖς δὲ Χαρίδημον, εἰ χρὴ φρουρεῖν βουλεύσεσθε. Χαρίδημον οἴμοι." Ἐπὶ ἤθους βεβαιώσει: „ἔστιν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, χρήματα, ἔστιν ὅσα οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων στρατιωτικά." καὶ πάλιν ἐν τῷ κατὰ Μειδίου: „ἀλλ' ἵππον, ἵππον οὐκ ἐτόλμησεν ὁ κατάρατος οὑτοσὶ πρίασθαι." καὶ Ἡρόδοτος: „φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφοῦ, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος."

VI

Herodianus. III 99, 25. Spengel.

Ἐπίζευξις δέ, ὅταν τὰ προκείμενα ὀνόματα διαλαμβάνοντες τὴν ἐπιφορὰν ἐκφαντικωτέραν ποιησώμεθα, οἷον „Θῆβαι δέ, Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, μεθ' ἡμέραν ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνηρπάσθη."

VII.

Phoebammon. III 46, 15. Spengel.

Ἀναδίπλωσις δέ ἐστι λέξεως ἢ λέξεων δὶς ἢ πολλάκις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος προφορά· γίνεται δὲ καὶ διχῇ ἢ παράλληλος, ὡς ἵνα εἴπωμεν· „ὁ δεῖνα, ὁ δεῖνα οὐχ ὑπήκουσεν", ὃ ποιεῖ τὴν ἐπίζευξιν, ἢ μεθ' ἑτέρων ἢ μεταξὺ τιθέντων τινῶν, ὡς ἵνα εἴπωμεν, ὁ δεῖνα ὁ ἐκεῖ τρέχων, καὶ πάλιν ἐπενέγκωμεν, ὁ δεῖνα.

46, 29: Ἐπανάληψις δέ ἐστιν ἀνάμνησις προειρημένου τινὸς μεταξὺ λογίας ἐμβεβλημένης, ὡς ἵνα εἴπω, ὁ δεῖνα στρατηγὸς ηὔξησε τὰ πράγματα, εἶτα μεταξὺ εἰπών, πῶς ηὔξησεν, ἐπαναμνήσω πάλιν· „αὐξήσαντος οὖν τούτου τὰ πράγματα, τόδε γέγονε."

55, 29. Παρονομάζει ἡ μὲν ἀντιστροφὴ τὰ πράγματα ἀντιστρεφοῦσα εἰς τὸ [αὐτὸ] ῥῆμα, ὡς τὸ „ὅρκον αἰτεῖς, νόμον αἰτεῖς." καὶ τὸ „ἐπὶ σὲ αὐτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς." ἡ δὲ ἐπίζευξις τὸ αὐτὸ παρονομάζει συνημμένως, ὡς τὸ

Ἄρες, Ἄρες, βροτολοιγέ, μιαιφόνε.

καὶ τὸ „βαρύς, βαρὺς σύνοικος." καὶ αὗται δὲ εἴδη ἀναδιπλώσεως.

VIII.

Tiberius περ. σχημάτ c. 26 III 70, 27. Spengel.

Ἐπανάληψις δέ ἐστιν, ὅταν τὸ αὐτὸ ὄνομα δὶς ἐν τῷ αὐτῷ κώλῳ ᾖ· ἢ ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ κατὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου τεταγμένου, οἷον „οὐ μόνον κρίνετε τούτους τήμερον, οὔ.“ καί πάλιν „καίτοι φιλίαν καὶ ξενίαν αὐτὴν ὀνομάζει. καὶ νῦν εἰπέ που λέγων, ὁ τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων ἐμοί. ἐγώ σοι φιλίαν Ἀλεξάνδρου; οὔτε Φιλίππου ξένον, οὔτε Ἀλεξάνδρου φίλον εἴποιμ᾽ ἂν ἐγώ σε.“ ἐνέργειαν τὸ σχῆμα ἐργάζεται, τὴν μέντοι ἐπανάληψιν παλιλλογίαν Καικίλιος ὀνομάζει, οἷον „μιαρόν, μιαρὸν τὸ θηρίον.“ καὶ „πονηρόν, πονηρὸν ὁ συκοφάντης.“ καὶ „ὦ τέκνα, τέκνα.“ καὶ „ὦ γάμοι, γάμοι.“ καὶ ὁ Δημοσθένης „ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ὅπως ἡμάρτετε, τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθηρίας κίνδυνον ἀράμενοι.“ οἱ μὲν οὖν πολιτικοὶ κατ᾽ ἀρχὰς χρῶνται ταῖς ἀναλήψεσι καὶ τῇ παλιλλογίᾳ, Ὅμηρος δὲ καὶ ἐπὶ τέλει ἐχρήσατο εἰπών

τῷ δ᾽ ἐγὼ ἄντιος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ᾽ αἴθωνι σιδήρῳ.

ἐπήνεγκε γὰρ τοῦτο.

IX

Zonaeus. κδ΄ III 164, 24 Spengel.

Ἐπανάληψις ἀνάληψις προειρημένου μεταξυλογίας ἐμβαλλομένης, ὡς εἴ τις εἴποι· „ὁ δεῖνα στρατηγὸς ηὔξησε τὰ τῶν στρατιωτῶν.“ εἶτα μεταξὺ εἰπών, πῶς ηὔξησε, ἐπαναμνήσοι πάλιν· „αὐξήσαντος οὖν τούτου τὰ τῶν στρατιωτῶν, τάδε γέγονε.“

III 165, 24. Spengel. Παλιλλογία ἐστὶ λέξις ἢ φράσις τοῦ μὲν προηγουμένου κώλου κατάληψις, τοῦ δὲ ἑπομένου ἀρχή, ὡς ἂν εἴποι τις· „προὔκυψε μαρμαρυγή, προὔκυψε ξανθὴ Λαΐς, Λαῒς τὴν τοῦ Φιλωνίδου οὐσίαν ἐγκάψασα.“

Ἀναδίπλωσίς ἐστι λέξεων προφορὰ ἐπάλληλος, οἷον „λέγε, λέγε τἀληθές“ γίνεται δὲ καὶ μεταξὺ λέξεως ἐμβεβλημένης, ὡς τό· „ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν.“

X

Aquila Romanus. § 29. pag. 31 Halm.

Παλιλλογία, iteratio. Haec figura, repetitio eodem verbo aut nomine, non diversa vult intellegi, sed id, quod significatur, efficere vehementius. Cuius modi est hoc: „Ferro, ferro, inquit, et hoc . .“ Repetitum enim hoc „ferro“ indignitatem rei atque audaciam eius, in quem dicitur, impensius significat. Nec solum nomen aut

verbum, sed omnis pars orationis iterari ad eundem usum potest, ut, cum dicitur: „Tu, tu, Antoni . .“

§ 30. Atque hae duae figurae, superior et ista ipsa, de qua locuti sumus, non ad formandam magis et exornandam orationem, ut illae superiores, sed ad accendendam pugnam dicendi valent, sicut vel magis pleraeque earum, quae consequentur. Ideoque et Aristoteli et iteratio ipsa verborum ac nominum et repetitio frequentior et omnis huius modi motus actioni magis et certamini quam stilo videtur convenire: qua de re in tertio rhetoricorum libro disserit. Verum docet nos et Demosthenes et Cicero eam optime orationem esse compositam, quae cum illa ornamenta parium et contrariorum et immutatorum verborum habeat, ex quibus et ipsis tamen saepe non ornatior quam vehementior fit oratio, si in tempore et cum modo assumantur, tum his, quae verae adfectionis speciem praeferunt, excitetur. Ita enim maxime exemplum et imaginem veritatis continebit.

§ 31. Ἐπανάληψις, repetitio. Haec figura tantum a priore distat, quod in illa quidam una pars orationis bis repetitur, tum coniunctim, tum interposito uno aut altero verbo, quo vehementior elocutio videtur fieri: at in hac ex plurium verborum continuatione repetita idem quaeritur, ut si dicas: ,,Patriae suae quisquam, o di immortales, exitium est mahcinatus?“ Et hoc: ,,Non potest, iam non potest, inquam, libera haec civitas esse.“

§ 32. Ἀναδίπλωσις, reduplicatio, rarum apud oratores figurae genus, frequentius apud poetas: si quando tamen et in civilem orationem incidit, non mediocrem dignitatem habet. Interest autem inter hoc et illa duo superiora tantum, quod hic ea, quae in superiore membro postrema ponuntur, in posteriore prima repetuntur, ad hunc modum: ,,Concurrerat ad tantae rei nuntium, sicut commune civitatis periculum monebat, senatus frequens, equester ordo universus * *.“ Tale est illud Terentianum: ,,Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho? Hanc Demipho negat esse cognatam?“

§ 32. Προσαπόδοσις, redditio. Nomen haec figura ex eo accepit, quod idem nomen in postrema parte membri aut eadem quaecumque pars orationis redditur, unde id membrum aut is ambitus coepit, ut si velis hoc modo eloqui, cum quid quasi indigneris aut doleas: ,,tibi, sceleratissime omnium, imputare omnes

calamitates suas debet res publica, tibi." aut sic: „Haec, o dii immortales, in civitate moliri ausus est Glaucia, haec?"

XI.

Auct. ad Herenn. IV 28, 38.

Conduplicatio est cum ratione amplificationis aut commiserationis eiusdem unius aut plurium verborum iteratio, hoc modo: „Tumultus, [C.] Gracchi, tumultus domesticos et intestinos comparat!" Item: „Commotus non es, cum tibi mater pedes amplexaretur, non es commotus?" Item: „Nunc audes etiam renire in horum conspectum, proditor patriae? Proditor, inquam, patriae, venire audes in horum conspectum?" Vehementer auditorem commovet eiusdem redintegratio verbi et vulnus maius efficit in contrario causae, quasi aliquod telum saepius perveniat in eandem corporis partem.

XII.

Carmen de figuris. pag. 65 Halm.

Ἀναδίπλωσις. vers. 43.

Fit replicatio, si gemines iteramine quaedam.
„Ibo in eum, sit vel pollens, ut fulmine dextra,
„Pollens fulmine dextra, fero vis praedita ferro."

Ἐπανάληψις. vers. 67.

Illa resumptio fit, quaedam cum dicta resumo.
„Cognitus est nobis, iam cognitus est bene nobis."
„Tu vere sapiens cunctis, immo ipsa Minerva."

Ἐπίζευξις. vers. 75.

Fit geminatio cum sensus geminamus eosdem.
„Thebae autem, Thebae, vicina urbs inclutaque olim."
„Mi nate, o mi nate, meae spes sola senectae."

XIII.

Charisius I 281, 18 Keil.

Epanalepsis est, cum eadem dictio in principio versus et in clausula ponitur, ut:

pater, inquam, me lumine orbavit . . . pater.

Epizeuxis est repetitio dictionis eiusdem cum impetu pronuntiationis, ut:

me, me, adsum, qui feci, in me convertite ferrum,
o Rutuli, mea fraus.

XIV.

Cicero de orat. III 54, 206.

Nam et geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias.

XV.

Diomedes I 445, 25 Keil.

De epanalepsi. Epanalepsis est cum maiore significatu facta repetitio, ut est in Horatio

eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni.

et aliter epanalepsis fit, cum eadem dictio et principium versus et clausulam tenet, ut

te nemus Angitiae, vitrea te Fucinus unda,
te liquidi flevere lacus.

item:

pater, inquam, me lumine orbavit, pater.

et:

ante etiam sceptrum Dictaei regis et ante,

et: „haec navis onusta praeda Siciliensi, cum et ipsa esset e praeda."

De epizeuxi. Epizeuxis est eiusdem dictionis in eodem versu sine aliqua dilatione geminatio cum impetu pronuntiationis, ut:

me, me, adsum, qui feci, in me convertite ferrum,
o Rutuli, mea fraus omnis.

XVI.

Donatus, ars grammatica III 5. IV 398, 1 Keil.

Anadiplosis est congeminatio dictionis ex ultimo loco praecedentis versus et principio sequentis, ut:

sequitur pulcherrimus Astur,
Astur equo fidens.

Anaphora est relatio eiusdem verbi per principia versuum plurimorum, ut:

nate, meae vires, mea magna potentia solus,
nate, patris summi, qui tela Typhoëa temnis.

Epanalepsis est verbi in principio versus positi in eiusdem fine repetitio, ut:

ante etiam sceptrum Dictaei regis et ante.

Epizeuxis est eiusdem verbi in eodem versu sine aliqua dilatione congeminatio, ut

me, me, adsum, qui feci, in me convertite ferrum.

XVII.

Martianus Capella. § 40. p. 481, 10 Halm. p. 178, 17 Eyssenhardt.

Παλιλλογία, iteratio. Haec figura repetito verbo aut nomine non diversa vult intellegi, sed vehementius repetita significat, ut est: „nos, nos, dico aperte, nos consules desumus."

Ἐπανάληψις, repetitio. Haec figura a superiore distat, quod illa eadem parte orationis repetita coniungitur aut uno alterove verbo interposito; at haec non una parte orationis, sed prout libuerit, sociatis verbis, ut est: „non potest iam, non potest haec libera civitas esse."

Ἀναδίπλωσις, reduplicatio optima est, cum ea, quae in priore membro postrema ponuntur, in posteriore prima repetuntur, ut est illud Terenti:

Negat hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam?

Προσαπόδοσις, redditio orationis, id est, cum nomen in postrema parte membri aut eadem quaecumque pars orationis redditur, ex qua idem membrum coepit, ut, si dicas: „tibi calamitates imputare debet res publica, tibi."

XVIII.

Quintilianus IX 3, 28.

Illud est acrius genus, quod non tantum in ratione positum est loquendi, sed ipsis sensibus cum gratiam tum etiam vires accommodat. Ex quibus primum sit, quod fit adiectione. Plura sunt genera. Nam et verba geminantur, vel amplificandi gratia, ut: „occidi, occidi non Spurium Maelium." (alterum est enim, quod indicat, alterum, quod adfirmat), vel miserandi, ut „Ah Corydon Corydon." quae eadem figura nonnumquam per ironiam ad elevandum convertitur. Similis geminationis post aliquam interiectionem repetitio est, sed paulo etiam vehementior: „bona, miserum me! (consumptis enim lacrimis tamen infixus haeret animo dolor), bona, inquam, Cn. Pompei acerbissimae voci subiecta praeconis. vivis et vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam."

§ 43. Prioris etiam sententiae verbum ultimum ac sequentis primum frequenter est idem, quo quidem schemate utuntur poetae saepius:

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas.

sed ne oratores quidem raro: „hic tamen vivit: vivit? immo vero etiam in senatum venit."

XIX.

Julius Rufinianus pers. pag. 49, 13 Halm.

§ 5. Ἐπανάληψις est eorundem verborum simul positorum eiusdemque sententiae post multa interiecta cum aliqua periodi conclusione facta repetitio, ut

Huc, pater o Lenaee, tuis hic omnia plena
Muneribus, tibi pampineo gravidus autumno
Floret ager, spumat plenis videmia labris,
Huc, pater o Lenaee, veni.

Latine haec figura dicitur resumptio vel repetitio.

§ 7. Παλιλλογία est, cum verbum, quod in prima sententia est ultimum, in sequenti est primum, ut

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas.

Latine dicitur regressio.

§ 8. Ἀναδίπλωσις est eiusdem verbi continuatim repetitio, ut: „Longum, formose, vale, vale, inquit Jola." Latine dicitur haec figura duplicatio.

§ 9. Ἐπαναδίπλωσις est, cum idem verbum in eadem sententia et primum est et extremum, ut: „Unum illud tibi, nate dea, proque omnibus unum." Latine dicitur inclusio.

XX.

Rutilius Lupus I 11 pag. 8, 1 Halm.

Ἐπανάληψις. Hoc schema fieri solet, cum id, quod dictum semel est, quo gravius sit, iteratur. Id interdum fit uno verbo, interdum plurium verborum coniunctione. Verbum sic iteratur. Pytheae: „Quid contra tot res tamque evidentes dicere potes, Demosthenes? Cognitum enim est te rem publicam venalem habuisse, cognitum est." Item Hegesiae: „Sed instigabat multitudinis animum ad bellum inferendum concitatus iracundia furor: furor, inquam, non ratio, sine qua nihil umquam populus ex sententia gessit." Sed plurium verborum iteratio est huius modi: „At ego in his aerumnis amicis sum spoliatus omnibus; [amicis, inquam, spoliatus sum omnibus], iudices; qui non quod me odissent, sed quod inimicorum factionem pertimuissent, me in malis deseruerunt."

Geminationem simplicem praebent hi orationum Latinarum loci:

	Cicero.
1) (C. F. W. Muell. I 11, 11) Quis huic rei testis est? Idem qui acerrimus adversarius; in hanc rem te, te, inquam, testem, Naevi, citabo.	p. Quinct. 11,37
2) (93, 1) Et ne forte me hoc frustra pollicitum esse praedices, te, te, inquam, Fanni, ab tuis subselliis contra te testem suscitabo.	p. Rosc. com. 13,37
3) (94, 31) Nega, nega, nunc equiti Romano, homini honesto, iudici tuo credi oportere!	14,43
4) (109, 9) Grave est hoc crimen in Verrem, grave me agente, te accusante nullum;	div. i. Caec. 10,32
5) (144, 7) Non est, non est in hoc homine cuiquam peccandi locus, iudices.	Verr. I 4,10
6) (168, 37) Iam, iam, Dolabella . . .	30,77
7) (173, 34) Manent istae litterae Mileti, manent et, dum erit illa civitas, manebunt.	35,89
8) (192, 34) Dic, dic, quaeso, clarius.	55,143
9) (227, 16) Retinete, retinete hominem in civitate, iudices...	Verr. II 31,76
10) (227, 29) Illud, illud est capitale, illud formidolosum, illud optimo cuique metuendum . . .	31,77
11) (277, 6) Contra dixit is, qui casu tum Romae fuit, tuus hospes, Verres, hospes, inquam, et familiaris tuus, Sthenius hic Thermitanus.	Verr. III 7,18
12) (311, 28) Dic, dic, quaeso clarius . . .	45,106
13) (313, 13) Agri Leontini decumae tertio anno venierunt tritici medimnum XXXVI, hoc est tritici mod. CC et XVI milibus. Magno, iudices, magno; neque enim hoc possum negare.	46,110
14) (321, 8) Expectate etiam, iudices, expectate, si potestis, auctoritatem accusationis meae.	55,127
15) (323, 36) Romae querimoniae de tuis iniuriis conventusque habebantur; ignorabas haec, ignorabas haec omnia?	57,132
16) (325, 28) Teneo, teneo, inquam, . . . furem . . .	60,137
17) (351, 10) Dic, dic, inquit ille, planius.	85,197
18) (397, 9) Te nunc, P. Scipio, te, inquam, .. requiro et flagito.	Verr. IV 36,79
19) (398, 1) Potes domesticae laudis amplitudinem, Scipio, tueri, potes;	37,80
20) (472, 21) Multi et graves dolores inventi parentibus et propinquis, multi.	Verr. V 45,119
21) (475, 35) Aspicite, aspicite, iudices, squalorem sordesque sociorum.	48,128

Cicero. Ver. V 59,154	22) (485, 30) Sed non licet me isto tanto bono, iudices, uti, non licet.
62,162	23) (489, 8) is non modo hoc non perfecit, ut virgarum vim deprecaretur, sed, cum imploraret saepius usurparetque nomen civitatis, crux, crux, inquam, infelici et aerumnoso, qui nunquam istam pestem viderat, comparabatur.
69,177	24) (495, 18) quam (sc. legem) non is promulgavit, quo nomine proscriptam videtis, sed hic reus, hic, inquam, sua spe atque opinione, quam de vobis habet, legem illam scribendam promulgandamque curavit.
p. Font. 2,3	25) (II 19, 19) Nemo, nemo, inquam, iudices, reperietur, qui . . .
3,4	26) (20, 8) Quibus in terris gestum negotium est? Illo, illo, inquam, loco, quem videtis.
11,25	27) (26, 14) Fuit, fuit illis iudicibus divinum ac singulare consilium . . .
18,40	28) (31, 33) Frugi igitur hominem, iudices, frugi, inquam, . . . videtis positum in vestra fide ac potestate . .
p. Caec. 5,14	29) (42, 8) quis igitur? ille, ille, quem supra deformavi, voluntarius amicus mulieris . . .
9,24	30) (45,21) „Convocavi homines, coëgi, armavi, terrore mortis ac periculo capitis, ne accederes, obstiti; ferro," inquit, „ferro" (et hoc dicit in iudicio) „te reieci atque proterrui."
13,36	31) (49, 25) . . . et C. Pisoni domo tectisque suis prohibito, prohibito, inquam, per homines coactos et armatos, praetor quem ad modum more et exemplo opitulari possit, non habebit?
29,83	32) (65, 32) mea, mea est ista defensio, ego hoc vociferor, ego omnes homines deosque testor . . .
p. Cluent. 23,62	33) (124, 3) num quid aliud in illis iudiciis versatum est praeter hasce insidias Habito ab Oppianico per Fabricios factas? Nihil, nihil, inquam, aliud, iudices reperietis.
p. Mur. 37,78	34) (333, 2) Audite, audite consulem, iudices . . .
37,78	35) (333, 8) Intus, intus, inquam, est equus Troianus.
37,80	36) (333, 32) Atque haec cives, cives, inquam,. si eos hoc nomine appellari fas est, de patria sua et cogitant et cogitaverunt.
38,81	37) (334,4) Atque ad haec mala, iudices, quid accedat aliud, non videtis? Te, te, appello, Cato; nonne prospicis tempestatem anni tui?
p. Sull. 6,20	38) (346, 25) Suscepi causam, Torquate, sucepi et feci libenter.
16,46	39) (355, 33) Fero ego te, Torquate, iam dudum, fero, et non numquam animum incitatum . . . revoco et reflecto . .
p. Flacc. 1,3	40) (388, 36) Si umquam res publica consilium, gravitatem, sapientiam [providentiam] iudicum imploravit, hoc, hoc, inquam, tempore implorat.

Cicero

41) (416, 36) filiam, filiam, inquam, aerumnoso patri, Deciane, redde. 30,73

42) (423, 33) Sed quid ego . . de summa re publica taceo? quam vos universam in hoc iudicio vestris, vestris, inquam, umeris, iudices, sustinetis. 37,94

43) (427, 9) Ego te, si quid gravius acciderit, ego te, inquam Flacce, prodidero; 41,103

d. leg. agr. I

44) (182, 18) Audite, audite vos, qui . . . 4,12

45) (249, 26) Fuit, fuit ista quondam in hac re publica virtus . . in Cat. I 1,3

46) (250, 1) non deest rei publicae consilium neque auctoritas huius ordinis; nos, nos, dico aperte, consules desumus. 1,3

47) (252, 2) O di immortales! ubinam gentium sumus? in qua urbe vivimus? quam rem publicam habemus? Hic, hic sunt in nostro numero . . . 4,9

48) (283, 10) ille, ille Juppiter restitit, ille Capitolium, ille haec templa, ille cunctam urbem, ille vos omnis salvos esse voluit. in Cat. III 9,22

49) (443, 5) potui, potui, patres conscripti, multis auctoribus fortissimis viris me vi armisque defendere . . . p. red. in sen. 13,33

50) (468, 4) Desinant, desinant homines isdem machinis sperare me restitutum posse labefactari, quibus antea stantem perculerunt. d. dom. 11,27

51) (503, 1) Sed quid ego ceteros? Tu, tu, inquam, . . . bona tui Gabini . . . consecrasti. 47,124

52) (515, 26) Tum, inquam, tum vidi ac multo ante prospexi, quanta tempestas excitaretur, quanta impenderet procella rei publicae. d. har. resp. 3,4

53) (523, 21) Quos igitur haruspices ludos minus diligenter factos pollutosque esse dicunt? Eos, quorum ipsi di immortales atque illa mater Idaea te, te, Cn. Lentule . . . spectatorem esse voluit. 11,22

54) (523, 30) Tua tum, tua, Cn. Lentule, eadem virtus fuit, quae in privato quondam tuo proavo; 11,22

55) (530, 5) Non ignovit, mihi crede, non. 18,37

56) (535, 19) Tum vero elatus est spe posse se . . . illum etiam, illum externorum bellorum hostiumque victorem adfligere; 23,49

57) (540, 9) Etenim vix haec, si undique fulciamus iam labefacta, vix, inquam, nixa in omnium nostrum umeris cohaerebunt, 27,60

58) (III 20, 7) De quo te, te, inquam, patria, testor et vos, penates patriique dei . . . p. Sest. 20,45

59) (53, 4) Me, me ille absentem ut patrem deplorandum putabat . . . 57,121

60) (64, 10) Si hoc non est satis, quod haec omnia deleta videntur reditu meo, multo mihi, multo, inquam, iudices, praestat in eandem illam recidere fortunam . . . 69,146

61) (67, 10) Tua sunt, tua sunt haec omnia; in Vat. t. 2,5

62) (87, 28) Me ipsum, me, inquam, quondam paene ille decepit . . . p. Cael. 6,14

Cicero

p. Cael. 24,59 — 63) (105, 29) Vidi enim, vidi et illum hausi dolorem . . .

in Pis. 9,19 — 64) (169, 26) Consulem ego tum quaerebam, consulem, inquam.

16,37 — 65) (176, 27) Confer [te] nunc, Epicure noster ex hara producte, non ex schola, confer, si audes, absentiam tuam cum mea.

18,41 — 66) (178, 14) O di immortales! tune etiam atque adeo vos, geminae voragines scopulique rei publicae, vos meam fortunam deprimitis . . .

p. Planc. 4,11 — 67) (207, 3) nostrum est autem, nostrum, qui in hac tempestate populi iactemur et fluctibus, ferre modice populi voluntates . . .

24,59 — 68) (226, 9) Nostis cetera; [nonne? „Id quod multi invideant“] quae scripsit gravis et ingeniosus poeta, [scripsit], non ut illos regios pueros . . . sed ut nos et nostros liberos . . excitaret.

36,87 — 69) (237, 18) sed erat non iure, non legibus, non disceptando decertandum . . . armis fuit, armis, inquam, fuit dimicandum;

41,98 — 70) (241, 30) Hic vero simul atque mare me transisse cognovit — audi, audi atque adtende, Laterensis, ut scias . . .

42,101 — 71/72) (242, 25) Memini enim, memini neque umquam obliviscar noctis illius, cum tibi . . . pollicebar, me, si essem in patriam restitutus, praesentem tibi gratias relaturum; sin aut vitam, mihi fors ademisset aut vis aliqua maior reditum peremisset, hos, hos (quos enim ego tum alios animo intuebar?) omnia tibi illorum laborum praemia pro me persoluturos.

p. Scaur. 24,49 — 73) (257, 18) Te vero, M. Scaure, equidem video, video inquam, non cogito solum . . .

p. Rob. Post. 6,13 — 74) (263, 17) vos, vos, inquam, ipsi et senatus frequens restitit et . . .

p. Mil. 8,21 — 75) (289, 2) Non fuit ea causa, iudices, profecto, non fuit, cur sibi censeret Pompeius quaestionem ferendam . . .

12,33 — 76) (293, 16) Exhibe, quaeso, Sexte Clodi, exhibe librarium illud legum vestrarum, quod te aiunt eripuisse e domo . .

14,37 — 77) (295, 24) Vidi enim, vidi hunc ipsum Q. Hortensium . . . paene interfici servorum manu, cum mihi adesset.

26,69 — 78) (306, 25) Erit, erit illud profecto tempus et illucescet aliquando ille dies . . .

26,70 — 79) (307, 2) Satis iudicatum est a Pompeio, satis, falso ista conferri in Milonem . . .

27,72 — 80) (307, 18) . . . Miloni palam clamare ac mentiri gloriose liceret: „Occidi, occidi non Sp. Maelium . . . sed eum . ., cuius nefandum adulterium in pulvinaribus sanctissimis nobilissimae feminae comprehenderunt . .

29,80 — 81) (311, 1) Confiteretur, confiteretur, inquam, si fecisset . . .

31,84 — 82) (312, 7) Est, est profecto illa vis . . .

31,85 — 83) (312, 24) Vos enim iam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque obtestor . . .

33,91 — 84) (314, 34) Excitate, excitate, ipsum, si potestis, a mortuis;

	Cicero
85) (315, 24) Me quidem, iudices, exanimant et interimunt hae voces Milonis, quas audio assidue et quibus intersum cotidie. „Valeant“, inquit, „valeant cives mei; . . .“	p. Mil. 34,93
86) (316, 6) „. . Ubi nunc senatus est quem secuti sumus, ubi equites Romani illi, illi,“ inquit, „tui, ubi studia municiporum, ubi Italiae voces . .“	34,94
87) (318, 20) Vos, vos appello, fortissimi viri . . .	37,101
88) (319, 12) O, di immortales, fortem et a vobis, iudices, conservandum virum! „Minime, minime“, inquit.	38,104
89) (328, 36) Nec vero haec tua vita ducenda est, quae corpore et spiritu continetur; illa, inquam, illa vita est tua, quae . . .	p. Marc. 9,28
90) (336, 6) Si in hac tanta tua fortuna lenitas tanta non esset, quam tu per te, per te, inquam, optines . . acerbissimo luctu redundaret . . .	p. Lig. 5,15
91) (348, 3) Ignosce, ignosce, Caesar, si eius viri auctoritati rex Deiotarus cessit, quem nos omnes secuti sumus.	p. Deiot. 4,12
92) 371, 24) Haec inusta est a te, a te, inquam, mortuo Caesari nota ad ignominiam sempiternam.	Phil. I 13,32
93) (387, 22) Dolebam, dolebam, patres conscripti . . .	Phil. II 15,37
94) (389, 23) Audite, audite, patres conscripti, et cognoscite rei publicae vulnera.	17,43
95) (393, 6) Tu, tu, inquam, M. Antoni, princeps . . . causam belli contra patriam inferendi dedisti.	22,53
96) (404, 24) Iam, iam minime miror . . .	34,87
97) (405, 30) tu, tu, inquam, illas faces incendisti . . .	36,91
98) (412, 33) Sed praeterita omittamus; hunc unum diem, unum, inquam, hodiernum diem, hoc punctum temporis, quo loquor, defende, si potes.	44,112
99) (432, 5) Laudo, laudo vos, Quirites, quod gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adulescentis vel pueri potius . . .	Phil. IV 1,3
100) (449,20) Cum hoc, patres conscripti, bello, bello, inquam, decertandum est, idque confestim;	Phil. V 12,33
101) (482, 26) Dolenter hoc dicam potius quam contumeliose: Deserti, deserti, inquam, sumus, patres conscripti, a principibus.	Phil. VIII 7,22
102) (490, 15) Vos enim, patres conscripti (grave dictu est, sed dicendum tamen), vos, inquam, Ser. Sulpicium vita privastis;	Phil. IX 4,8
103) (508, 34) Nec vero graviora sunt carnificum cruciamenta quam interdum tormenta morborum. Alia sunt, alia, inquam, o perditissimi homines et amentissimi, multo miseriora.	Phil. XI 4,9
104) (523, 20) Decepti, decepti, inquam, sumus, patres conscripti;	Phil. XII 2,3
105) (525, 3) Illi, illi, inquam, urbi fortissime conanti e manibus est ereptus Antonius.	3,7
106) (551, 13) Deceptum autem a me Caesarem dicere audes? Tu, tu, inquam, illum occidisti Lupercalibus;	Phil. XIII 19,41
107) (Helm. 20, 17) nescis profecto, nescis, Aemiliane, philosophum accusare . . .	Apulei. ap. 17
108) (84, 6) cum ipso plerique, nec mentior, cum ipso, inquam, de uxoris noctibus paciscuntur.	75

Apuleius ap. 100	109) (111, 13) aperi quaeso, bone puer, aperi testamentum: facilius insaniam matris sic probabis.
flor. 16	110) (28, 15) nemo me, nemo ex illis tristioribus velit in isto vituperare . . .
16	111) (29, 17) quid igitur superest ad honoris mei tribunal et columen, ad laudis meae cumulum? immo enimvero, quid superest?
Plinius paneg. 16,2	112) (Guil. Baehr. 15, 17) magnum est, imperator Auguste, magnum est stare in Danuvii ripa . . .
62,2	113) (57, 29) hoc est igitur, hoc est, quod penitus illos animo Caesaris insinuarit.
64,4	114) (60, 26) nescio iam, nescio pulchriusne sit illud, quod praeeunte nullo an hoc quod alio praeeunte iurasti.
65,1	115) (60,29) In rostris quoque simili religione ipse te legibus subiecisti, legibus, Caesar, quas nemo principi scripsit.
78,4	116) (74, 1) habe etiam rationem verecundiae collegarum tuorum, collegarum, inquam; ita enim et ipse loqueris et nos loqui vis.
82,4	117) (77,5) atque etiam Danuvius ac Rhenus ostentum illud nostri dedecoris vehere gaudebant non minore cum pudore imperii, quod haec Romanae aquilae, Romana signa, Romana denique ripa quam quod hostium prospectaret, hostium, quibus moris est eadem illa nunc rigentia gelu flumina aut campis superfusa . . .
82,8	118) (77,24) Voluptates sunt enim, voluptates, quibus optime de cuiusque gravitate, sanctitate, temperantia creditur.
86,4	119) (81, 22) stetit Caesar in illa amicitiae specula, stetit precatusque est abeunti prona maria . . .
93,2	120) (87, 20) licet enim, quantum ad principem, licet tales consules agere, quales ante principes erant.
paneg. II 2,4	121) (91, 13) libet igitur redditam postliminio securitatem loquendo experiri, libet, inquam, quia . . .
12,1	122) (99, 23) solus igitur, Auguste, solus, inquam, omnium, qui adhuc imperaverunt, ut princeps esses, praestitisti.
12,1	123) (99, 28) nam et eras a familia imperatoris alienus et adsciscebaris tertius et cogebaris invitus, invitus, inquam.
12,4	124) (100, 8) illi enim, illi avide regna desiderent, quos soluta legibus vita delectat . . .
14,4	125) (102,1) sic est enim, sic est: exasperat homines imperata correctio, blandissime iubetur exemplo.
18,4	126) (105,9) nemo iam, nemo beneficia, quae dederis, ab eo credit tempore computanda, quo dederis . . .
20,2	127) (106, 10) ita omnibus, . . . aut processit dignitas aut satisfecit humanitas; humanitas, inquam, quae tam clara in imperatore quam rara est.

128) (113, 28) quod si cui ille pro ceteris sceleribus suis minus crudelis fuisse videtur, vestrum is, vestrum, Balio triumphalis et trabeate Merobaudes, recordetur interitum;	Plinius. pang. 28,4
129) (114, 21) fuit enim, fuit et hoc delatorum genus, qui nominibus antistites, re vera autem satellites . . .	29,3
130) (126, 11) illa, illa tyranni consilia caecavit, illa et animum eius obtudit et gladium, illa expeditam in vulnus manum percussit et tenuit.	42,2
131) (127, 27) iam, iam esto securus.	44,3
132) (127, 29) huc, huc totas, pii vates, doctarum noctium conferte curas . . .	44,4
133) (128, 7) haec potius, haec gesta sollertes manus ducant;	44,5
134) (142, 21) gratias tibi, gratias, imperator, si mereri me credidisti . . .	Paneg. III 15,3
135) (144, 24) parvi autem, imperator, putas esse beneficii quod rogandi mihi periculum remisisti? periculum, inquam, sanctissime imperator.	18,3
136) (149, 8) tu, tu, inquam, maxime imperator, exulantes relegatasque virtutes, . . . reduxisti, . . .	23,4
137) (152, 25) hic ipse, hic, inquam, ipse dies praebuit civilis animi satis clara documenta.	28,1
138) (153,7) dignatus osculo oris illius divinis adfatibus consecrati dexteram dedit, illam dexteram, immortale pignus virtutis et fidei.	28,4
139) (155, 17) nemo, nemo usquam post homines natos ampliora praemia a regibus atque imperatoribus consecutus est.	31,4
140) (163,30) ferebas tamen, imperator, ferebas illum in tantis malis ludentem . . .	Pang. IV 9,1
141) (185,2) tuos, Constantine maxime, tuos liberos ac deinceps nepotes tecum optat, ut tanto a pluribus petantur, quanto maiora noscuntur.	36,2
142) (195, 29) ibant per haec ora lacrimae, ⟨lacrimae⟩ nobis salutares, tibi gloriosae;	Paneg. V 9,6
143) (199, 10) quid ergo nos convenit gratulari de hoc indulgentiae tuae lustro? lustro, quo . . . fecisti tamen, ut omnia largiora videantur fuisse quam fuerint.	13,4
144) (207, 7) quis enim te Cyllarus aut Arion posset eripere quem sequebatur imperium, illa, inquam, illa maiestas, quae Iovis sublata nutu nec Iridi deum nuntiae, sed pinnis commissa Victoriae, tam facile te continata est . . ?	Paneg. VI 8,5
145) (241, 12) tu enim ipse, tu, domine Maximiane . . .	Paneg. VIII 13,3
146) (262, 10) nunc enim, nunc demum iuvat orbem spectare depictum, cum in illo nihil videmus alienum.	Paneg. IX 21,3
147) (272, 1) vestra haec, imperator, vestra laus est.	Paneg. X 11,5
148) (H. J. Mueller 110, 7) surgite, surgite, miserrimi iuvenes.	Seneca. controv. II 1,8

Seneca.	
controv. II 3,1	149) (137, 6) „moriar“, inquit, „moriar“.
6	150) (140, 11) dura, anime, dura.
VII 1,4	151) (275, 13) fateor, fateor, dixi.
VII 5,9	152) (316, 3) ostende, noverca, ostende.
IX 4,17	153) 410, 21) „describe“, inquit, „describe tyrannum. .“
X 5,10	154) (497, 12) etiamnunc, torque, etiamnunc.
suas. 2,4	155) (535, 1) nunc, nunc pugnemus.
2,17	156) (543, 5) gaudeo, gaudeo.
Quintilianus.	
decl. maiores	
decl. 1 § 6	157) (Lehnert 8, 27) aliis tradidit in parentum sanguinem luxuria ferrum . . . aliis meretriculae amor inmodica poscentis, amor, cui renuntiant oculi.
7	158) (9, 10) ille, qui erat in cubiculo suo solus, secum opinor, secum deliberat.
12	159) (13, 29) noverca istud, noverca securis composuit oculis. . .
del. 2 § 2	160) (22, 4) nemo, iudices, nemo diligentior debet esse ad facinus, quam qui parricidium potuit facere caecus.
10	161) (28, 22) oculi sunt, oculi, per quos paupertatem ferre non possumus.
11	162) (29, 13) nemo, iudices, nemo nescit, quemadmodum possit occidere.
18	163) (35, 12) Te, te hoc loco, mulier, interrogo . . .
24	164) (40, 25) scimus te non rogare pro vita, sed dura, miser, dura.
decl. 3 § 6	165) (46, 2) hoc ipsum, quod primus ante signa procurrit, quod veteranos tiro praecedit, quod redit pulvere et cruore concretus, istud, istud, quod tam vir est.
14	166) (53, 6) beneficium accepisti, Mari, beneficium:
decl. 3b § 6	167) (63, 19) Novit tamen, imperator summe, novit . . .
decl. 4 § 3	168) (69, 16) Merito prorsus, merito miserum senem . . .
4	169) (71, 2) pater vero periculi sui denuntiatione non territus arma mihi — pro tristis necessitas! — arma ipse circumdedit . . .
4	170) (71, 9) tuli enim, deos testor, in aciem, tuli non virium iactationem . . .
10	171) (76, 21) illa, illa aestimemus, propter quae fatigamus votis deos . . .
14	172) (80, 7) deus haec, deus, . . . ex illa rudi primaque caligine protracta posuit in vultum.
decl. 5 § 4	173) (91, 12) Tu mihi nunc, impotentissime iuvenis, tu, quaeso, responde, quid aliud facere debuerit pater duos redempturus?
4	174) (92, 13) tenuit inter illos inexplicabiles doloris aestus, quam longum, tenuit pietas misera consilium . .
14	175) (101, 22) non habent profecto, non habent discrimen liberi nisi de calamitate . .

	Quintilianus. decl. maiores
176) (102, 18) languor est tamen, languor, cui merito cesserint cunctae calamitates . .	decl. 5 § 15
177) (105, 14) gratias quin immo fortunae, gratias ago quod adhuc aeger sentit, intellegit.	18
178) (115, 4) fuit, unde redimi possem, iudices, fuit, sed . . .	decl. 6 § 5
179) (117, 20) Tace, tace, misera, ita tu istud optasti?	8
180) (119, 22) vide, quaeso, vide, ne, dum litigas, harenam fluctus aggeret, iniciat humum misericors populus.	9
181) (134, 13) hic, hic, ut torquerer, inveni.	decl. 7 § 1
182) (135, 29) . . cum dives . . . confodit illum fortiorem, illum, qui fortassis aliquid in mea morte fecisset.	3
183) (136, 4) Vos nunc, cives, vos . . . miserrimus interrogo pater.	3
184) (140, 11) ille, ille sine ulla miseratione laceratur . . .	7
185) (144, 16) meis, meis hoc ignibus nega et . . .	12
186/7) (144, 27) modo, modo coram me filium meum dives occidit fiducia tui. concurrite omnes liberi, omnes parentes, urite, lacerate hos, hos primum patris oculos . . .	12
188) (147, 9) alia est, alia condicio matris, quae medico non credidit . .	decl. 8 § 2
189) (165, 25) non fuit, non fuit solo languore periturus, quem non potuit nec mors fratris occidere.	21
190) (171, 27) Audite, audite, iudices, novam captivi querelam.	decl. 9 § 5
191) (180, 10) peccavimus enim, fateor, peccavimus, quod cum amici essemus, vos inimici fuistis.	15
192) (192, 3) moneo te, orbitas, moneo, effusius fleas . . .	decl. 10 § 3
193) (192, 22) satiare, misera, satiare saltem memoria diei illius . . .	4
194) (193, 2) nihil de te, marite, nihil queror.	5
195) (194, 7) „gaude“, inquit, „marite, gaude, filium fortasse nocte proxima videbis . . .“	6
196) (194, 22) inveni aliqua, inveni vincla verborum . . .	7
197) (196, 22) alia longe, alia de noctibus cura est.	9
198) (198, 13) nolo, iudices, nolo corripias, scires, quantum esset hoc, si tantumdem doleres.	11
199) (198, 19) clamat itaque, clamat mater infelix:	11
200) (199, 3) levia, inquit, levia loquor.	12
201) (199, 29) patri tantum tuo, patri — ignosce deceptae — confessa sum . . .	13
202) (205, 25) nec tu, marite, nec tu timueris, ne ultricis umbrae vanis exagitere terroribus . .	19
203) (207, 27) sed ego illum non credo mentiri, ego, qui scio, quid maluissem.	decl. 11 § 2
204) (210, 3) nescit profecto, nescit, quantam patientiam paret mereri . .	4

Quintilianus. decl. maiores	
decl. 11 § 5	205) (210, 14) Explicata est, iudices, explicata legis invidia, cum quis quod patitur, et fecit.
5	206/7) (211, 2) bene, bene admones, dolor: illos, illos liceat invadere, qui nunc magis amantur, quos orbitas nostra commendat.
5	208) (211, 6) deceperas me, fortuna, deceperas, si mihi tam grande fecisset facinus homo . .
8	209) (214, 5) illo, per fidem, illo trahite damnatos, quo non sequantur.
9	210) (214, 19) non habet liberos, inimice, non habet, quisquis hoc te velle miratur.
decl. 12 § 2	211) (218, 26) ignoscite tamen, violati manes meorum, hic vos adloquor, ignoscite, quod . . .
4	212) (220, 18) audi itaque, audi, frumentum istud, quod lucrifecisti, quanti nobis constet.
10	213) (226, 18) nostros comedimus, nostros.
17	214) (233, 21) te, te expectantes intentis oculis morimur, in mare mortui cadunt.
decl. 13 § 4	215) (250, 9) volui, iudices, decedere, volui;
decl. 14 § 2	216) (266, 23) festina ad complorationem praesentis doloris, anime, festina, sed te a prioribus malis recens abducit indignitas.
4	217) (268, 16) nunc, nunc me fateor debere sanari.
decl. 15 § 1	218) (277, 17) amat, iudices, amat, qui queritur, quod non ametur.
8	219) (284, 10) Tibi tamen ultra omnes inmodica cupiditate flagranti, tibi praecipue succurrendum, iuvenis.
13	220) (288, 21) aliud sunt, aliud illi, quos . . .
13	221) (289, 2) adiuva potius, adiuva potionem.
decl. 16 § 1	222) (291, 8) facinus, severissimi viri, facinus fit inpatientissimis adfectibus meis . . .
2	223) (291, 23) Illud, sanctissimi iudices, illud adfectus meos torquet ac lacerat . . .
2	224) (292, 20) ita est, iudices, ita est:
3	225) (293, 24) praestitit, inquam, amicus, praestitit rem, quam videbatur ideo tyrannus indulsisse . .
4	226) (294, 14) libet mehercules, iudices, libet misereri hominum, qui me laudant revertentem.
8	227) (298, 13) ille, ille terribilem carcerem facit, qui inde procedit.
decl. 17 § 2	228) (303, 5) ita est enim, iudices, ita est, iam pridem hominum nefandorum solis nominibus accusatur.
14	229) (313, 12) victus sum enim mehercules, victus sum, iudices, absolutionibus meis . . .
14	230) (313, 27) satiasti me, vita, satiasti, et . . .

	Quintilianus. decl. maiores.
231) (317, 8) nescisti, pater, pertinaciam meam servare, nescisti.	decl. 17 § 18
232) (320, 15) laudo, iudices, laudo miseram . . .	decl. 18 § 1
233) (322, 11) securi tamen estote, mortales, fas est, fas est innocentissimae matri velut in templis, velut apud ipsos proclamare superos:	3
234) (328, 2) liberi, marite, liberi non amantur oculis.	9
235) (338, 4) fuimus quondam, iudices, fuimus felicissimi parentes, cum . . .	decl. 19 § 2
236) (340, 3) possum iam, mater infelix, coram liberis ac parentibus, possum audientibus dis hominibusque clamare:	4
237) (344, 18) vis, vis scire, quanta tormentorum ratio fuerit?	9
238) (351, 1) non perdidi tamen, non perdidi unici mortem, fortuna, non perdidi.	15
239) (351, 13) . . ibi me interroga, ibi, ubi torsi, ubi occidi . . .	16
	decl. minores.
240) (Const. Ritter 160, 21) duc, duc, te sequor.	decl. 291
241) (162, 9) „tu nos occidisti, tu, qui nos iniuria prius distraxisti . . ."	291
242) (191, 24) mutuatus est pecuniam, ut patrem sepeliret, mutuatus, unde potuit.	302
243) (200, 1) fecisset, fecisset hoc astuta mulier . .	306
244) (208, 15) illa, illa quaestio fuisset, quam timuisti.	307
245) (235, 28) erat, erat illic potentior testis.	314
246) (242, 26) potui plus optare, potui.	315
247) (253, 25) verum confitendum est: ego occidi, ego, qui palam nominavi . . .	319
248/9) (275, 8) deus, deus ille (testor ipsum et praesentissimi conscientiam numinis) ille adegit, ille iussit, ille in has partes misit:	323
250) (293, 31) sic est, hercule, iudices, sic est:	329
251) (295, 17) illam, illam ego, iudices, iam nunc video <redire> pestilentiam.	329
252) (310, 5) illum, illum titulum amplector omnium bonorum.	332
253) (362, 24) dic, dic, quanti emeris, <ut optes,> quod velis.	345
254) (409, 22) fateor, iudices, fateor praecidendas fuisse has manus . . .	372
	Calp. Flaccus declamation.
255) (Lehnert 5, 15) dignus es, parricida, dignus es videre patrem.	decl. 4
256) (5, 17) debeo, iudices, debeo tandem agere mitius.	4
257) (35, 1) hic me, iudices, hic puer prodidit.	46
258) (38, 12) erravi, iudices, fateor, erravi, qui semper credidi immortalitatem esse pro re publica mori.	52

Sallustius Cat. 20	259) „. . en illa, illa, quam saepe optastis, libertas, praeterea divitiae, decus, gloria in oculis sita sunt; fortuna omnia ea victoribus praemia posuit . . .“
Livius XXX 14, 6	260) „non est, non — mihi crede — tantum ab hostibus armatis aetati nostrae periculi, quantum ab circumfusis undique voluptatibus . . .“
Valerius Maximus IV 1, 12	261) „concurrite, concurrite,“ inquit, „cives, moenia nostrae urbis eversa sunt. . .“
Suetonius Calig. 49	262) „veniam“, inquit, „veniam et hic mecum“.
Titus 5	263) „veni“, inquit, „pater, veni“.
Vulcacius Gallicanus. Avid. Cass. 14, 2	264) „. . . misera res publica, quae istos divitiarum cupidos et divites patitur, misera“.
Ammianus Marcellinus. XV 8, 14	265) „ad summam i, i, propera, sociis omnium votis . . .“
XX 8, 17	266) „. . . scio enim, scio . . . fortunate beateque vivendi repperire quodam modo viam . . .“
XXIII 5, 23	267) „. . quocirca erigite iam nunc, quaeso, erigite animos vestros . . .“
exc. Vales. 10, 46	268) „. . vade“, inquit, „ad Italiam, vade vilissimis nunc pedibus coopertus . . .“

Geminationem compositam his inveni locis:

Cicero p. Quinct. 4,14	269) (I 4, 7) Cum annos iam complures societas esset et cum saepe suspectus Quinctio Naevius fuisset . . ., moritur in Gallia Quinctius, cum adesset Naevius et moritur repentino.
12,73	270) (12, 13) Si debuisset, Sexte, petisses et petisses statim.
23,40	271) (23, 19) Fuerunt et complures fuerunt [sc. sponsores], propterea quod C. frater aliquantum aeris alieni reliquerat.
p. Tull. 11,27	272) (II 8, 34) Ergo id quia poterat fieri et facile poterat, idcirco non satis habitum est, quaeri, quid. . . .
Verr. I 5,13	273) (I 145, 12) De iure enim libertatis et civitatis suum putat esse iudicium et recte putat.
Verr. II 21,51	274) (218, 15) Hostis et hostis in ceteris rebus nimis ferus et immanis, tamen honorem hominis deorum religione consecratum violare noluit.
22,53	275) (219, 1) Huic hereditas . . . venerat a muliere quadam propinqua, atque ita propinqua, ut . . . Epicratem Bidinorum legibus heredem esse oporteret.

	Cicero
276) (264, 20) Producam testes, et producam plures eodem tempore;	Verr. II 72,177
277) (295, 20) publice sibi convivia apparari, sterni triclinia et in foro sterni iubebat;	Verr. III 26,65
278) (331, 12) Tenetur igitur iam, iudices, et manifesto tenetur avaritia . . .	65,152
279) (338, 21) Binas centesimas ab sese ablatas ferendum non putant et recte non putant.	72,168
280) (338, 26) Certe huic homini spes nulla salutis esset, si publicani, hoc est, si equites Romani iudicarent; minor esse nunc, iud., vobis disceptantibus debet, et tanto minor, quanto est honestius alienis iniuriis quam re sua commoveri.	72,169
281) (343, 1) Tenetur igitur aliquando et in rebus cum maximis, tum manifestis tenetur, . . .	76,178
282) (348, 25) Itaque hoc est, quod multi fortasse fecerunt, sed ita multi, ut . . .	82,190
283) (354, 5) . . et id non modo fieri sed ita fieri, quasi liceat concessumque sit.	88,204
284) (359, 2) Etenim hoc dico et magna voce dico:	93,217
285) (377, 17) Qui reus et reus lege comperendinatus, re et opinione hominum paene damnatus, temperare non potuerit . .	Verr. IV 15,34
286) (471, 15) Nihil addi iam videtur, iudices, ad hanc improbitatem, amentiam crudelitatemque posse et recte nihil videtur.	Verr. V 44,115
287) (473, 10) Errabas, Verres, et vehementer errabas . . -	46,121
288) (II 45, 17) Itaque mihi certum est . . . illius uti confessione et testimoniis; qui confitetur atque ita libenter confitetur, ut non solum fateri, sed etiam profiteri videatur, recuperatores:	p. Caec. 9,24
289) (171, 3) Cum igitur de furto quaereretur et eo furto, quod ille sine controversia fecerat . . .	p Cluent. 65,185
290) (242, 12) At fuit vester patruus. Fuerit et fuerit nulla desperatione rerum suarum . . . coactus;	p. Rab. perd. 8,23
291) (345, 29) Veniebat enim ad me et saepe veniebat Autronius . . .	p. Sulla 6,18
292) (362, 16) Dicerem fortasse et facile et libenter dicerem . . .	23,64
293) (76, 31) . . . quod is . . ab illo tempore annum iam tertium et vicesimum regnat et ita regnat, ut se non Ponti neque Cappodociae latebris occultare velit . . .	de imp. Pomp. 3,7
294) (77, 31) Sed de Lucullo dicam alio loco et ita dicam, Quirites, ut . . .	4,10
295) (85, 33) Cnidum aut Colophonem aut Samum, nobilissimas urbes, innumerabilesque alias captas esse commemorem, cum vestros portus atque eos portus, quibus vitam ac spiritum ducitis, in praedonum fuisse potestate sciatis?	12,33
296) (250, 18) Vivis et vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam.	in Catil. I 2,4

in Catil. I 2,6	297) (250, 35) Quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, vives et vives ita, ut nunc vivis . . .
d. dom. 16,43	298) (473, 30) Fueris sane tribunus pl., tam fueris, inquam, lege, quam fuit hic ipse P. Servilius . . .
p. Mil. 16,44	299) (III 298, 3) Vos ex M. Favonio audistis Clodium sibi dixisse et audistis vivo Clodio periturum Milonem triduo;
22,58	300) (302, 14) Dixit enim hic idem, qui omnia semper constanter et fortiter, M. Cato, et dixit in turbulenta contione . . .
p. Lig. 1,2	301) (332, 15) Habes igitur, Tubero, quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum, sed tamen hoc confitentem, se in ea parte fuisse qua te . .
5,14	302) (335, 35) Si, cum hoc domi faceremus, quod et fecimus et, ut spero, non frustra fecimus, tu repente inruisses et clamare coepisses:
p. Deiot. 1,3	303) (345, 17) Fugitivi autem dominum accusantis et dominum absentem et dominum amicissimum nostrae rei publicae, cum os videbam,
Phil III 5,12	304) (420, 26) Hunc igitur, . . . iudicat verissimeque iudicat non esse consulem.
Apuleius ap. 64	305) (73, 1) assiduus mundi sui opifex, sed enim sine opera opifex.
Plinius pan. 19,2	306) (17, 11) tu tamen maior omnibus quidem eras, sed sine ullius deminutione maior.
25,2	307) (22, 5) nisi vero leviter attingi potest locupletatas tribus datumque congiarium populo datumque totum . . .
62,5	308) (58, 12) tertio consules fecit, quos vos elegeratis, et fecit hoc ordine, quo electi a vobis erant.
64,2	309) (60, 17) . . seditque consul principe ante se stante et sedit inturbatus, interritus et tamquam ita fieri soleret.
93,3	310) (87, 23) . . nisi tamen illam, ut semper nos meminerimus consules fuisse et consules tuos,
Paneg. III c. 2,5	311) (132, 25) putant aliquid adicere ad splendorem laudum tuarum consulis nomen et recte putant.
27,3	312) (152, 13) mutavit, plane mutavit.
Senecae contr. VII 5,2	313) (312, 6) dic, puer, quis patrem tuum occiderit, dic audaciter.
IX 5,3	314) (415, 12) erras et vehementer erras. (Item IX 5,16 pag. 421,5).
Quintiliani decl. maiores 10,13	315) (199, 24) fili, indulgentissime adulescens, vidi te nec semel vidi.
decl. minores decl. 259	316) (59, 25) „mentita est," inquit, „patri de raptu mentita est.
305	317) (195, 14) hoc inimicus elegit et inimicus pauperibus iratus:
309	318) (218, 29) rogo et rogo per illam clementiam tuam, rogo iam tamquam maritus;
313	319) (228, 12) reum capitis arcessitis in ea civitate, in qua hoc grave et indignum videtur, et reum capitis arcessitis, qui ipsi intollerabilem hanc crudelitatem vocatis.

	decl. min.
320) (254, 7) quaeretur de adulterio et quaeretur diu.	decl. 319
321) (256, 12) quid ais? perisse patrimonii partem et mihi perisse.	320
322) (327, 23) ecquid iusta causa mortis est orbitas et orbitas non simplex nec tantum geminata . . .	337
323) (327, 29) quod si per se grave est et quod liberos amisi et eodem tempore amisi, erant satis graves causae.	337
324) (354, 10) sequentia illa sunt, ut probem me et ab hoc circumscriptum esse et indignissime circumscriptum.	343
325) (360, 7) vivit itaque filius tuus et honeste vivit et iam sine fabula vivit.	344
326) (365, 25) natura rei fortasse fe[ce]rat, ut hic pater, quem filius reum vult facere, irascatur atque eo magis irascatur, quod	346
327) (376, 20) filium meum perisse et ea potione, quam dederat noverca, perisse, non difficile probabo.	350
328) (16, 4) is cum puellae peteret nuptias, diu peteret et iam sperare coepisset . . .	Calp. Flacc. decl. 16
329) „triennium", inquit, „et sex menses ultra, quam licet Aemilia lege, censuram geram et solus geram."	Livius IX 34,16
330) „ . . . rediere Romam quondam remissi a Pyrrho sine pretio captivi, sed rediere cum legatis . . ."	XXII 59,18
331) „ . . . cum hostis alienigena in Italia esset et Hannibal hostis et cuncta bello arderent . . ."	XXVI 13,7
332) „ . . . nam et ipsis vocantibus ac tradentibus urbem accepi, non occupavi, et accepi urbem, cum Philippi partium, non in vestra societate esset."	XXXIV 31,7
333) „ . . . cupit regnum et quidem scelerate cupit, qui transcendere festinat ordinem aetatis . . ."	XL 11,7
334) „ . . . Scripsisse me haec fateor, (sed) regi, non de rege scripsisse. . ."	Curtius Rufus VI 10,26
335) „ . . . meministis enim, p. c., . . . recusasse vero quosdam et cum ingenti calumnia recusasse . . ."	Script. hist. Aug. Flavius Vopiscus Aurelian 4
Repetitionis figuram praebent hi loci:	Cicero
336) (I 158, 24) Tenedo (praetereo pecuniam, quam eripuit) Tenem ipsum, ... hunc ipsum, inquam, Tenem, pulcherrimum factum, . . . abstulit magno cum gemitu civitatis.	Verr. I 19,49
337) (162, 27) Ne haec quidem duo signa pulcherrima, . . . haec, inquam, duo, quae in aedibus tuis sola iam sunt, quae sectorem expectant, relicta ac destituta a ceteris signis.	23,61
338) (176, 5) hoc scitote, his nominibus . . . his nominibus solis Cn. Dolabellae HS ad triciens litem esse aestimatam;	38,95

Cicero	
Verr. II 24,59	339) (221, 3) Est magnum argumentum, verum illud maximum, quod illis ipsis Bidinis . . . his, inquam, ipsis non modo illam hereditatem, sed . . . bona patria fortunasque eius Bidinis tradidit.
46,114	340) (240, 23) Denique nunc vide, quid inter te . . . vide, inquam, quid inter te et hunc Siculum . . . intersit.
52,128	341) (246, 3) Iste . . . excogitat (dixi iam dudum, non est homo acutior quisquam nec fuit), excogitat, inquam, quem ad modum mense illo legitimo comitia haberentur nec tamen Herodotus adesse posset.
74,183	342) (266, 22) Non quaero, unde CCCC amphoras mellis habueris, unde tantum Melitensium, unde L tricliniorum lectos, unde tot candelabra; non, inquam, iam quaero, unde haec habueris, sed quo tantum tibi opus fuerit, id quaero.
Verr. III 24,59	343) (292, 36) Mitto vincla, mitto carcerem, mitto verbera, mitto secures, crucem denique illam praetermitto, quam iste civibus Romanis testem humanitatis in eos ac benivolentiae suae voluit esse, mitto, inquam, haec omnia atque in aliud dicendi tempus reicio.
Verr. IV 8,17	344) (370, 3) Tua te altera patria, quem ad modum dicere solebas, Messana circumvenit, tua, inquam, Messana...
29,67	345) (391, 12) Rex maximo conventu Syracusis in foro (ne quis forte me in crimine obscuro versari atque adfingere aliquid suspicione hominum arbitretur), in foro, inquam, Syracusis flens ac deos hominesque contestans clamare coepit . . .
52,116	346) (413, 20) mitto adhibitam vim ingenuis, matres familias violatas . . . mitto, inquam, haec omnia, quae ab isto per triennium perfecta sunt.
Verr. V 2,4	347) (429, 27) non agam summo iure tecum . . . non, inquam, sic agam, sed ita quaeram:
15,38	348) (442, 27) Tu cum esses praetor renuntiatus quoquo modo, (mitto enim et praetereo, quid tum sit actum), sed cum esses renuntiatus, ut dixi, ...
30,77	349) (457, 9) Quid? si pridie, quam a me tu coactus es confiteri civibus Romanis securi percussis praedonum ducem vivere, habitare apud te, si, inquam, pridie domo tua profugisset . . . quid diceres?
64,165	350) (490, 17) Quid enim nuper tu ipse, cum populi Romani clamore atque impetu perturbatus exsiluisti, quid, inquam, locutus es?
p. Font. 5,11	351) (II 20, 35) Insector ultro atque insto accusatori, iudices; insector, inquam, et flagito testes.
p. Cluent. 5,12	352) (105, 15) Nam Sassia, mater huius Habiti – mater enim a me in omni causa, tametsi in hunc hostili odio et crudelitate est, mater, inquam, appellabitur . .

	Cicero
353) (326, 21) Nostri autem illi . . . nostri, inquam, illi a Platone et Aristotele . . . aiunt . . .	p. Mur. 30,63
354) (367, 37) Quid vero? haec auctoritas (semper enim est de ea dicendum, quamquam a me timide modiceque dicetur), quid? inquam, haec auctoritas nostra . . . nihil hunc tandem iuvabit?	p. Sull. 29,80
355) (381, 13) Quotiens ego hunc Archiam vidi, iudices . . . quotiens ego hunc vidi . . .	p. Arch. 8,18
356) (92, 34) Quae civitas antea umquam fuit, non dico Atheniensium . . . quae civitas, inquam, antea tam tenuis, quae tam parva insula fuit, quae non portus suos et agros . . . per se ipsa defenderet?	d. imp. Pomp. 18,54
357) (271, 32) Sed si omissis his rebus, quibus nos suppeditamur, eget ille . . . si his rebus omissis causas ipsas . . . contendere velimus . .	in Cat. II 11,25
358) (440, 30) denique illo die, quem P. Lentulus mihi fratrique meo liberisque nostris natalem constituit . . . eo die quis civis fuit, qui fas esse putaret . . .	p. red. in sen. 11,27
359) (467, 4) Sed excitatus aliquando Cn. Pompei (dicam ipso audiente, quod sensi et sentio, quoquo animo auditurus est) excitatus, inquam, aliquando Cn. Pompei . . . dolor subvenit subito rei publicae . .	d. dom. 10,25
360) (524, 12) . . hanc Matrem magnam, cuius ludi violati, paene ad caedem et ad funus civitatis conversi sunt, hanc, inquam, accepimus agros et nemora . . . peragrare.	d. har. resp. 11,24
361) (524, 28) Ita ludos eos, quorum religio tanta est, ut . . . hos ludos servi fecerunt . . .	12,24
362) (532, 30) Atque hic ei gradus — o misera tempora stultasque nostras discordias! — P. Clodio gradus ad rem publicam hic primus fuit . . .	20,43
363) (534, 31) . . nisi exercitum C. Caesaris (in quo fallebat, sed eum nemo redarguebat), nisi eum, inquam, exercitum signis infestis in curiam se inmissurum minitaretur, . . .	22,47
364) (III 24, 5) . . primum illo ipso die, qui mihi funestus fuit, . . . illo, inquam, ipso die . . . mihi reique publicae pernicies, Gabinio et Pisoni provincia rogata est.	p. Sest. 24,53
365) (38, 6) alterius tribuni pl., divini hominis (dicam enim, quod sentio, et quod mecum sentiunt omnes), divini, insigni quadam, inaudita, nova magnitudine animi, gravitate, fide praediti, domus est oppugnata ferro, facibus, exercitu Clodiano.	39,85
366) (38, 26) Adiit ad rem publicam tribunus pl. Milo — (de cuius laude plura dicam . . .) — adiit igitur T. Annius ad causam rei publicae sic, ut civem patriae recuperare vellet ereptum.	40,87
367) (81, 3) verum tamen quaero, cum in re publica administranda T. Annio cum P. Sestio consiliorum omnium societas fuerit . . . quaero, qui possis eos . . . testimonio diiungere.	in Vat. interrog. 17,41

Cicero	
d. prov. cons. 4,7	368) (117, 27) Emisti a foedissimo tribuno pl. tum in illo naufragio huius urbis, quam tu idem, qui gubernare debueras, everteras, tum, inquam, emisti grandi pecunia, ut . . .
in Pis. 5,11	369) (166, 24) Erat non solum domus mea, sed totum Palatium . . refertum, cum tu non modo ad eum [Ciceronem] (mitto enim domestica, quae negari possunt; haec commemoro, quae sunt palam), non modo, inquam, ad eum . . .
14,32	370) (175, 2) Cum vero (forsitan hoc, quod dicturus sum, mirabile auditu esse videatur, sed certe id dicam, quod sentio) — cum tantis a vobis, patres conscripti, beneficiis affectus sim . .
p. Planc. 4,10	371) (206, 24) ut fueris dignior quam Plancius (de quo ipso tecum ita contendam paulo post, ut conservem dignitatem tuam) — sed ut fueris dignior, non conpetitor, a quo es victus, sed populus, a quo es praeteritus, in culpa est.
p. Mil. 25,67	372) (305, 25) . . . non iam hoc Clodianum crimen timemus, sed tuas, Cn. Pompei, (te enim iam appello et ea voce, ut me exaudire possis, tuas, inquam, suspiciones perhorrescimus.
29,79	373) (310, 12) Fingite animis (liberae sunt enim nostrae cogitationes et, quae volunt, sic intuentur, ut ea cernimus, quae videmus), fingite igitur cogitatione imaginem huius condicionis meae . .
31,86	374) (312, 26) Nisi forte hoc etiam casu factum esse dicemus, ut ante ipsum sacrarium Bonae deae, quod est in fundo T. Sergi Galli . . ante ipsam, inquam, Bonam deam, cum proelium commisisset, primum illud volnus acciperet . . .
p. Marc. 2,7	375) (322, 33) totum hoc, quantumcumque est, quod certe maximum est, totum est, inquam, tuum.
p. Deiot. 3,8	376) (346, 35) Per dexteram istam te oro, quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti, istam, inquam, dexteram, non tam in bellis nec in proeliis quam in promissis et fide firmiorem.
Phil. I 12,31	377) (371, 4) Hanc tu, P. Dolabella, (magno loquor cum dolore) hanc tu, inquam, potuisti aequo animo tantam dignitatem deponere?
Phil. II 26,64	378) (396, 28) Hasta posita pro aede Jovis Statoris bona Cn. Pompei (miserum me! consumptis enim lacrimis tamen infixus haeret animo dolor), bona, inquam Cn. Pompei Magni voci acerbissimae subiecta praeconis!
Phil. VII 5,15	379) (470, 35) cuius ut omittam innumerabilia scelera urbani consulatus . . . ut haec, inquam, omittam . .
Apuleius. ap. 4	380) (5, 19) item Zenonem illum antiquum Velia oriundum . . . eum quoque Zenonem longe decorissimum fuisse . .
17	381) (21, 2) at enim Manio Curio tot adoreis longe incluto, quippe qui ter triumphum una porta egerit, ei igitur Manio duos solos in castris calones fuisse?
22	382) (26, 19) ipse denique Hercules invictus — quoniam haec tibi ut quaedam mendicabula nimis sordent, — ipse, inquam, Hercules, lustrator orbis . . .

383) (34, 13) quod si nihil remanet suspicionis neque in piscatoribus mercede invitatis . . . neque in ipso pretio rei venalis . . ., — si in his, ut dico, nulla suspicio est; respondeat mihi Aemilianus . . .	Apuleius ap. 29
384) (43, 20) . . animadvertes cum me <collegisse res> cognitu raras, tum nomina etiam Romanis inusitata et in hodiernum quod sciam infecta, ea tamen nomina labore meo et studio ita de Graecis provenire . .	38
385) (51, 18) Thallus solus, ut dixi, quod ferme ad centesimum lapidem longe exul est, is Thallus solus abest, sed . . .	44
386) (60, 20) an quod libertus assiduus, cui omnis facultas inspiciendi fuit, quod is libertus non viderit, te qui numquam eo accesseris vidisse?	53
387) (66, 10) . . Quintianum istum, qui mihi assistit . . . hunc igitur Quintianum . . .	58
388) (92, 3) . . nonne cum primum epistolam istam Rufinus mala fide excerperet, pauca legeret, multa et meliora sciens reticeret, nonne tunc . . .	83
389) (99, 6) cum vero quadraginta, quae facilius ceteris porrecta palma significantur, ea quadraginta tu dimidio auges . . .	89
390) (103, 13) suasi uxori meae, cuius, ut isti, aiunt, iam universas opes transvoraram, suasi, inquam, ac denique persuasi ut . .	93
391) (2, 13) aquila enimvero cum se nubium tenus altissime sublimavit erecta alis totum istud spatium, qua pluitur et ninguitur . . . — cum igitur eo sese aquila extulit . . .	flor. 2
392) (10, 5) Si quis forte in hoc pulcherrimo coetu ex illis invisoribus meis malignus sedet . . . — si qui igitur ex illis lividis . . .	9
393) (23, 1) . . . linguam omnem coercere verba⟨que,⟩ quae volantia poetae appellant, ea verba . . . intra murum candentium dentium premere.	15
394) (28, 1) quibusnam verbis tibi, Aemiliane Strabo . . quibus tandem verbis pro hoc tuo erga me animo gratias habitum eam . .	16
395) (33, 20) sed nequeo, quin ex plurimis, quae in te meritissimo admiramur, ex his plurimis quin vel paucissima attingam.	17
396) (43, 13) sicuti navem bonam, fabre factam, bene intrinsecus compactam, extrinsecus eleganter depictam . . . eam navem, si aut gubernator non agat . . .	23
397) (158, 18) quis, oro, Constantine maxime (praesentem enim mihi alloqui videor, qui etsi conspectu abes, revelli tamen mentibus non potes), quis, inquam, aspirare laudes tuas audeat . .?	Paneg. IV c. 3,1
398) (183, 1) praetereo privatim reddita omnibus patrimonia, quos illa monstrosa labes extorres domo fecerat, praetereo, inquam, quia vix sufficit oratio facta publicitus explicare.	33,7
399) (273, 12) Felix igitur talibus, Roma, principibus (fas est enim, ut hoc dicendi munus pium unde coepimus, terminemus),	Paneg. X c. 13,1

felix, inquam, et multo nunc felicior quam sub Remo et Romulo tuis.

Paneg. XI c. 1,2 — 400) (275, 14) voveram autem, sacratissime imperator, longe infra spem honoris eius, quem in me contulistis . . ., voveram, inquam, potissimum ut me dignatione, qua pridem audieras, rursus audires;

Paneg. XII c. 4,3 — 401) (292, 23) ut enim omittam illa, quae non decet comparari . · ut haec, inquam, omittam, te, Constantine, paterna pietas sequebatur.

26,1 — 402) (309, 18) quamobrem te, summe rerum sator, cuius tot nomina sunt, quot gentium linguas esse voluisti . . , te, inquam, oramus et quaesumus . . .

Seneca controv. I 6,3 — 403) (64, 13) pater meus, socer tuus — hoc enim te iam pridem vocabat — socer, inquam, tibi tuus gratiam referet.

Quintilianus decl. mai. 3b 2 — 404) (59, 17) nunc igitur, Gai Mari, dux invictissimi nominis hactenus et virtutis, .. nunc inquam, totum tibi senatum cogita supplicantem . .

3 — 405) (60, 12) Patere, Gai Mari, patiatur et tua divina virtus et Romanae tecum militiae pia discretio, patiatur, inquam, necessaria communis causae proloquia . .

3 — 406) (61, 5) miles certe quem viriliter hactenus quid egisse non est qui viderit, miles, inquam, civibus et praelatis magis metuendus quam hostibus;

9 — 407) (66, 17) viderit igitur ante mortem, quam vel effugere vel differre sibi laborat infelicissimus parricida, viderit ipse poenam . . .

Livius. III 19,9 — 408) scilicet si quis vobis humillimus homo de vestra plebe, quam partem velut abruptam a cetero populo vestram patriam peculiaremque rem publicam fecistis, si quis ex his . . nuntiaret . .

Index.

Dissertationis argumentum.

Vita.

Natus sum Hans Wernicke Berolini anno 1890 mense Julio die XI patre Aemilio, quem iam ante septem annos obisse lugeo, et matre Alwina e gente Schwarz. Fidei adscriptus sum evangelicae. Litterarum elementis imbutus gymnasium regium Friderico-Guilelmum patriae meae et a vere anni 1903, postquam parentes mei Rostochium se contulerunt, illius urbis gymnasium frequentavi. Atque ibidem maturitatis testimonium assecutus academiam Rostochiensem adii, ut studiis philologicis et historicis operam darem. Bis senos menses universitatum Berolinensis et Halensis civis sum factus.

Docuerunt me viri doctissimi Rostochienses: Bloch, Erhardt, Geffcken, Helm, Huebner, Kolbe, A. O. Meyer, Plasberg (nunc Argentoratensis), de Salis, Sommer, Watzinger (nunc Gissensis); Berolinenses: Hirschfeld, Krabbo, Lenz, Norden, Meister, P. M. Meyer, Vahlen, de Wilamowitz; Halenses: Cornill, Kern, Praechter, Robert, Steuernagel, Wissowa.

Proseminarii philologici scholis interfui Rostochii et Berolini, seminarii Rostochiensis sodalis fui ordinarius moderantibus Helmio et Geffckeno per tria semestria, Halensis per sex menses. Praeterea viri doctissimi Bloch, Kolbe, A. O. Meyer Rostochienses, Krabbo Berolinensis admiserunt, ut exercitationibus historicis, Robert Halensis et de Salis Rostochiensis, ut archaeologicis interessem.

Quibus viris, qui benevolentia me sibi devinxerunt, cum omnibus tum Rudolfo Helm, qui ad hanc dissertationem componendam me incitaverit et in opere perpoliendo omni modo me adiuverit, gratiam habeo quam maximam semperque habebo.